



Maaelu Arengu Euroopa  
Põllumajandusfond:  
Euroopa investeeringud  
maapiirkondadesse



[www.emu.ee](http://www.emu.ee)  
**Eesti Maaülikool**  
Estonian University of Life Sciences  
Majandus- ja sotsiaalinstituut  
Institute of Economics and Social Sciences

## **Põllumajandusettevõtjate, sh investeeringutoetuse taotlejate finantsolukord 2015. aastaks**

**Teostaja:**

**Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja  
4. telje püsihindaja**

**Maamajanduse uuringute ja analüüsi osakond  
Majandus- ja sotsiaalinstituut**

**Tartu 2014**

# SISUKORD

Kasutatud mõisted .....	4
Sissejuhatus .....	5
1. Metoodika .....	7
2. Põllumajandustootjate majandusnäitajate prognoos.....	10
2.1. Äriühingute majandusnäitajad .....	10
2.1.1. Analüüsi kaasatud ettevõtjate arv ja üldised majandusnäitajad .....	10
2.1.2. Lisandväärtus .....	22
2.1.3. Tasuvus ja kasumlikkus .....	24
2.1.4. Kapitali struktuur ja finantsvõimendus .....	31
2.1.5. Likviidsus .....	37
2.2. Füüsilisest isikust ettevõtjate majandustegevus .....	45
2.2.1. Füüsilisest isikust ettevõtjate arv ja nende ettevõtlustulu.....	45
2.2.2. Füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtluskulud ja tulem .....	47
2.3. Toetusest loobunud põllumajandustootjate majandusnäitajad.....	52
Kokkuvõte.....	59
Kasutatud allikad .....	62
Lisad .....	63
Lisa 1. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate müügitulu jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot .....	63
Lisa 2. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot .....	64
Lisa 3. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate põhivara suurus müügitulu suurusgruppide lõikes perioodil 2011–2012, eurot .....	65
Lisa 4. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate lisandväärtus perioodil 2011–2012, eurot.....	66

Lisa 5. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablus perioodil 2011–2012 .....	67
Lisa 6. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate varade rentaablus perioodil 2011–2012 .....	68
Lisa 7. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate müügirentaablus perioodil 2011–2012 .....	69
Lisa 8. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate omakapitali võlasiduvus perioodil 2011–2012 .....	70
Lisa 9. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate võlakordaja perioodil 2011–2012 .....	71
Lisa 10. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja perioodil 2011–2012 .....	72
Lisa 11. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate maksevõime perioodil 2011–2012 .....	73
Lisa 12. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate likviidsus perioodil 2011–2012 .....	74

## KASUTATUD MÕISTED

**Mediaan** – järjestatud arvurea keskmine liige, käesoleval juhul järjestatud suhtarvurea keskmine liige. Pooled selle rea väärtused on mediaanist väiksemad, pooled suuremad. Mediaan on kas paaritust arvust liikmetest koosneva rea keskmine liige või paarisarvust liikmetest koosneva rea kahe keskmise liikme poolsumma. Iga suhtarvu puhul järjestatakse ettevõtete vastava näitaja väärtused uuesti. See tähendab, et kui näiteks omakapitali puhasrentaabluse mediaaniks on teatud ettevõtte vastava näitaja väärtus, siis mõne teise suhtarvu mediaaniks ei pea olema sama ettevõtte suhtarv (kuigi võib olla).

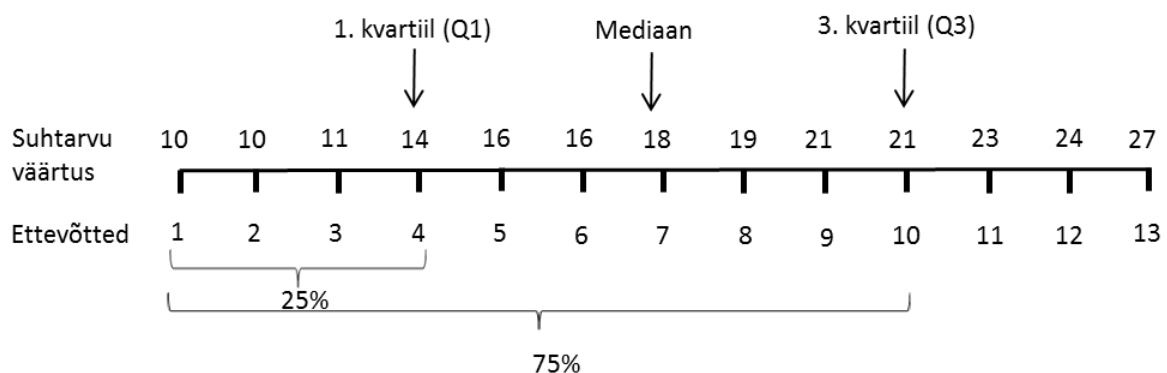
**Kvartiilid** – analoogselt mediaaniga vastavate reaosade keskmised liikmed. Kvartiile on kolm ja nad jagavad rea neljaks võrdse liikmete arvuga osaks.

**1. kvartiil (alumine kvartiil) ehk Q1** – 25% rea kõikidest väärtustest on temast väiksemad.

**2. kvartiil** – võrdne mediaaniga.

**3. kvartiil (ülemine kvartiil) ehk Q3** – 75% rea kõikidest väärtustest on temast väiksemad.

Näiteks kui teatud tegevusalal on 13 ettevõtet, siis mediaan on 7. ettevõtte suhtarv, 1. kvartiil on 4. ettevõtte suhtarv, 3. kvartiil on 10. ettevõtte suhtarv. (Joonis 1)



Joonis 1. Suhtarvu rida kvartiilide lõikes

Allikas: Eesti Statistikaamet, EM024 (mõisted ja metoodika)

**Kvartiilhaare** – ülemise (Q3) ja alumise kvartiili (Q1) vahe, mis on üks hajuvuse karakteristikuid. Mida suurem on kvartiilhaare, seda suurema hajuvusega (varieeruvusega) on vaadeldavad suurused.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika alused, E.-M. Tiit, 2003.

## SISSEJUHATUS

Eesti põllumajandustootjatel on olnud alates 2001. aastast, mil käivitus SAPARD programm, võimalus kasutada investeeringute elluviimiseks EL-i kaasfinantseeritud investeeringutoetuste abi. Perioodil 2007–2013 rahastati põllumajandusettevõtjaid investeeringute teostamiseks Eesti maaelu arengukava 2007–2013 (*edaspidi* MAK 2007–2013) raames EAFRD fondist 714,6 mln euro ning kaasfinantseeriti Eesti riigi eelarvest 210,6 mln euro ulatuses.

Toetuse andmisel on oluliseks kriteeriumiks ettevõtja jätkusuutlikkus ehk võime investeeringuobjekti sihipäraselt kasutada ja tootmise arengut tagada, mistõttu on toetuse saamiseks kehtestatud ettevõtjatele teatud majandusnäitajad. MAK 2007–2013 investeeringutoetuse meetmete (1.4.1 ja 1.4.2) määruses kehtestatud miinimumnõuded finantsnäitajate osas oli peaaesjalikult seotud müügitulu ja likviidsusnäitajatega (maksevõime ja võlakordaja).

Seni on põhjalikult maapiirkonna ettevõtjate, sh põllumajandusettevõtjate finantsolukorda uuritud Eesti Maaülikooli poolt 2012. aastal läbiviidud uuringuga „Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ning toetusvajadus“. Käesoleva uuringu aruandele sarnaselt on Eesti Maaülikooli poolt analüüsitud põllumajandustootmise investeeringutoetuse taotlejate finantsolukorda ja väljavaateid ka 2009. aastal.

Käesoleva uuringu eesmärgiks on analüüsida Eesti põllumajandustootjate finantsnäitajate muutust perioodil 2011–2015 ning hinnata investeeringutoetuste puhul lävendikriteeriumeid. Lisaks pakkuda välja täiendavaid võimalusi sektori finantsvõimekuse ja jätkusuutlikkuse parendamiseks. Eesmärgi täitmiseks püstitatud uurimisküsimused on:

- Millised valitud finantsnäitajad on tegevusvaldkondade lõikes kõige suurema erinevusega ja perioodil 2011–2012 teinud läbi suurima muutuse?
- Millised võiksid olla investeeringutoetuste puhul lävendikriteeriumid finantsnäitajate osas ja kuivõrd mõjutab lävendikriteeriumite valik sihtgrupi suurust ning majanduslikku arengut?
- Millised oleksid täiendavad võimalused sektori finantsvõimekuse ja jätkusuutlikkuse parendamiseks?
- Millised olid majandusnäitajad, planeeritavad investeeringutegevused ja katkestamise põhjused nendel ettevõtetel, kes loobusid meetme 1.4.1 ja 1.4.2 määratud toetuse summast?

Uuring koosneb kolmest osast, kus esimeses osas analüüsitakse äriühingute, teises osas FIEde majandusnäitajaid ning kolmandas osas antakse ülevaade toetusest loobunud põllumajandustootjate majandusnäitajatest. Uuringu juurde kuuluvad ka meetodika, kokkuvõte ja kasutatud allikate loetelu.

Aruanne annab ülevaate Eesti põllumajandustootjate jätkusuutlikkuse arengust. Analüüs on vajalik asjakohaste otsuste tegemisel põllumajandussektori investeeringutoetuste lävendikriteeriumite kehtestamisel MAK 2014–2020 raames.

Käesoleva uuringu aruande koostasid EMÜ majandus- ja sotsiaalinstituudi maamajanduse uuringute ja analüüsi osakonna töötajad Jaana Prants ja Mati Mõtte.

# 1. METOODIKA

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutatakse andmeid järgmistest andmebaasidest (seisuga 10.06.2014):

- Äriregistri andmebaasist (meetmete 1.4.1 ja 1.4.2 raames toetuse taotlejate ehk äriühingute finantsnäitajad).
- MAK 2007–2013 püsihindamise andmebaasist.
- Eesti Maksu- ja Tolliameti (edaspidi EMTA) detailsem ülevaade FIEde majandustegevuse osas.

Tegevusvaldkondade lõikes kaasati analüüsi põllumajandusettevõtjad, kes kuulusid EMTAK koodi alusel taimekasvatuse, loomakasvatuse ja segapõllumajanduse gruppi. Juhul, kui põllumajandusettevõtja tegutses mitmes tegevusvaldkonnas, määrati ettevõtjale tegevusvaldkond lähtuvalt valdkonna müügitulu suuruselt. Vaatluse all olevate tegevusvaldkondade ja nende alla kuuluvate EMTAK koodide jaotus on:

- aiandus (EMTAK 0113, 0119, 0125);
- lamba- ja kitsekasvatus (EMTAK 0145);
- lihaseisakasvatus (EMTAK 0142);
- linnukasvatus (EMTAK 0147);
- mesindus (EMTAK 01491);
- muu loomakasvatus (EMTAK 014 v.a 0141, 0142, 0145, 0146, 0147, 01491);
- muu põllumajandustegevus (EMTAK 016);
- muu taimekasvatus (EMTAK 011 v.a 0111; 0113; 0119; v.a EMTAK 012; EMTAK 013);
- piimatootmine (EMTAK 0141);
- püsiloomad (EMTAK 012 v.a 0125);
- seakasvatus (EMTAK 0146);
- segatootmine (EMTAK 015);
- teraviljakasvatus (EMTAK 0111).

Analüüsi põhiosaks olevate majandusnäitajate valikul lähtuti peamiselt „Maapiirkonna ettevõtjate olukord, arengutrendid ning toetusvajadus“ uuringust. Valitud näitajad olid: üldised majandusnäitajad (müügitulu, ärikasum, põhivara), lisandväärtus, varade rentaahtlus (ROA), omakapitalirentaahtlus (ROE), müügi-rentaahtlus, võlasiduvus, võlakordaja, maksevõime, likviidsus, lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja.

Äriühingute majandusnäitajaid vaadeldakse eraldi tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2011–2012, jagades ettevõtjad näitaja asendikeskmiste ehk kvartiilide lõikes gruppidesse. Analüüsis keskendutakse mediaani ja kvartiilide jaotuse alusel leitud erinevustele ning soovitud tule lüvenditaseme ning näitajate sobivusele. Kuna tegemist on asendikeskmiste näitajatega, siis on ettevõtjad järjestatud ja on tekkinud vastav grupeerimine.

FIEde majandustegevuse osas analüüsiti füüsiliste isikute tuludeklaratsioonist pärinevaid näitajaid (ettevõtlustulud- ja kulud) perioodil 2012–2013. Analüüsi kaasati need FIEde, kellel

toimus vaadeldaval aastal reaalne tegevus ehk tuludeklaratsioonil kajastuvad summad oli suuremad kui 0.

Nii äriühingute kui ka FIEde osas koostati majandusnäitajate osas prognoos 2015. aastaks. Müügitulu, ärikasumi ja muude tulude ning kulude muutuse prognoosi koostamise aluseks olid Eesti Statistikaameti poolt esitatud põllumajandussaaduste tootjahinnaindeks ja tootmise vahendite ostuhinnaindeks perioodil 2007–2013.

Tabel 1. Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksid ja tootmise vahendite ostuhinnaindeksid perioodil 2007–2013

Aasta	Põllumajandus- saaduste tootjahinnaindeks	Põllumajandus- saaduste tootmise vahendite ostuhinnaindeks
2007	117,6	115,5
2008	125,2	127,5
2009	97,1	118,1
2010	115,7	120,4
2011	137,7	134,4
2012	138,9	139,8
2013	150,1	144,0

Allikas: Eesti Statistikaamet, IA147; IA149

Nimetatud andmetele tuginedes vaadeldakse ettevõtete müügitulu ja kulude muutusi minevikuliselt toimunud muutuste alusel ning kasutatakse prognoosimiseks keskmist muutust. Tabel 1 esitatud keskmiste indeksi alusel leitud trendid avalduvad järgmiste valemitega:

- põllumajandussaaduste tootjahinnaindeks –  $Y=103,91e^{0,0460x}$  ehk keskmine tuletatud muutus 4,60%;
- põllumajandus tootmisvahendite ostuhinnaindeks –  $Y=111,44e^{0,0348x}$  ehk keskmine tuletatud muutus 3,48%.

Tabel 2. Taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalade sektori bilansinäitajad perioodil 2007–2012

Aasta	Ettevõtete arv	Töötajate arv	Keskmine näitaja ettevõtte kohta, tuhat eurot						
			vara kokku	käibe- vara	varud	põhi- vara	kohustused	lühiajalised kohustused	oma- kapital
2007	1 593	15 227	798	263	88	534	375	159	423
2008	1 799	14 664	806	269	79	537	398	165	408
2009	1 863	13 577	764	222	68	542	367	159	397
2010	1 970	13 594	1 270	240	66	1 030	326	148	944
2011	2 476	14 089	1 338	249	62	1 089	416	133	922
2012	2 702	14 137	1 317	251	69	1 066	455	143	861
Keskmine tuletatud muutus, %	-	-	12,65	-1,10	-5,70	17,76	2,83	-3,60	19,62

Allikas: Eesti Statistikaamet, EM009

Bilansinäitajate alusel leitavate suhtarvude prognoosimisel kasutati Eesti Statistikaameti näitajaid perioodil 2007–2012, mille baasil leiti vastava bilansinäitaja alusel leitava suhtarvu



prognoosimiseks eksponentfunktsiooni valemiga keskmine tuletatud muutus. Aluseks võeti taime- ja loomakasvatus, jahindus ja neid teenindavad tegevusalade sektori bilansinäitajad. (Tabel 2)

Prognooside koostamisel pole arvestatud maailmamajandust mõjutavaid poliitilisi otsuseid, mis omakorda võivad mõjutada põllumajandustootjate majanduslikku seisu lähimas perspektiivis, kuid ei pruugi pikemaajalist prognoosi niivõrd mõjutada. Samas kui riigipoolset abi põllumajandustootjatele (eriti piimandussektorile ja seakasvatajatele) võimaldatakse, siis suuremal või väiksemal määral väheneb ettevõtjate majanduslik kahju.

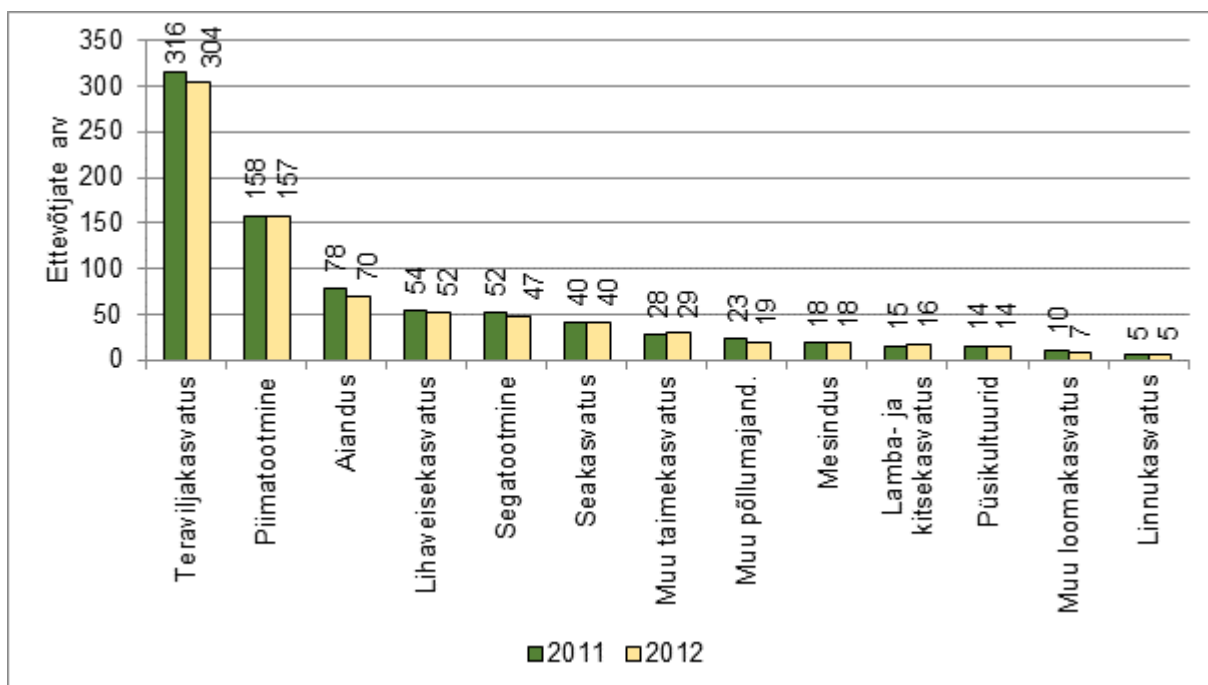
## 2. PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE MAJANDUSNÄITAJATE PROGNOOS

### 2.1. ÄRIÜHINGUTE MAJANDUSNÄITAJAD

#### 2.1.1. ANALÜÜSI KAASATUD ETTEVÕTJATE ARV JA ÜLDISED MAJANDUSNÄITAJAD

Äriühingute majandusnäitajate analüüsimisel kaasati MAK 2007–2013 meetmete 1.4.1 ja 1.4.2 toetuse taotlejad. Kuna nimetatud meetmete raames taotlesid toetust väga suure majandusnäitajate varieeruvusega ettevõttjad, jäeti äärmuslike näitajatega ettevõttjad analüüsist välja, seda eelkõige jooniste loetavuse huvides.

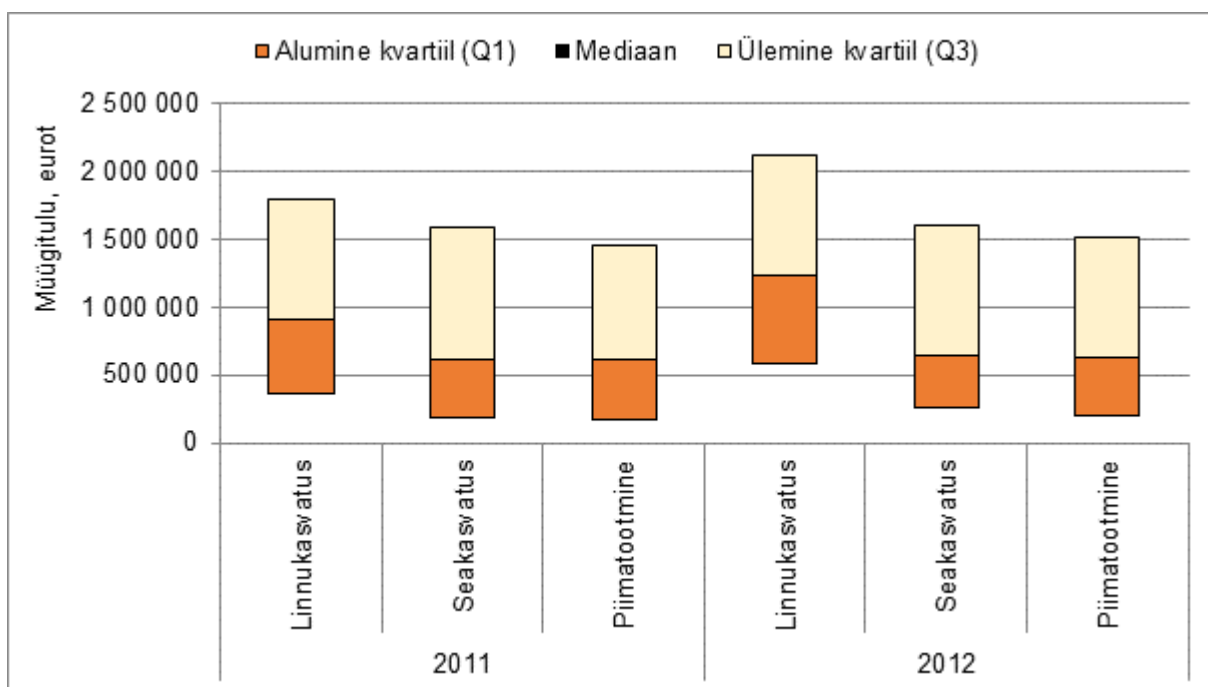
Esialgsel andmete analüüsimisel selgus, et analüüsist oli mõistlik välja jätta üle 5,0 mln euro ja alla 1000 euro suurusega müügituluga ettevõttjad. Üle 5,0 mln euro suuruse müügituluga ettevõttjaid oli kokku 11 – väikseim müügitulu 5,5 mln eurot ja suurim müügitulu 39 mln eurot. Tegevusalade lõikes jäeti välja kolm seakasvatajat, kaks piimatootjat, kaks lihavesikasvatajat, kolm segatootjat ja üks muu põllumajandustegevusega tegelevat ettevõttja. Alla 1000 euro (FIE-d äriühingute majandusnäitajate analüüsi ei kuulunud ja neid vaadeldakse eraldi peatükis) ettevõttjaid oli valimis kokku neli ning tegevusalade lõikes jäid välja üks lambakasvataja, üks segatootja, üks aiandusega tegelev ettevõttja ja üks muu taimekasvataja. Analüüsi kaasatud ettevõttjate arv aastatel 2011 ja 2012 tegevusalade lõikes on esitatud Joonis 2.



Joonis 2. Majandusnäitajate analüüsi kaasatud ettevõttjate arv tegevusalade lõikes perioodil 2011–2012

Peamiste põllumajandustootjate (loomakasvatuse tegevusala) müügitulu varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli suurim 2011. ja 2012. aastal linnukasvatusega tegelevatel ettevõttjatel,

mis tähendab, et linnukasvatuse tegevusala ettevõtjate olukord müügitulu suuruse alusel oli ebavõrdsem võrreldes seakasvatuse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjatega. Mediaan (vastavalt aastatele 912,4 tuhat eurot ja 1,2 mln eurot), alumise (Q1=316,5 tuhat eurot ja Q1=587,9 tuhat eurot) ja ülemise (Q1=1,8 mln eurot ja Q1=2,1 mln eurot) kvartiili müügitulu oli samuti suurim vaadeldavatel aastatel linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusala ettevõtjad omavad suuremat müügitulu võrreldes seakasvatuse ja piimatootmise tegevusalade ettevõtjatega. Maksimaalne müügitulu suurusjärg oli linnukasvatavate tegevusala ettevõtjatel vaadeldavatel aastatel 3,7 mln eurot ja piimatootmise tegevusala ettevõtjatel 4,5 mln eurot. Seakasvatavatel oli maksimaalne müügitulu 2011. aastal 4,9 mln eurot ja 2012. aastal 4,5 mln eurot. Müügitulu varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli väiksem 2011. ja 2012. aastal piimatootmise tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et piimatootmise tegevusala ettevõtjate olukord oli müügitulu suuruse alusel mõnevõrra võrdsem võrreldes seakasvatuse ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatega. (Joonis 3, Lisa 1)



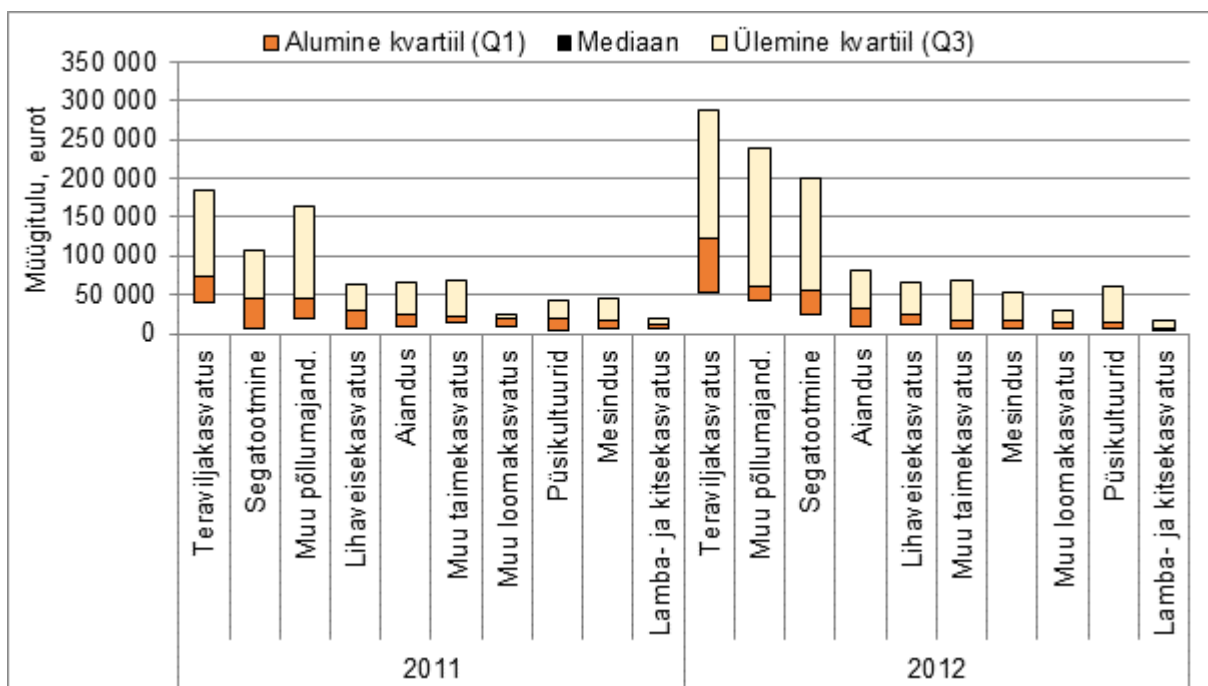
Joonis 3. Peamiste loomakasvatuse tegevusala ettevõtjate müügitulu jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Lisaks järeldub Joonis 3 alusel, et peamiste loomakasvatuse tegevusalade ettevõtjate alumise kvartiili (Q1) ja mediaannäitaja vahe on märgatavalt kitsam kui ülemise kvartiili (Q3) ja mediaannäitaja vahe. Seega on suurema müügituluga (üle mediaannäitaja) ettevõtjate müügitulu tulemuse varieeruvus suurem.

Ülejäänud põllumajandustootjate (taime-, loomakasvatuse, segatootmise ja muu põllumajandustegevuse tegevusala) müügitulu varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli 2011. ja 2012. aastal suurim teraviljakasvatuse, segatootmise ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel. Kõige ebavõrdsemalt jaotuvad asendikeskmise müügitulu alusel teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad. Alumise kvartiili (Q1) ja ülemise kvartiili (Q3) müügitulu suurema näitaja poolest eristusid samuti aastal 2012 teraviljakasvatuse, muu põllumajandustegevuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjad. Võrreldes tulemust 2011. aasta

näitajaga, siis see tähendab, et nimetatud tegevusaladel on toimunud areng, kuid see on olnud küllaltki ebavõrdne ning võimaldanud hajumist eelkõige suurema müügituluga ettevõtjatel (nn mastaabiefekt teraviljakasvatuses). (Joonis 4, Lisa 1)

Müügitulu varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli väiksem 2011. ja 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Nimetatud ettevõtjatel oli madalaim ka mediaan müügitulu. Küllaltki võrdset müügitulu genereerisid vaadeldavatel aastatel ka muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 4, Lisa 1)



Joonis 4. Ülejäänud tegevusalade (taime-, loomakasvatuse, segatootmise ja muu põllumajandustegevuse) ettevõtjate müügitulu jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

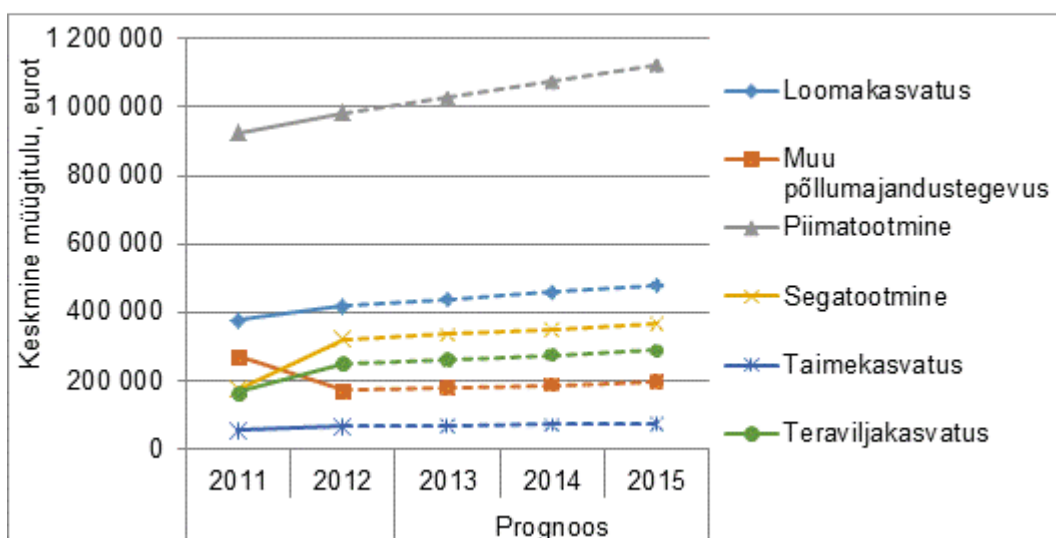
Mediaan müügitulu oli vaadeldavatel aastatel aianduse (2011. aastal 25, 8 tuhat eurot, 2012. aastal 32, 9 tuhat eurot), lihaveisekasvatuse (2011. aastal 30,1 tuhat eurot, 2012. aastal 25,4 tuhat eurot), muu taimekasvatuse, mesinduse, muu loomakasvatuse, püsilikultuuride kasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel kordi väiksem võrreldes peamiste loomakasvatuse (piimatootmise tegevusala mediaan müügitulu oli 2011. aastal 608,6 tuhat eurot ja 2012. aastal 631,9 tuhat eurot, seakasvatuse tegevusala mediaan müügitulu oli 2011. aastal 617,1 tuhat eurot ja 2012. aastal 650,9 tuhat eurot) ja teravilja kasvatuse (2011. aastal 73,3 tuhat eurot, 2012. aastal 123,4 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjate näitajaga. Seega võib järeldada, et 50% vastavate tegevusalade ettevõtjatest ei suuda teenida piisavalt suurt müügitulu. Selleks, et muuhulgas ka aianduse, mesinduse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusalade ettevõtjate mediaan müügitulu suureneks, tuleks nende tegevusalade ettevõtjatel leida võimalusi arendada tootmist ja toodangu müüki.

Majanduslikust aspektist lähtuvalt võib alumise kvartiili müügitulu näitaja põhjal järeldada, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga väikest müügitulu ja ülemise kvartiili müügitulu näitaja alusel, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga kõrget müügitulu,

mistõttu tuleks kaasa aidata alumisse kvartiili kuuluvate tegevusalade ettevõtjate majandustegevusele. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad müügituluga kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.

Piimatootmise tegevusala ettevõtjate müügitulu kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 179,5 tuhat kuni 1,46 mln eurot ning 2012. aastal vahemikku 204,4 tuhat eurot kuni 1,51 mln eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate müügitulu kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 39,1 tuhat kuni 183,9 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 52,8 tuhat eurot kuni 286,5 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate müügitulu kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 184,8 tuhat kuni 1,59 mln eurot ning 2012. aastal vahemikku 263,7 tuhat eurot kuni 1,60 mln eurot. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate müügitulu kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 7,1 tuhat kuni 63,5 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 12,6 tuhat eurot kuni 65,2 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate müügitulu kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 9,1 tuhat kuni 64,9 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 9,6 tuhat eurot kuni 82,3 tuhat eurot.

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi alusel prognoositakse keskmist müügitulu suurenemist 4,6% aastas. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab positiivne prognoos kõige enam piimatootmise tegevusala ettevõtjaid nende keskmisest märkimisväärselt kõrgema müügitulu tõttu. Samuti võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjate müügitulu suurenemist aastaks 2015. Keskmine müügitulu oli madalaim taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab nimetatud tegevusala ettevõtjate mahajäämust ülejäänud tegevusalade ettevõtjate suhtes. (Joonis 5).

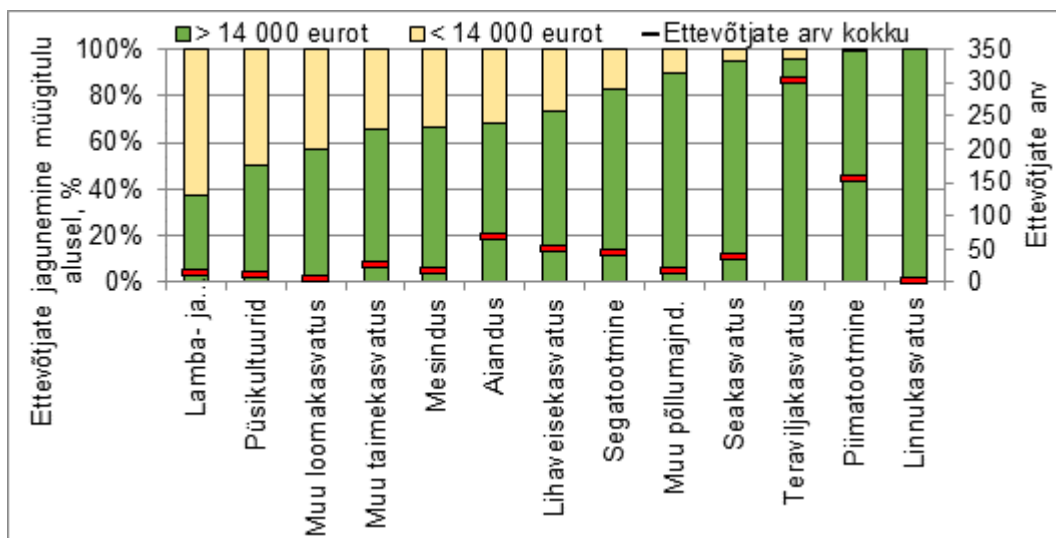


Joonis 5. Keskmise müügitulu prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Võttes aluseks MAK 2014–2020 põllumajandusettevõtjatele seatud miinimumnõuded müügitulu näitaja osas (minimaalne müügitulu taotlemisele eelneval aastal 14,0 tuhat eurot)<sup>2</sup> investeeringutoetuse taotlemiseks, siis analüüsi kaasatud põllumajandustootjatest

<sup>2</sup> Eesti maaelu arengukava 2014–2020, Põllumajandusministeerium, 2014. lk 116

kvalifitseeruks toetuse saajatena kõige enam linnukasvatuse, piimatootmise ja teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjaid. Müügitulu miinimumnõude täitmine valmistaks kõige enam raskusi lamba- ja kitsekasvatajatel. (Joonis 6)

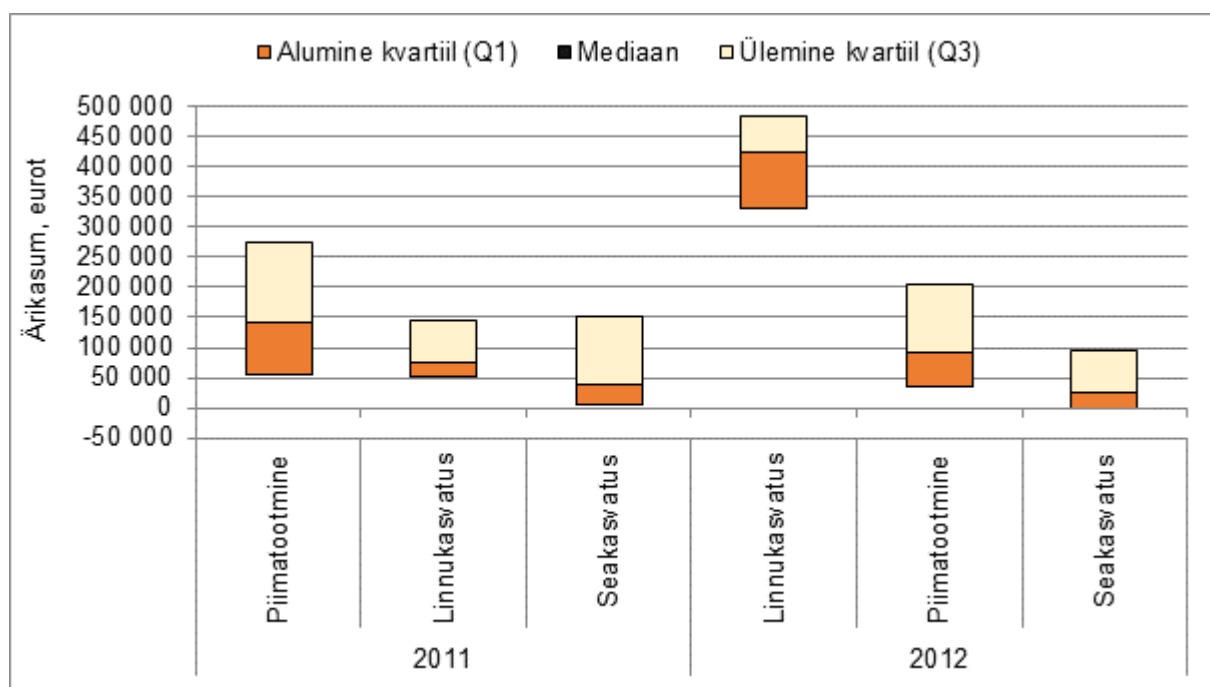


Joonis 6. Analüüsi kaasatud ettevõtjate jagunemine 2013. aasta müügitulu (prognoos) alusel tegevusalade lõikes

Peamiste põllumajandustootjate (loomakasvatuse tegevusala) ärikasumi varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli suurim 2011. ja 2012. aastal piimatootmise tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et piimatootmise tegevusala ettevõtjate olukord ärikasumi suuruse alusel oli ebavõrdsem võrreldes seakasvatuse ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatega. Mediaan, alumise ja ülemise kvartiili ärikasum oli 2011. aastal suurim piimatootmise tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 7, Lisa 2)

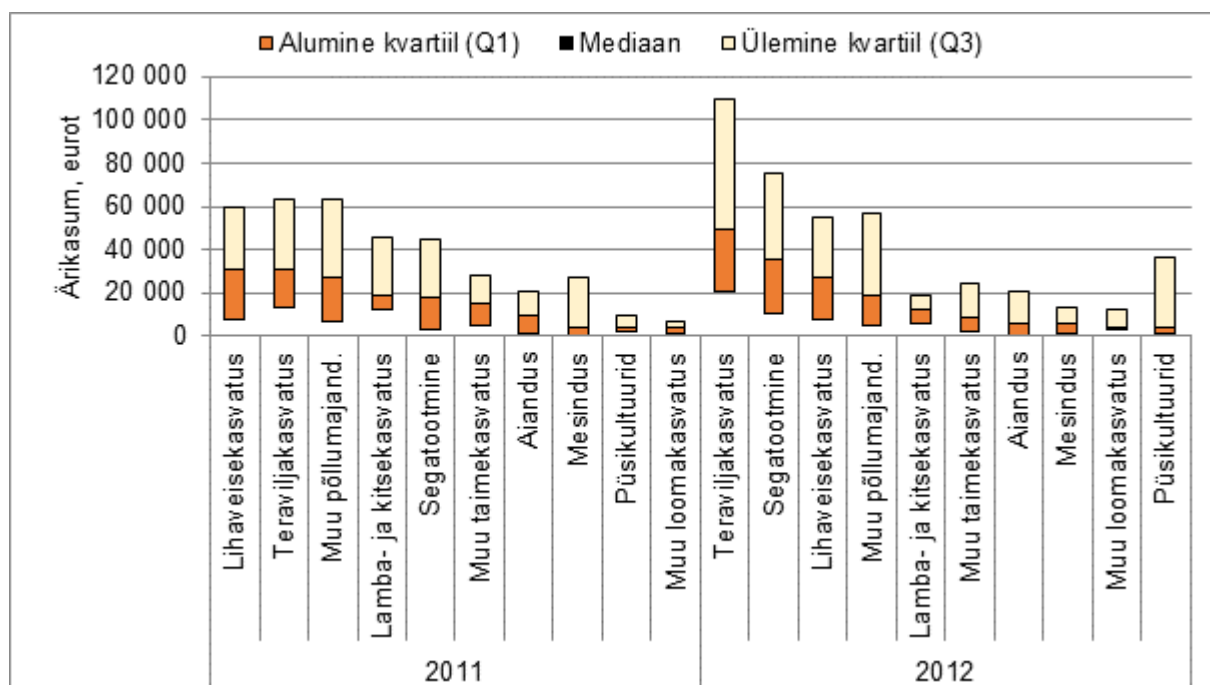
Analüüsi kaasatud linnukasvatusega tegelevate ettevõtjate kõrge mediaan ärikasumi tulenes peamiselt väikesest ettevõtjate arvust, kes omakorda olid majanduslikust aspektist lähtuvalt väga heal tasemel. Madalaim oli mediaan ja alumise kvartiili ärikasum vaadeldavatel aastatel seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning aastal 2012 oli mediaan ärikasum vähenenud ning alumine kvartiil negatiivne. Ärikasumi varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli väiksem 2011. aastal linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel, seega oli linnukasvatuse tegevusala ettevõtjate olukord müügitulu suuruse alusel mõnevõrra võrdsem võrreldes seakasvatuse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjatega. (Joonis 7, Lisa 2)

Peamiste loomakasvatuse tegevusalade ettevõtjate alumise kvartiili (Q1) ja mediaannäitaja vahe oli märgatavalt kitsam kui ülemise kvartiili (Q3) ja mediaannäitaja vahe (va 2012. aastal linnukasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasum, kus olukord oli vastupidine ning ärikasumi varieeruvus oli suurem väiksema ärikasumiga ettevõtjate osas). Seega oli suurema ärikasumiga (üle mediaannäitaja) ettevõtjate ärikasumi tulemuse varieeruvus suurem. (Joonis 7, Lisa 2)



Joonis 7. Peamiste loomakasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Ülejäänud põllumajandustootjate (taime-, loomakasvatuse, segatootmise ja muu põllumajandustegevuse tegevusala) ärikasumi varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli 2011. ja 2012. aastal suurim teraviljakasvatuse, segatootmise, lihavedelakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 8, Lisa 2)



Joonis 8. Ülejäänud tegevusalade (taime-, loomakasvatuse, segatootmise ja muu põllumajandustegevuse) ettevõtjate ärikasumi jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Kõige ebavõrdsemalt jaotusid asendikeskmise ärikasumi alusel 2011. aastal muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjad ja 2012. aastal teraviljakasvatuse tegevusala

ettevõtjad. Alumise kvartiili (Q1) ja ülemise kvartiili (Q3) müügitulu suurema näitaja poolest eristusid samuti aastal 2012 teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad. Võrreldes tulemust 2011. aasta näitajaga, oli teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi osas toimunud areng, kuid see on olnud küllaltki ebavõrdne ning võimaldanud hajumist eelkõige suurema müügituluga ettevõtjatel. (Joonis 8, Lisa 2)

Ärikasumi varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli väiksem 2011. ja 2012. aastal muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Nimetatud ettevõtjatel oli madalaim ka mediaan ärikasum. Küllaltki võrdset ärikasumit genereerisid 2011. aastal ka püsiluultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjad, samas nimetatud tegevusala ettevõtjate ülemise kvartiili (Q3) ärikasum ja ka ebavõrdsus oli 2012. aastal suurenenud. (Joonis 8, Lisa 2)

**Mediaan ärikasum oli vaadeldavatel aastatel teraviljakasvatuse (2011. aastal 30,7 tuhat eurot, 2012. aastal 49,8 tuhat eurot), aianduse (2011. aastal 9,6 tuhat eurot, 2012. aastal 6,4 tuhat eurot), lihavedisekasvatuse (2011. aastal 30,7 tuhat eurot, 2012. aastal 26,8 tuhat eurot), muu taimekasvatuse, mesinduse, muu loomakasvatuse, püsiluultuuride kasvatuse, segatootmise ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel kordi väiksem võrreldes peamiste loomakasvatuse tegevusala (piimatootmise tegevusala mediaan ärikasum oli 2011. aastal 141,3 tuhat eurot ja 2012. aastal 92,8 tuhat eurot, seakasvatuse tegevusala mediaan müügitulu oli 2011. aastal 40,1 tuhat eurot ja 2012. aastal 19,5 tuhat eurot) ettevõtjate näitajaga.**

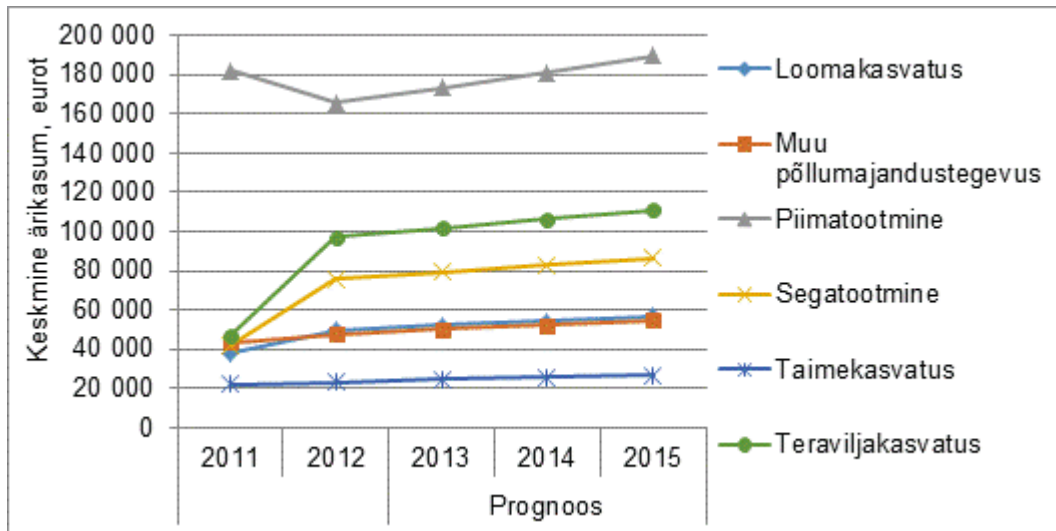
**Majanduslikust aspektist lähtuvalt võib alumise kvartiili ärikasumi näitaja põhjal järeldada, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga väikest ärikasumit ja ülemise kvartiili ärikasumi näitaja alusel, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga kõrget ärikasumit, mistõttu tuleks kaasa aidata alumisse kvartiili kuuluvate tegevusalade ettevõtjate majandustegevusele. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad ärikasumiga kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.**

**Piimatootmise tegevusala ettevõtjate ärikasumi kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 54,1 tuhat kuni 274,8 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 36,7 tuhat eurot kuni 205,8 tuhat eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 13,6 tuhat kuni 63,1 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 20,6 tuhat eurot kuni 109,9 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 5,6 tuhat kuni 153,1 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku -6,3 tuhat eurot kuni 87,4 eurot. Lihavedisekasvatuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 8,0 tuhat kuni 59,2 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 8,1 tuhat eurot kuni 55,0 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate ärikasumi kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 1,5 tuhat kuni 20,6 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 39 eurot kuni 20,4 tuhat eurot.**

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi alusel prognoositakse keskmist ärikasumi suurenemist 4,6% aastas. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab positiivne



prognoos kõige enam piimatootmise tegevusala ettevõtjaid nende keskmisest märkimisväärselt kõrgema ärikasumi tõttu. Samuti võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjate ärikasumi suurenemist aastaks 2015. Keskmine ärikasum oli madalaim taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab nimetatud tegevusala ettevõtjate mahajäämust ülejäänud tegevusalade ettevõtjate suhtes. (Joonis 9)



Joonis 9. Keskmise ärikasumi prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Lähtudes MAK 2014–2020 käsitletud alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate toetamise olulisusest<sup>3</sup>, teostati põhivara analüüs tegevusalade lõikes müügitulu suurusgruppide alusel – alla 200,0 tuhande ja üle 200,0 tuhande müügitulu suurusgrupp.

Alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjaid oli 2011. aasta majandusnäitajate analüüsi valimis 566 ning 2012. aasta valimis 487, moodustades kogu valimist vastavalt aastatele 69,8% ja 62,6% ehk suurem osa analüüsi kaasatud ettevõtjatest omasid vaadeldavatel aastatel väiksemat kui 200,0 tuhat euro suurust müügitulu.

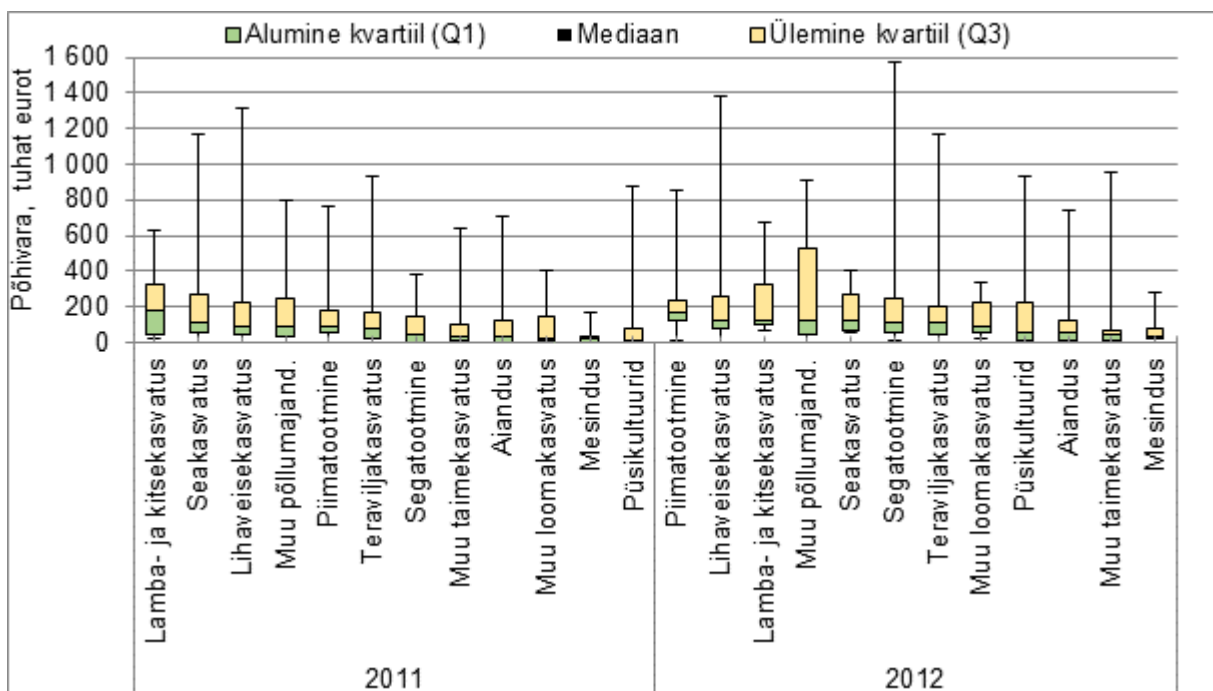
Väiksema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate põhivara näitaja varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatatuse, muu põllumajandustegevuse ja seakasvatatuse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lisaks eelpool nimetatud tegevusala ettevõtjatele (v.a seakasvatus) püsilõikude kasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Ebavõrdsus põhivara suuruse osas oli veelgi enam suurenenud muu põllumajandustegevus tegevusala ettevõtjatel ning seda mediaan näitajast enam põhivara omavate ehk ülemise kvartiili (Q3) ettevõtjate grupis.

Aastal 2011 kuulusid madalaima põhivara suuruse alumise kvartiili (Q1) gruppi segatootmise, püsilõikude kasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjad – näitaja oli alla 500 euro, millest 25% omasid madalamat ning 75% suuremat kui 500 euro suurust põhivara. Seega võib öelda, et põhivara suurus nimetatud tegevusalade ettevõtjatel oli peaaegu olematu. Aastal 2012

<sup>3</sup> Eesti maaelu arengukava 2014–2020, Põllumajandusministeerium, 2014. lk 114

kuulusid madalaima põhivara suuruse alumise kvartiili (Q1) gruppi püsiluultuuride kasvatus, muu taimekasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 10, Lisa 3)

Mediaan põhivara suurus oli kõrgeim 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatatuse (176,3 tuhat eurot) ja madalaim püsiluultuuride kasvatuse (8,7 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal kõrgeim piimatootmise (162,9 tuhat eurot) ja madalaim mesinduse (30,9 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan põhivara suurus tegevusalade lõikes suurenes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga kõikide tegevusalade lõikes v.a lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Mediaan põhivara suurenes kõige enam püsiluultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 10)

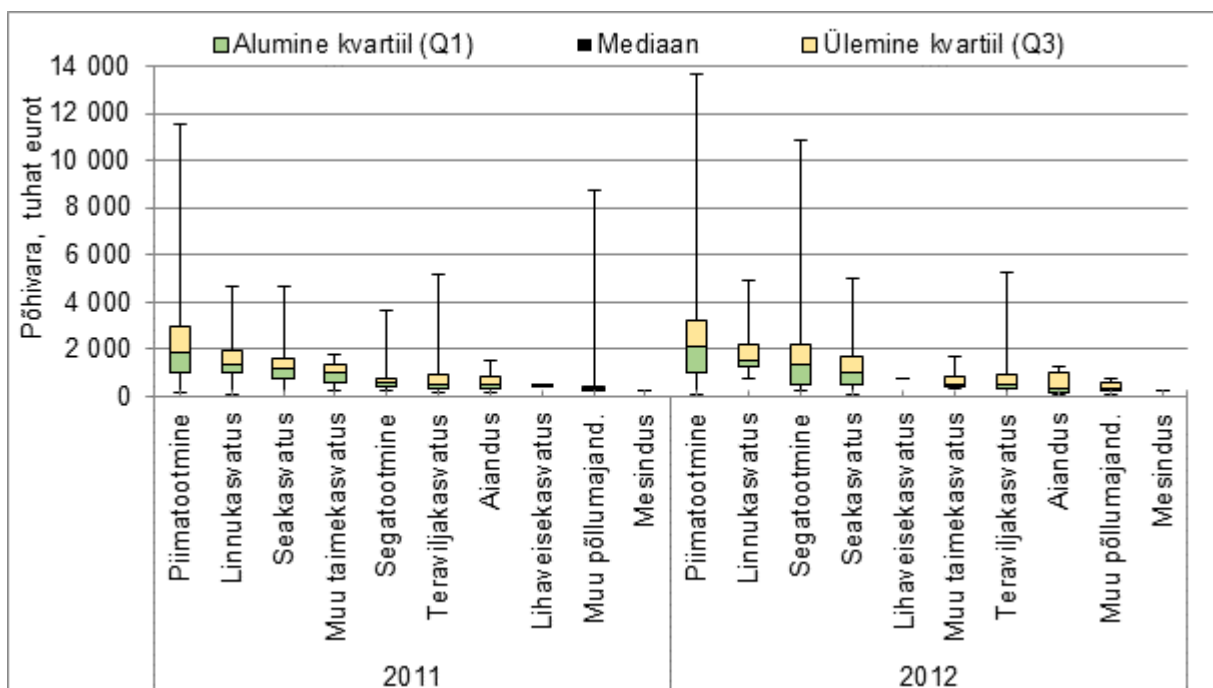


Joonis 10. Kuni 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate põhivara 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Suurema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate põhivara näitaja varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal piimatootmise, linnukasvatuse ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lisandusid lisaks eelpool nimetatud tegevusala ettevõtjatele (v.a linnukasvatus) segatootmise tegevusala ettevõtjad. Ebavõrdsus põhivara suuruse osas oli veelgi enam suurenenud piimatootmise, seakasvatuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjatel. Piimatootmise tegevusala ettevõtjate hulgas suurenes ebavõrdsus alumisse kvartiili (Q1) kuuluvate ettevõtjate grupis. Linnukasvatuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjate hulgas suurenes ebavõrdsus ülemisse kvartiili (Q3) kuuluvate ettevõtjate grupis. Aastal 2011 ja 2012 kuulusid madalaima põhivara suuruse alumise kvartiili (Q1) gruppi mesinduse (siinkohal tuleks märkida, et mesinduse tegevusalas olid müügitulu suurusgruppidesse jagamise tulemusena jäänud vaid ühe ettevõtja andmed) ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjad – põhivara suurus oli alla 300,0 tuhande euro, millest 25% ettevõtjatest omasid madalamat ning 75% suuremat kui 300,0 tuhande euro suurust põhivara. Seega võib öelda, et suurema müügituluga (üle 200,0 tuhande eurot)

ettevõtjad on enam põhivaraga varustatud võrreldes alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjatega. (Joonis 11, Lisa 3)

Mediaan põhivara suurus oli kõrgeim 2011. aastal piimatootmise (1,9 mln eurot), linnukasvatuse (1,3 mln eurot) ja seakasvatuse (1,2 mln eurot) tegevusala ettevõtjatel ja madalaim mesinduse tegevusala ettevõtjatel (281,5 tuhat eurot). Aastal 2012 oli mediaan põhivara suurus kõrgeim piimatootmise (2,1 mln eurot), linnukasvatuse (1,4 mln eurot), segatootmise (1,4 mln eurot) ja seakasvatuse (1,0 mln eurot) tegevusala ettevõtjatel ning madalaim mesinduse tegevusala ettevõtjatel (278,1 tuhat eurot). Mediaan põhivara suurus tegevusalade lõikes suurenes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga muu põllumajandustegevuse, piimatootmise, linnukasvatuse, lihavedelike kasvatuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjatel. Mediaan põhivara suurenes kõige enam segatootjatel. Ülejäänud tegevusalades tegutsevatel ettevõtjatel mediaan põhivara vähenes ning kõige enam vähenes aianduse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 11, Lisa 3)



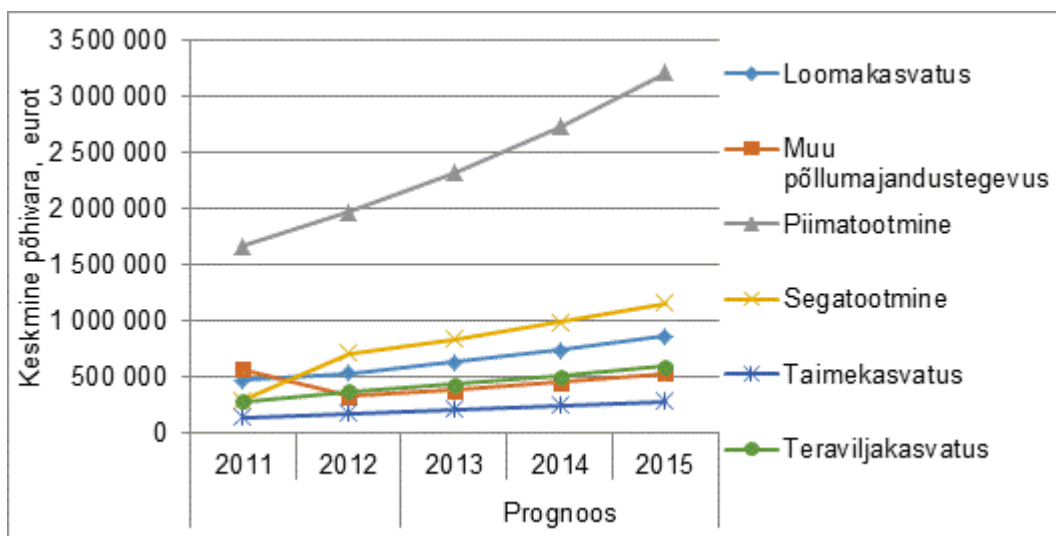
Joonis 11. Üle 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate põhivara 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Analüüsides põhivara seost müügitulu suurusega, leiti, et põhivara suurus oli suures korreleeruvuses müügitulu suurusega ( $r=0,8$ ) ehk mida suurem oli müügitulu näitaja, seda suurem oli ettevõtja põhivara suurus. Analüüsi kaasatud ettevõtjate osas olid enim põhivaraga varustatud piimatootmise tegevusala ettevõtjad ja kõige vähem taimakasvatuse tegevusala ettevõtjad. Põhivara suuruse ja müügitulu näitaja vahelist seost võib 2011. aasta osas pidada tugevaks kõigi tegevusalade lõikes, samas eristusid väga nõrga näitajate seosega püsiloomade kasvatuse, muu loomakasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad – nimetatud tegevusala ettevõtjatel korrelatsiooni väärtus väiksem kui 0,5. Aastal 2012 olid nõrga näitajate seosega püsiloomade kasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjad. (Tabel 3)

Tabel 3. Analüüsi kaasatud ettevõtjate müügitulu näitaja põhivara suuruse korrelatiivne seos tegevusalade lõikes perioodil 2011–2012

Tegevusala	Aasta	
	2011	2012
Aiandus	0,75	0,70
Lamba- ja kitsekasvatus	0,36	0,59
Lihaveisekasvatus	0,57	0,64
Linnukasvatus	0,96	0,94
Mesindus	0,97	0,74
Muu loomakasvatus	0,28	0,66
Muu põllumajandustegevus	0,99	0,27
Muu taimekasvatus	0,89	0,82
Piimatootmine	0,90	0,88
Püsilikultuurid	0,22	0,25
Seakasvatus	0,62	0,69
Segatootmine	0,94	0,97
Teraviljakasvatus	0,87	0,89

Taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade põhivara näitaja eksponentfunktsiooni valemiga keskmise tuletatud muutuse alusel prognoositakse keskmist põhivara suurenemist 17,8%. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab positiivne prognoos kõige enam piimatootmise tegevusala ettevõtjaid nende keskmisest märkimisväärselt suurema põhivaraga varustatuse tõttu. Samuti võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjate põhivara suurenemist aastaks 2015. Keskmine põhivara suurus oli madalaim taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 12)



Joonis 12. Keskmise põhivara suuruse prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Seega võib öelda, et suurema müügituluga (üle 200,0 tuhande eurot) ettevõtjad on enam põhivaraga varustatud võrreldes alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjatega. Kõige paremini oli põhivaraga varustatud loomakasvatuse tegevusala (sh piimatootmine, linnukasvatus, seakasvatus, lihaveisekasvatus, mesindus, muu loomakasvatus). Väiksema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate hulgas olid põhivaraga paremini varustatud mediaan näitaja alusel lamba ja

kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad, piimatootmise, seakasvatuse ja lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjad. Suurema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate hulgas olid põhivaraga paremini varustatud piimatootmise tegevusala ettevõtjad.

Üle 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga piimatootmise tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 1,9 mln eurot ja 2012. aastal 2,09 mln eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 534,1 tuhat eurot ja 2012. aastal 472,7 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 1,2 mln eurot ja 2012. aastal 1,0 mln eurot. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 406,5 tuhat eurot ja 2012. aastal 795,3 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 518,4 tuhat eurot ja 2012. aastal 342,0 tuhat eurot. Alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga piimatootmise tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 89,3 tuhat eurot ja 2012. aastal 163,0 tuhat eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 72,9 tuhat eurot ja 2012. aastal 110,2 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 113,6 tuhat eurot ja 2012. aastal 122,3 tuhat eurot. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 94,1 tuhat eurot ja 2012. aastal 126,0 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate mediaan põhivara suurus oli 2011. aastal 29,1 tuhat eurot ja 2012. aastal 50,6 tuhat eurot.

Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad põhivara suurusega kvartiilhaardes ehk Q1 ja Q3 vahel. Üle 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga piimatootmise tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 1,0 mln kuni 3,0 mln eurot ning 2012. aastal vahemikku 1,0 mln eurot kuni 3,02 mln eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 334,6 tuhat kuni 962,2 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 330,0 tuhat eurot kuni 946,4 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 723,3 tuhat kuni 1,6 mln eurot ning 2012. aastal vahemikku 522,5 tuhat eurot kuni 1,7 mln eurot. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 452,2 tuhat kuni 468,8 tuhat eurot ning 2012. aastal oli nii ülemine kui ka alumine kvartiil 795,3 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 350,8 tuhat kuni 845,0 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 167,2 tuhat eurot kuni 981,1 tuhat eurot.

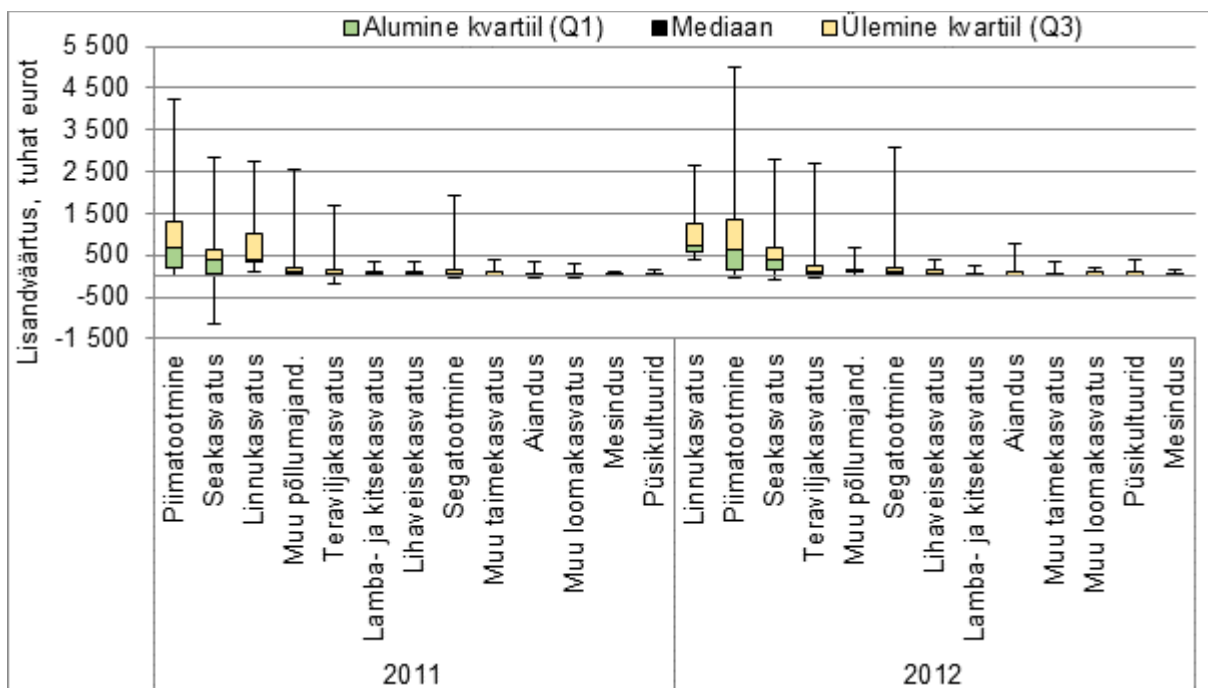
Alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga piimatootmise tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 55,2 tuhat kuni 176,5 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 117,4 tuhat eurot kuni 231,3 tuhat eurot. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 17,3 tuhat kuni 168,3 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 49,2 tuhat eurot kuni 198,2 tuhat eurot. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara

suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 60,8 tuhat kuni 270,1 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 68,1 tuhat eurot kuni 267,3 tuhat eurot. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 44,8 tuhat kuni 224,8 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 75,8 tuhat eurot kuni 260,1 tuhat eurot. Aianduse tegevusala ettevõtjate põhivara suuruse kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 315 kuni 82,4 tuhat eurot ning 2012. aastal vahemikku 15,3 tuhat eurot kuni 122,8 tuhat eurot.

### 2.1.2. LISANDVÄÄRTUS

Lisandväärtus näitab ettevõtte toodangu rahalist väärtust, millest on maha arvatud toodangu valmistamise kulud.

Lisandväärtuse osas eristuvad vaadeldavatel aastatel selgelt piimatootmise, seakasvatuse ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad ning 2012. aastal eristusid ebavõrdse loodava lisandväärtuse põhjal piimatootmise tegevusala ettevõtjad. Nimetatud tegevusalade lõikes varieerusid kvartiilhaare põhjal ka kõige enam ettevõtjate lisandväärtuse näitajad. Kõige võrdsemad olid lisandväärtuse näitaja poolest 2011. aastal muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad ning 2012. aastal mesindusega tegevusala ettevõtjad. (Joonis 13, Lisa 4)

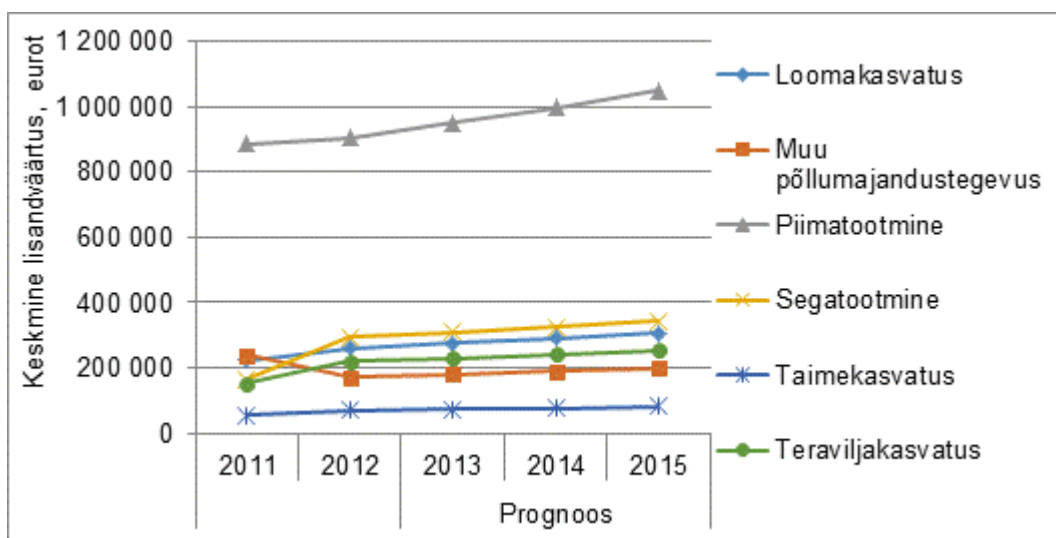


Joonis 13. Analüüsi kaasatud ettevõtjate lisandväärtus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes, tuhat eurot

Aastal 2011 ja 2012 kuulusid madalaima lisandväärtuse alumise kvartiili (Q1) gruppi püsilikultuuride kasvatus ja mesinduse tegevusala ettevõtjad – lisandväärtuse suurus oli alla 5,0 tuhande euro, millest 25% ettevõtjatest löid madalamat ning 75% suuremat kui 5,0 tuhande euro suurust lisandväärtust. Lisandväärtuse põhjal oli väikseim ülemine kvartiil (Q3) 2011. aastal muu loomakasvatuse ja 2012. aastal mesindusega tegelevatel ettevõtjatel. (Joonis 13, Lisa 4)

Mediaan lisandväärtuse näitaja oli suurim 2011. aastal piimatootmise (658,8 tuhat eurot) ja madalaim püsiluikultuuride kasvatus (6,4 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2012 oli mediaan lisandväärtuse suurus suurim linnukasvatatuse (739,8 tuhat eurot), piimatootmise (651,0 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel ning väikseim mesinduse (12,2 tuhat eurot) ja püsiluikultuuride kasvatus (12,5 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan lisandväärtuse suurus tegevusalade lõikes suurenes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga enam tegevusalade lõikes (v.a piimatootmise, muu taimekasvatuse, mesinduse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel). Mediaan lisandväärtus suurenes kõige enam võrreldavatel aastatel segatootmise tegevusala ettevõtjatel ja vähenes kõige enam lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 13, Lisa 4)

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi ja tootmise vahendite ostuhinnaindeksi alusel prognoositakse keskmist tulude suurenemist 4,6% ja kulude suurenemist 3,48%. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab positiivne prognoos kõige enam piimatootmise tegevusala ettevõtjaid nende keskmisest märkimisväärselt kõrgema lisandväärtuse tõttu. Samuti võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjate lisandväärtuse suurenemist aastaks 2015. Keskmise loodav lisandväärtus oli madalaim taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab nimetatud tegevusala ettevõtjate mahajäämist ülejäänud tegevusalade ettevõtjate suhtes. (Joonis 14)



Joonis 14. Keskmise lisandväärtuse suuruse prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

**Seega domineerisid suurima mediaan lisandväärtuse osas seakasvatuse, piimatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad. Piimatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjate poolt loodav lisandväärtus ületas mitmeid kordi ülejäänud tegevusalade ettevõtjate mediaan lisandväärtuse näitajat. Ka tulevikus loovad mõnevõrra rohkem lisandväärtust piimatootmise tegevusala ettevõtjad võrreldes ülejäänud tegevusalade ettevõtjatega.**



### 2.1.3. TASUVUS JA KASUMLIKKUS

Analüüsi kaasatud põllumajandustootjate tasuvuse ja kasumlikkuse mõõtmiseks analüüsiti kvartiilide lõikes näitajaid nagu omakapitali rentaablus, varade rentaablus, müügirentaablus. Nende suhtarvude põhjal hinnatakse ettevõtete tegevust tervikuna ning näitavad, kuivõrd efektiivselt genereeritakse kasumit müügist, varadelt, omakapitalilt.

Kasumlikkus ( $\text{müügirentaablus} = \text{puhaskasum} / \text{müügitulu}$ ) näitab, kui palju on ettevõttel võimalik teenida puhast tulu äritegevuses. Kasumlikkuse korral pole välja pakutud kindlaid hindamiskriteeriume, kuid ollakse ühtsel seisukohal, et mida suurem on puhaskasumi suhe müügitulusse, seda paremini ettevõtte majandab.

Ettevõtet peetakse efektiivseks, kui see suudab genereerida vajaliku kasumi, kasutades selleks minimaalset varade mahtu. See tähendab, et välditakse vajadust paigutada ettevõttesse rohkem raha ja seega on võimalik suunata üleliigne raha investeringutena uutesse ettevõtmistesse. Koguvara rentaablus ehk aktiva tulu ( $\text{varade rentaablus (ROA)} = \text{puhaskasum} / \text{vara kokku aasta lõpus}$ ) on üks sagedamini kasutatavaid suhtarve, mida ettevõtte olukorra hindamisel kasutatakse. Ettevõtte eesmärgiks on varade rentaabluse maksimeerimine ning mida suurem on varade rentaabluse näitaja, seda efektiivsemalt on varasid kasutatud. Samas näiteks kõrge ROA tase võib tähendada varade nappust.

Omakapitali rentaablus ( $\text{omakapitali rentaablus} = \text{puhaskasum} / \text{omakapital kokku aasta lõpus}$ ) näitab omanike investeringute tasuvust ja võimaldab otsustada ettevõtte juhtimise efektiivsuse üle. Näitaja hindamisel võib arvestada, et mida kõrgem on näitaja, seda rohkem kasumit omanike poolt ettevõttesse paigutatud kapital toodab.

Tasuvuse ja kasumlikkuse näitajate analüüsist jäeti välja äärmuslike näitajatega ettevõtjate. Tasuvuse arvutamisel (omakapitali ja varade rentaablus) jäeti valimisse sellised ettevõtjad, kelle näitajad jäi vahemikku -1 kuni 1. Seega jäid välja omakapitali rentaabluse analüüsist 18 ettevõtjat, kellest suurem osa olid teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad (seitse ettevõtjat) ning varade rentaabluse analüüsist jäid välja kolm ettevõtjat (üks muu loomakasvatuse, üks aianduse ja üks seakasvatuse tegevusala ettevõtja). Kasumlikkuse (müügirentaablus) arvutamisel jäeti valimisse sellised ettevõtjad, kelle näitajad jäid vahemikku -5 kuni 5. Seega jäid müügirentaabluse analüüsist välja 32 ettevõtjat, kellest kaheksa (suurema osa) olid lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjad.

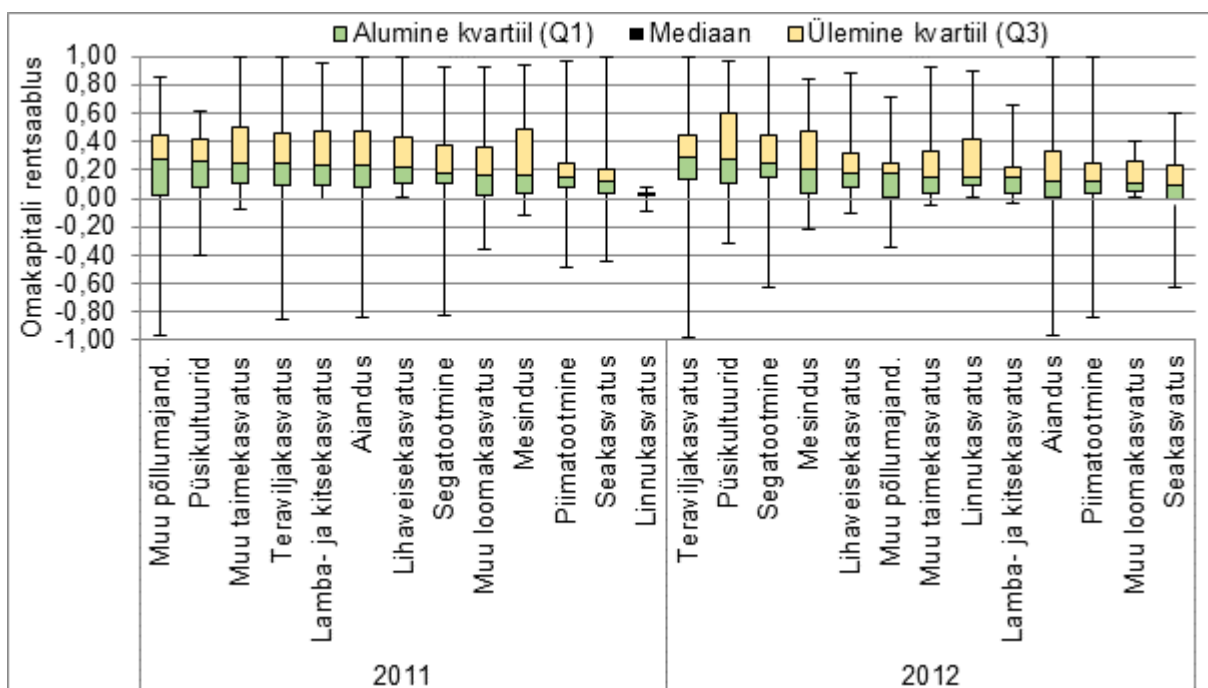
Ettevõtjate omakapitali rentaabluse näitajate varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal mesinduse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal püsiloomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord omakapitali rentaabluse alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige võrdsemad olid omakapitali rentaabluse näitajad 2011. aastal linnukasvatuse ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 15, Lisa 5)

Omakapitali rentaabluse alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal muu loomakasvatuse ( $Q1=0,01$ ), linnukasvatuse ( $Q1=0,02$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q=0,03$ ) ja seakasvatuse ( $Q1=0,03$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal seakasvatuse ( $Q1=(-0,05)$ ), muu



põllumajandustegevuse ( $Q1=0,01$ ) ja aianduse ( $Q1=0,01$ ) tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusala ettevõtjad investeeringute efektiivsus oli väiksem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Samuti oli nimetatud tegevusalade (va 2012. aasta aianduse tegevusala ettevõtjate näitajad) alumisse kvartiili ( $Q1$ ) kuulunud ettevõtjate omakapitali rentabluse näitajad nõrgemad võrreldes ülejäänud tegevusalade ettevõtjatega. Kõrgeim oli omakapitali rentabluse ülemine kvartiil 2011. aastal muu taimekasvatuse ( $Q3=0,50$ ) ja 2012. aastal püsilõikude kasvatuse ( $Q3=0,60$ ) tegevusala ettevõtjate. Nimetatud tegevusala ettevõtjatel on ka küllaltki ebavõrdsed omakapitali rentabluse näitajad ning ülemise kvartiili ( $Q3$ ) põhjal võib öelda, et nimetatud gruppi kuuluvad väga tugevad ettevõtjad võrreldes samade tegevusalade alumise kvartiili ( $Q1$ ) kuuluvate ettevõtjatega. (Joonis 15, Lisa 5)

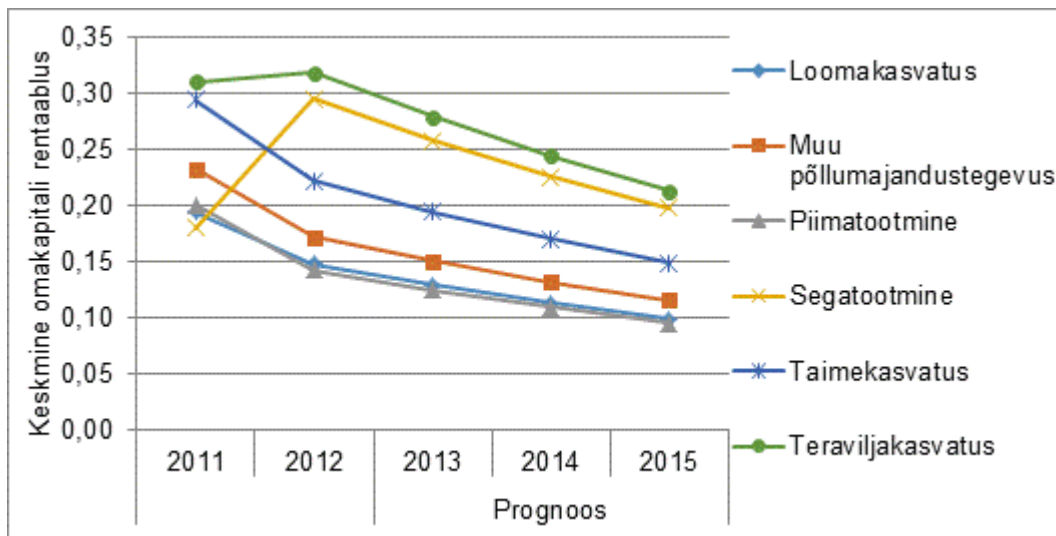
Mediaan omakapitali rentabluse näitaja oli suurim 2011. aastal muu põllumajandustegevuse (0,28), püsilõikude kasvatuse (0,25) ja muu taimekasvatuse (0,25) tegevusala ettevõtjatel ja madalaim linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel (0,03). Aastal 2012 oli mediaan omakapitali rentabluse näitaja suurim teraviljakasvatuse (0,29), püsilõikude kasvatuse (0,27) ja segatootmise (0,25) tegevusala ettevõtjatel ning madalaim seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel (0,04). Mediaan omakapitali rentabluse näitaja suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga püsilõikude kasvatuse, teraviljakasvatuse, mesinduse, segatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 15, Lisa 5)



Joonis 15. Analüüsi kaasatud ettevõtjate omakapitali rentaablus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi ning taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade omakapitali näitaja eksponentfunktsiooni valemiga keskmise tuletatud muutuse alusel prognoositakse keskmist puhaskasumi suurenemist 4,6% ja keskmist omakapitali suurenemist 19,6%. Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõttesse paigutatav omakapitali kasumi tootlus väheneb. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab prognoos kõige enam teraviljakasvatuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjaid. Kuid

omakapitali rentaabluise vähenemist aastaks 2015 võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmise omakapitali rentaabluise suurus oli madalaim loomakasvatuse (sh piimatootmise) tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 16)



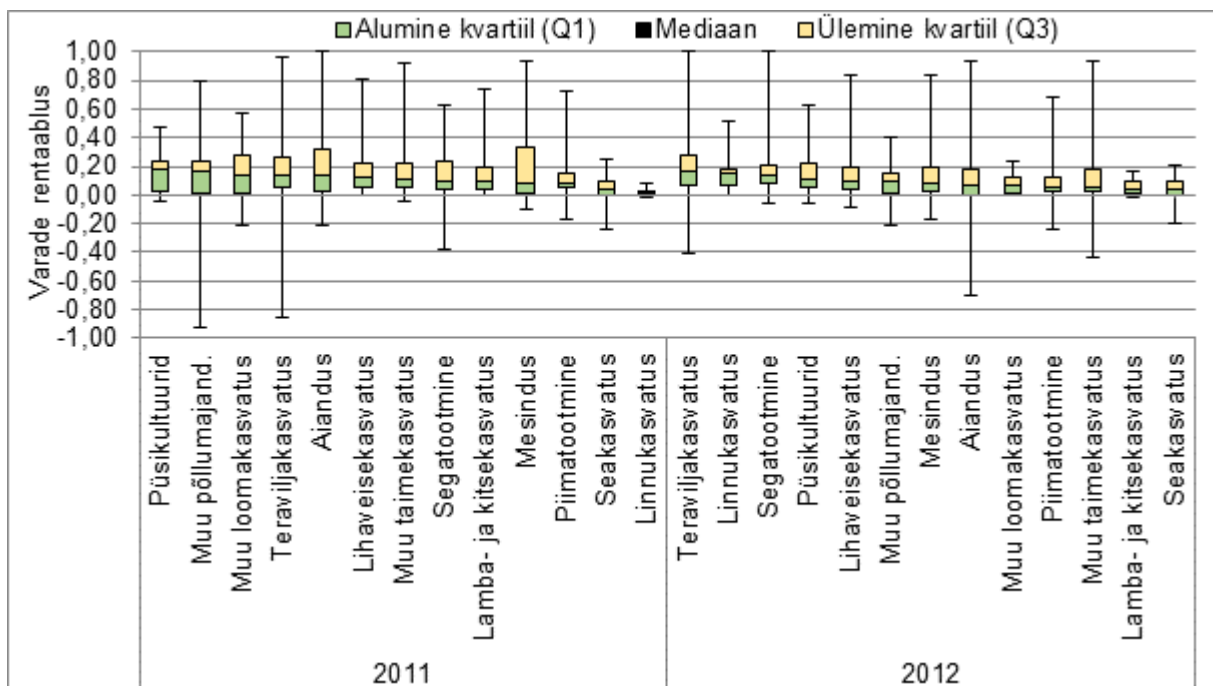
Joonis 16. Keskmise omakapitali rentaabluise prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Ettevõtjate varade rentaabluise näitajate varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal mesinduse, aianduse ja muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal teraviljakasvatuse, aianduse, mesinduse ja püsikultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord varade rentaabluise alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige vähem varieerus varade rentaabluise ehk näitajad olid võrdsemad 2011. aastal linnukasvatuse ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 17, Lisa 6)

Varade rentaabluise alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal seakasvatuse ( $Q_1=0,002$ ), mesinduse ( $Q_1=0,01$ ), muu loomakasvatuse ( $Q=0,01$ ) ja linnukasvatuse ( $Q_1=0,01$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal seakasvatuse ( $Q_1=0,02$ ), aianduse ( $Q_1=0,002$ ) ja muu põllumajandustegevuse ( $Q_1=0,01$ ) tegevusala ettevõtjatel. Seega oli nimetatud tegevusala ettevõtjate varade kasutamise efektiivsus väiksem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Samuti oli nimetatud tegevusalade (va 2011. aasta mesinduse tegevusala ettevõtjate näitajad) alumisse kvartiili ( $Q_1$ ) kuulunud ettevõtjate varade rentaabluise näitajad nõrgemad võrreldes ülejäänud tegevusalade ettevõtjatega. Kõrgeim oli varade rentaabluise ülemine kvartiil 2011. aastal mesinduse ( $Q_3=0,33$ ) ja 2012. aastal teraviljakasvatuse ( $Q_3=0,28$ ) tegevusala ettevõtjatel. Nimetatud tegevusala ettevõtjatel on ka küllaltki ebavõrdsed varade rentaabluise näitajad ning ülemise kvartiili ( $Q_3$ ) põhjal võib öelda, et nimetatud gruppi kuuluvad väga tugevad ettevõtjad võrreldes samade tegevusalade alumise kvartiili ( $Q_1$ ) kuuluvate ettevõtjatega. (Joonis 17, Lisa 6)

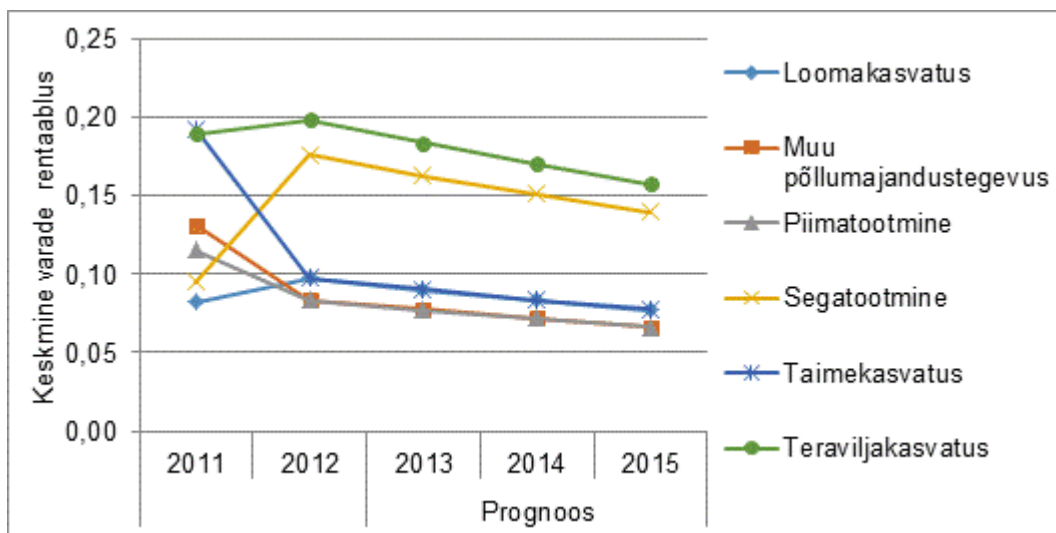
Mediaan varade rentaabluise näitaja oli suurim 2011. aastal muu põllumajandustegevuse (0,16) ja püsikultuuride kasvatuse (0,18) tegevusala ettevõtjatel ja madalaim linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel (0,01). Aastal 2012. oli mediaan varade rentaabluise näitaja suurim teraviljakasvatuse (0,17) ja linnukasvatuse (0,15) tegevusala ettevõtjatel ning madalaim

seakasvatuse tegevusalas ettevõtjatel (0,02). Mediaan varade rentabluse näitaja suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga teraviljakasvatuse, segatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 17, Lisa 6)



Joonis 17. Analüüsi kaasatud ettevõtjate varade rentablus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi ning taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade varade näitaja eksponentfunksiooni valemiga keskmise tuletatud muutuse alusel prognoositakse keskmist puhaskasumi suurenemist 4,6% ja keskmist varade suurenemist 12,6%. (Joonis 18)

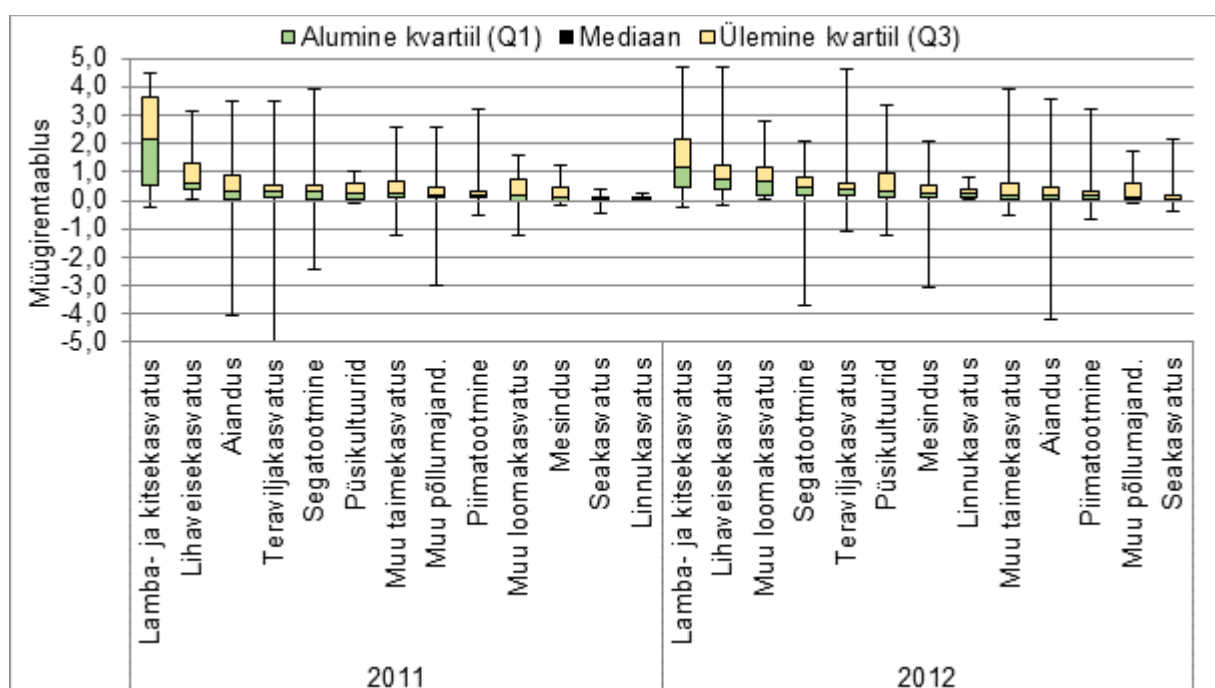


Joonis 18. Keskmise varade rentabluse prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõttesse paigutatav varade tasuvus väheneb. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab prognoos kõige enam teraviljakasvatuse

ja segatootmise tegevusala ettevõtjaid. Kuid keskmise varade rentabluse vähenemist aastaks 2015 võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmise varade rentablus on madalaim alates 2012. aastast piimatootmise ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 18)

Ettevõtjate müügirentabluse näitajate varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatuse, lihaveisekasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse, muu loomakasvatuse ja lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord müügirentabluse alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige vähem varieerus müügirentablus ehk võrdsemad olid näitajad 2011. aastal linnukasvatuse ning 2012. aastal seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 19, Lisa 7)



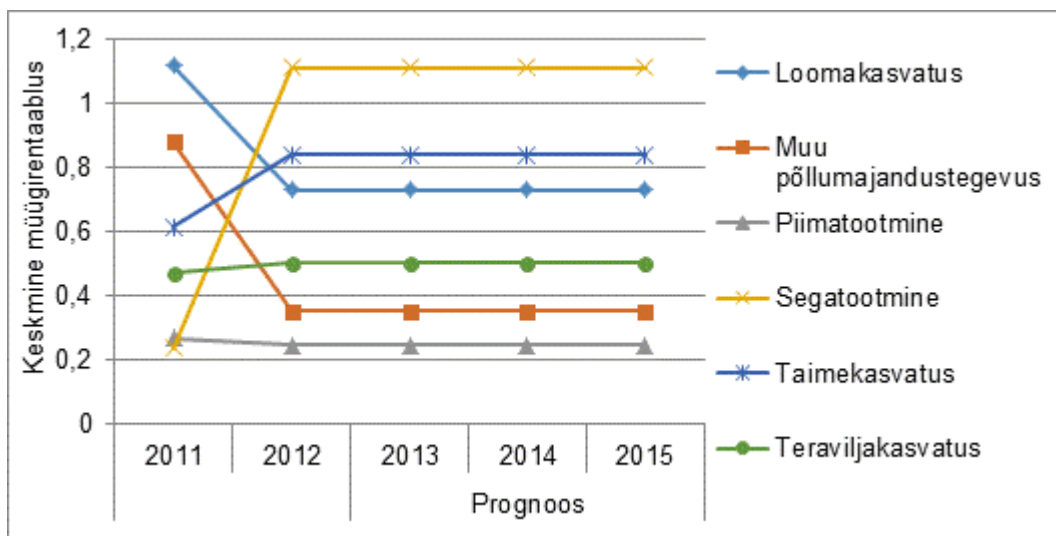
Joonis 19. Analüüsi kaasatud ettevõtjate müügirentablus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Müügirentabluse alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal muu loomakasvatuse, mesinduse ja segatootmise tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal seakasvatuse, aianduse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusala ettevõtjate võimekus teenida puhast tulu äritegevusest oli madalam võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Samas on nimetatud tegevusalade ettevõtjate müügirentablus küllaltki võrdne ja enamjaolt kuuluvad ülemise kvartiili (Q3) gruppi kõrge müügirentablusega ettevõtjad. Kõrgeim oli müügirentabluse ülemine kvartiil vaadeldavatel aastatel lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, samas oli nende ettevõtjate näitajate hajuvus ka kõige suurem, mis 2012. aastaks võrreldes 2011. aastaga vähenes ja seda mediaanist suuremat müügirentablust omavate ettevõtjate arvelt. (Joonis 19, Lisa 7)

Suurima mediaan müügirentabluse näitaja osas eristusid selgelt 2011. ja 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad (vastavalt aastatele 2,12 ja 1,18) ning madalaimate

näitajatega linnukasvatuse (0,03) tegevusala ettevõtjad. Aastal 2012 oli madalaim müügirentaablus seakasvatuse (0,03) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan müügirentaabluse näitaja suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga linnukasvatuse, mesinduse, segatootmise, teraviljakasvatuse ja lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 19, Lisa 7)

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi alusel prognoositakse keskmist puhaskasumi ja müügitulu suurenemist 4,6%, mistõttu jääb prognoositav müügirentaablus võrreldes baasaastaga (2012) samaks. Keskmine müügirentaablus oli kõrgeim alates 2012. aastast segatootmise tegevusala ettevõtjatel ning madalaim piimatootmise tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 20)



Joonis 20. Keskmise müügirentaabluse prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

**Omakapitali rentaablu suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus vahemikku 0,12 kuni 0,29, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga enamus taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel vähenenud (va teraviljakasvatuse ja püsiluultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatel). Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus jäi vahemikku 0,04 kuni 0,21, mis oli samuti võrreldes 2011. aasta näitajaga enamus loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel vähenenud (va linnukasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel). Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan omakapitali rentaablus 0,28, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga vähenenud ning segatootmise tegevusala ettevõtjatel oli näitaja 0,18, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suurenenud. Piimatootmise tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus oli 2011. aastal 0,15 ja 2012. aastal 0,11. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus oli 2011. aastal 0,24 ja 2012. aastal 0,29. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus oli 2011. aastal 0,12 ja 2012. aastal 0,04. Lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus oli 2011. aastal 0,21 ja 2012. aastal 0,18. Aianduse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali rentaablus oli 2011. aastal 0,23 ja 2012. aastal 0,12.**

Varade rentaablu suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu vahemikku 0,06 kuni 0,17, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga enamus taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel vähenenud (va teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad). Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan varade rentaablu jäi vahemikku 0,02 kuni 0,15, mis oli samuti võrreldes 2011. aasta näitajaga enamus loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel vähenenud (va linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad). Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan varade rentaablu 0,09, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga vähenenud ning segatootmise tegevusala ettevõtjatel oli näitaja 0,14, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suurenenud. Piimatootmise tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu oli 2011. aastal 0,08 ja 2012. aastal 0,06. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu oli 2011. aastal 0,14 ja 2012. aastal 0,17. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu oli 2011. aastal 0,04 ja 2012. aastal 0,02. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu oli 2011. aastal 0,13 ja 2012. aastal 0,10. Aianduse tegevusala ettevõtjate mediaan varade rentaablu oli 2011. aastal 0,13 ja 2012. aastal 0,07.

Müügirentaablu suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu vahemikku 0,17 kuni 0,39, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga vähenenud aianduse, muu taimekasvatuse ning suurenenud püsiluultuuride ja teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan müügirentaablu jäi vahemikku 0,03 kuni 1,18, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suuremal osal loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel suurenenud (va lamba- ja kitsekasvatatuse, piimatootmise ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjad). Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan müügirentaablu 0,09, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga vähenenud ning segatootmise tegevusala ettevõtjatel oli näitaja 0,43, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suurenenud. Piimatootmise tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu oli 2011. aastal 0,19 ja 2012. aastal 0,15. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu oli 2011. aastal 0,31 ja 2012. aastal 0,39. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu oli 2011. aastal 0,07 ja 2012. aastal 0,03. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu oli 2011. aastal 0,60 ja 2012. aastal 0,72. Aianduse tegevusala ettevõtjate mediaan müügirentaablu oli 2011. aastal 0,34 ja 2012. aastal 0,17.

Seega olid tasuvuse ja kasumlikkuse näitajad üldjoontes paremad taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel (sh aiandusega, püsiluultuuride kasvatusega, muu taimekasvatusega ja teravilja kasvatuse tegevusala ettevõtjatel) võrreldes teiste tegevusalade ettevõtjatega. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad tasuvuse ja kasumlikkuse näitajatega kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.

Piimatootmise tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,08 kuni 0,25 ning 2012. aastal vahemikku 0,04

kuni 0,24. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,10 kuni 0,46 ning 2012. aastal vahemikku 0,13 kuni 0,44. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,03 kuni 0,20 ning 2012. aastal vahemikku -0,05 kuni 0,18. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,10 kuni 0,42 ning 2012. aastal vahemikku 0,08 kuni 0,32. Aianduse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,07 kuni 0,47 ning 2012. aastal vahemikku 0,01 kuni 0,34.

Piimatootmise tegevusala ettevõtjate varade rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,05 kuni 0,15 ning 2012. aastal vahemikku 0,02 kuni 0,12. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate varade rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,05 kuni 0,26 ning 2012. aastal vahemikku 0,07 kuni 0,27. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate varade rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,002 kuni 0,09 ning 2012. aastal vahemikku -0,02 kuni 0,07. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate varade rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,05 kuni 0,22 ning 2012. aastal vahemikku 0,04 kuni 0,20. Aianduse tegevusala ettevõtjate varade rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,03 kuni 0,32 ning 2012. aastal vahemikku 0,002 kuni 0,17.

Piimatootmise tegevusala ettevõtjate müügi rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,09 kuni 0,31 ning 2012. aastal vahemikku 0,06 kuni 0,30. Teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjate müügi rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,10 kuni 0,56 ning 2012. aastal vahemikku 0,18 kuni 0,62. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate müügi rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,01 kuni 0,14 ning 2012. aastal vahemikku -0,03 kuni 0,17. Lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjate müügi rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,38 kuni 1,31 ning 2012. aastal vahemikku 0,38 kuni 1,26. Aianduse tegevusala ettevõtjate müügi rentaablu näitajate kvartiilhaare (Q1-Q3) jäi 2011. aastal vahemikku 0,06 kuni 0,89 ning 2012. aastal vahemikku 0,002 kuni 0,45.

#### **2.1.4. KAPITALI STRUKTUUR JA FINANTSVÕIMENDUS**

Analüüsi kaasatud põllumajandustootjate kapitali struktuuri ja finantsvõimenduse analüüsimisel vaadeldi kvartiilide lõikes näitajaid nagu omakapitali võlasiduvus ja võlakordaja.

Kapitali struktuuri iseloomustamiseks on kasutatud kohustuste ja omakapitali suhtarvu ehk omakapitali võlasiduvust (omakapitali võlasiduvus = kohustused kokku aasta lõpus / omakapital kokku aasta lõpus). Selle abil saab iseloomustada võõrkapitali kasutamiseiga seotud riski ning mida suurem on võõrkapital võrreldes omakapitaliga, seda enam laieneb



omanike risk ka laenuandjatele, kellel suureneb risk oma raha mitte tagasi saada. Väärtus 1 näitab optimaalset suhet, kus ettevõtte finantseerib oma tegevust võrdselt võõrkapitali ja omakapitaliga. Vahemikku 1,5–2 loetakse veel aktsepteeritavaks, kõrge suhtarv (üle 2) näitab ohtlikul määral võõrkapitali kasutamist. Madalaks võib pidada väärtust alla 0,5.

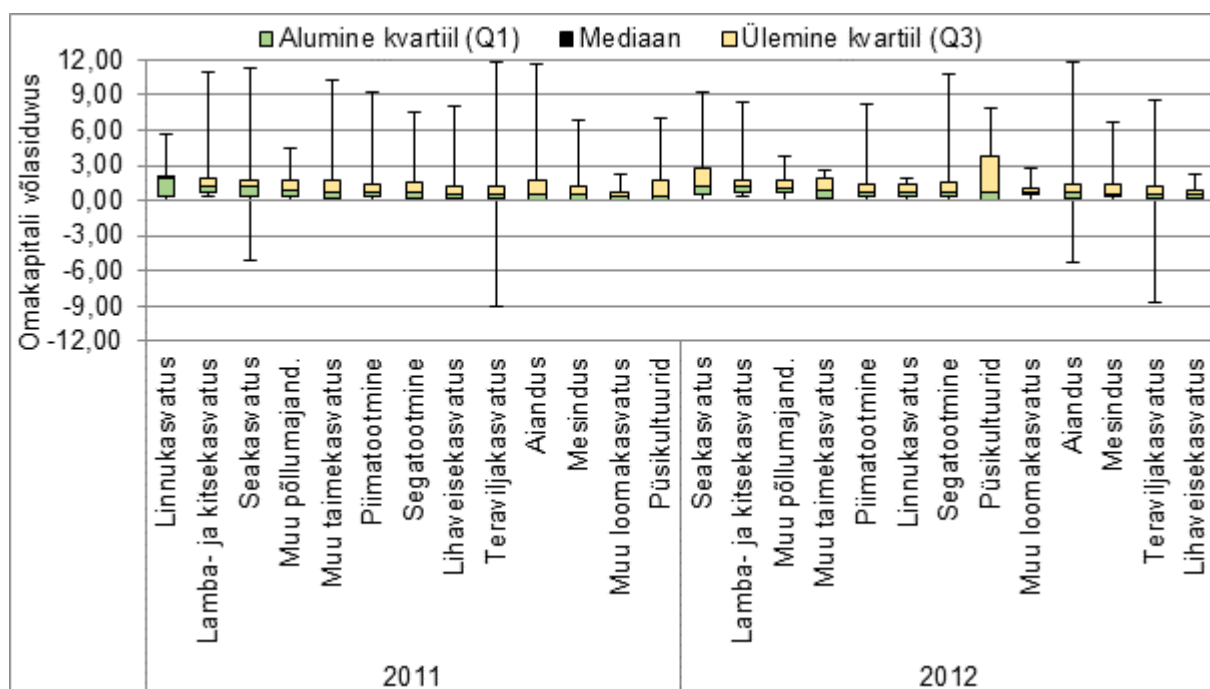
Finantsvõimenduse all mõistetakse laenuvahendite kasutamise astet. Kõrge finantsvõimendus tekib, kui ettevõtte kasutab finantsallikatena ulatuslikult laene. Suurem võlakoorumus omakorda tähendab suuremat finantsriski. Võlakordaja (võlakordaja = kohustused kokku aasta lõpus / vara kokku aasta lõpus näitab), mitu protsenti varadest on võõrvahendite arvel soetatud. Üldiselt peetakse rahuldavaks, kui võlakordaja jääb alla 50%. Ettevõtte võib edukalt tegutseda ka mõnevõrra suurema võlakordaja korral, aga finantsjuhtimist käsitlevas kirjanduses rõhutatakse, et võlakordaja võiks olla kuni 70%. Suur võlakoorumus tähendab suuremat finantsriski, samas võõrkapitali puudumine või liiga väike osakaal näitab, et turul pole sobivaid laenuvõimalusi või et ettevõtte puuduvad tulused projektid tegevuse arendamiseks.

Kapitali struktuuri ja finantsvõimenduse suhtarvude analüüsist jäeti välja äärmuslike näitajatega ettevõtjad. Omakapitali võlasiduvuse analüüsimisel jäeti valimisse sellised ettevõtjad, kelle näitajad jäi vahemikku -10 kuni 12, mistõttu jäid analüüsist välja 22 ettevõtjat, kellest suurem osa olid teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad (9 ettevõtjat). Võlakordaja suhtarvu analüüsimisel äärmuslikke näitajaid ei täheldatud, mistõttu jäid analüüsimiseks kõik ettevõtjad ja nende näitajad.

Ettevõtjate omakapitali võlasiduvuse suhtarvude varieeruvus kvartiilhaare oli kõige suurem 2011. aastal linnukasvatuse, püsilikultuuride kasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal püsilikultuuride kasvatuse, seakasvatuse ja muu taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord omakapitali võlasiduvuse alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige vähem varieerus ehk võrdsemad olid 2011. kui ka 2012. aastal muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 21, Lisa 8)

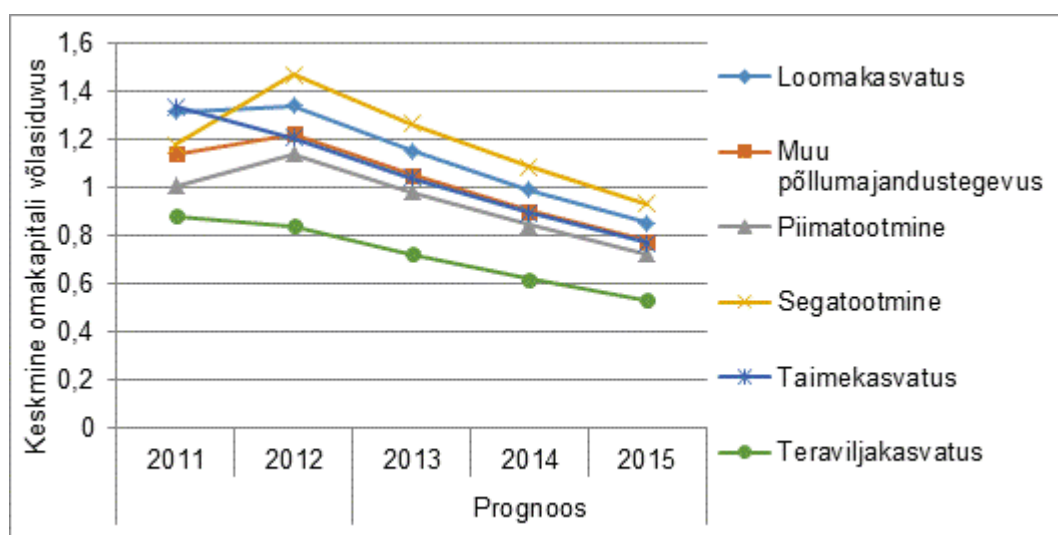
Omakapitali võlasiduvuse alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal püsilikultuuride kasvatuse ( $Q1=0,00$ ), mesinduse ( $Q1=0,05$ ), muu loomakasvatuse ( $Q=0,08$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal püsilikultuuride kasvatuse ( $Q1=0,06$ ), aianduse ( $Q1=0,12$ ) ja muu taimekasvatuse ( $Q1=0,17$ ) tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusala ettevõtjate võõrkapitali kasutatud on peaaegu olematu. Kõrgeim oli omakapitali võlasiduvuse ülemise kvartiili tase 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatuse ( $Q3=1,97$ ) ja 2012. aastal püsilikultuuride kasvatuse ( $Q3=3,77$ ) tegevusala ettevõtjatel. Lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad oli omakapitali võlasiduvuse poolest võrdsemad võrreldes püsilikultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatega, viimastel olid näitajad ebavõrdsemad, mis näitab, et tegemist on ettevõtjatega, kelle võõrkapitali kasutamise määr on liiga kõrge. (Joonis 21, Lisa 8)





Joonis 21. Analüüsi kaasatud ettevõtjate omakapitali võlasiduvus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Mediaan omakapitali võlasiduvus oli suurim 2011. aastal linnukasvatatuse (1,92) ning madalaim mesinduse (0,52) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2012. oli mediaan omakapitali võlasiduvuse suhtarv suurim seakasvatuse (1,17) ning madalaim lihaveisekasvatuse (0,54) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan omakapitali võlasiduvuse suhtarv suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga piimatootmise, mesinduse, muu taimekasvatuse, aianduse, muu põllumajandustegevuse, muu loomakasvatuse ja püsikultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 21, Lisa 8)



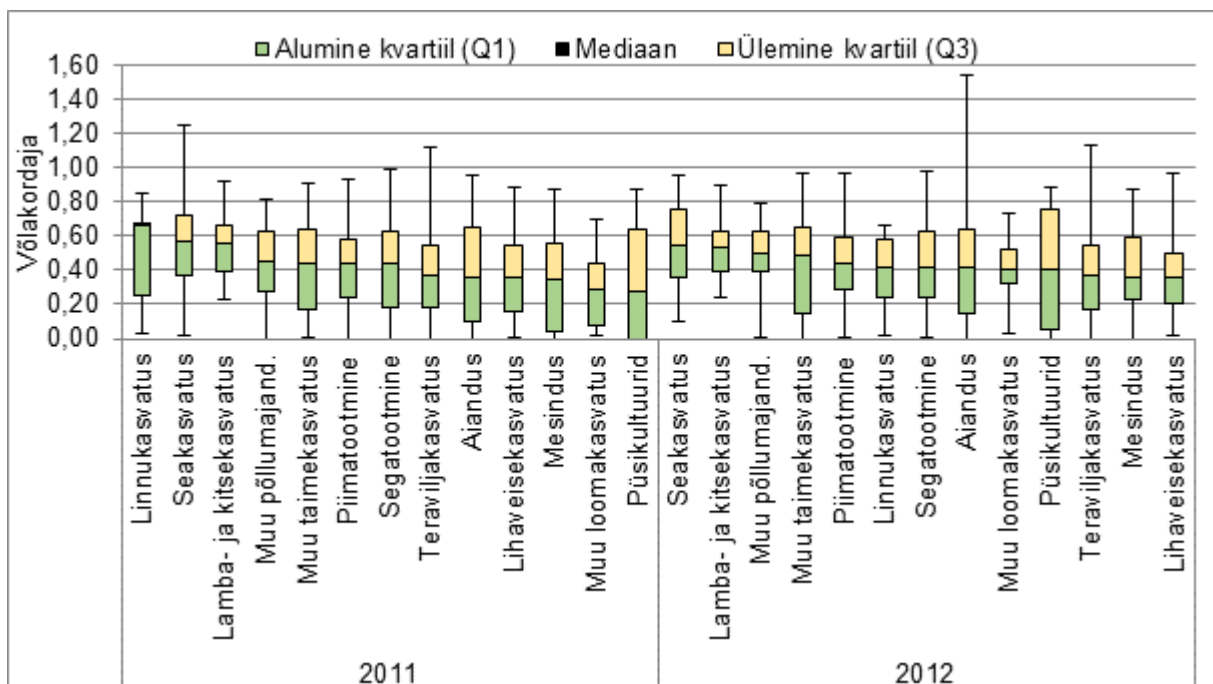
Joonis 22. Keskmise omakapitali võlasiduvuse prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade kohustuste ja omakapitali näitajate eksponentfunktsiooni valemiga prognoositakse keskmise tuletatud muutuse alusel keskmist kohustuste suurenemist 2,8% ja omakapitali suurenemist 19,6%.

Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõtetes kasutatav võõrkapitali osatähtsus tegevuste finantseerimisel suureneb oluliselt väiksemas mahu võrreldes omakapitaliga. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, mõjutab prognoos kõige enam segatootmise tegevusala ettevõtjaid. Kuid keskmist omakapitali võlasiduvuse vähenemist aastaks 2015 võib täheldada ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmise omakapitali võlasiduvus on madalaim teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 22)

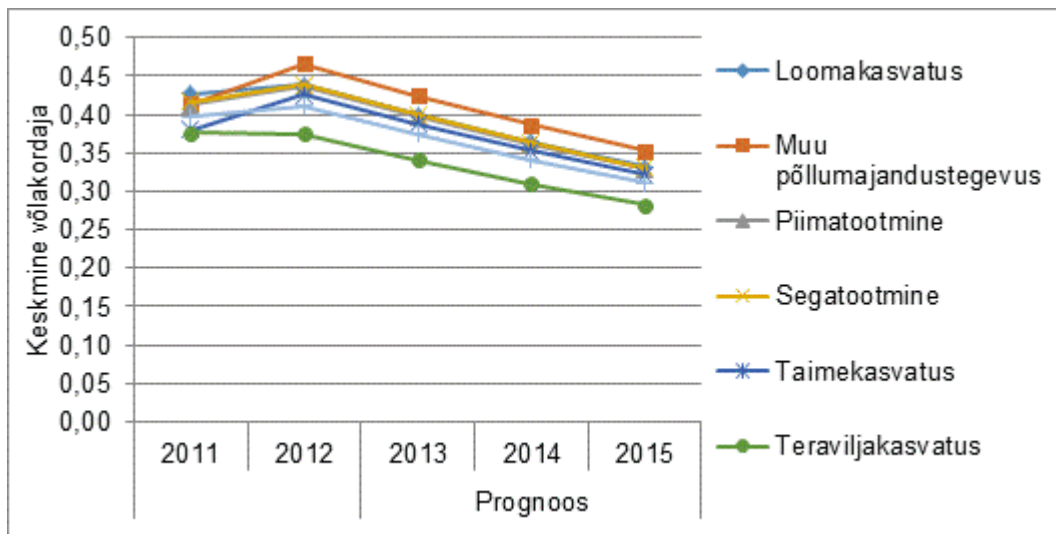
Ettevõtjate võlakordaja varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal püsiluultuuride kasvatus, aianduse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal püsiluultuuride kasvatus, muu taimekasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord võlakordaja alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige võrdsemad olid võlakordaja alusel 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad ning 2012. aastal muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 23, Lisa 9)

Võlakordaja alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal püsiluultuuride kasvatus ( $Q1=0,00$ ), mesinduse ( $Q1=0,05$ ), muu loomakasvatuse ( $Q=0,07$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal püsiluultuuride kasvatus ( $Q1=0,05$ ), muu taimekasvatuse ( $Q1=0,14$ ) ja aianduse ( $Q1=0,15$ ) tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusala ettevõtjate võõrvahendite arvel soetatud varade osatähtsus on väga väike. Nimetatud tegevusalade ettevõtjatel oli ka väikseim omakapitali võlasiduvus võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõrgeim oli võlakordaja ülemine kvartiil 2011. aastal seakasvatajatel ( $Q3=0,72$ ) ja 2012. aastal püsiluultuuride kasvatus ( $Q3=0,75$ ) ja seakasvatuse ( $Q3=0,75$ ) tegevusala ettevõtjatel. Seakasvatuse tegevusala ettevõtjate puhul võib näha, et 2012. aastal on ülemine kvartiil ( $Q3$ ) suurenenud just väga suurt võlakordajat omavate ettevõtjate arvelt. (Joonis 23, Lisa 9)



Joonis 23. Analüüsi kaasatud ettevõtjate võlakordaja 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

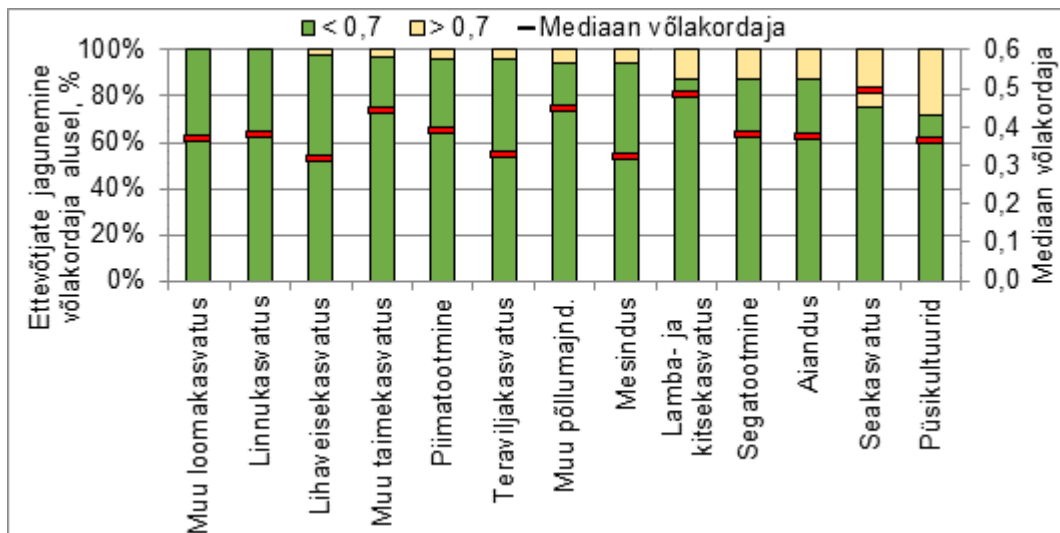
Taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade kohustuste ja varade näitajate eksponentfunktsiooni valemiga prognoositakse keskmise tuletatud muutuse alusel keskmist kohustuste suurenemist 2,8% ja varade suurenemist 12,6%. Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõtetes kasutatav võõrkapitali osatähtsus tegevuste finantseerimisel väheneb. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, väheneb võlakordaja mõnevõrra enam muu põllumajandustegevuse, piimatoomise, segapõllumajanduse ja loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Keskmise võlakordaja väheneb prognoosi kohaselt aastaks 2015 ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmise võlakordaja on madalaim teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 24)



Joonis 24. Keskmise võlakordaja prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Võttes aluseks MAK 2007–2013 raames investeeringutoetuse saamiseks kehtestatud nõuded põllumajandusettevõtjatele võlakordaja osas (võlakordaja ei tohtinud olla taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaastal suurem kui 0,7) <sup>4</sup>, siis analüüsi kaasatud põllumajandustootjatest kvalifitseeruks toetuse saajaks võlakordaja alusel enamus põllumajandustootjaid. Samuti oli küllaltki madal tegevusalade lõikes mediaan võlakordaja ning eristusid sellised tegevusalad nagu lihavedelkasvatus (0,32), mesindus (0,33) ja teraviljakasvatus (0,33). Miinimumnõude täitmine võlakordaja osas võib valmistada kõige enam raskusi osadel püsilikultuuride kasvatus ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 25)

<sup>4</sup> Määrus „Loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemine ja taotluse menetlemise täpsem kord“ § 3 lg 2.



Joonis 25. Analüüsi kaasatud ettevõtjate jagunemine 2013. aasta võlakordaja (prognoos) alusel tegevusalade lõikes

Omakapitali võlasiduvuse suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan omakapitali võlasiduvus vahemikku 0,57 kuni 0,91, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga enamus taimakasvatuse tegevusala ettevõtjatel suurenenud (va teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjad). Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan omakapitali võlasiduvus jäi vahemikku 0,54 kuni 1,17, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suuremal osal loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel suurenenud (va muu loomakasvatuse, mesinduse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjad). Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan omakapitali võlasiduvus 0,99, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suurenenud ning segatootmise tegevusala ettevõtjatel oli näitaja 0,71, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga vähenenud. Tegevusalade lõikes jääb mediaan omakapitali võlasiduvus liiga madalaks aianduse, teraviljakasvatuse, lihavesisekasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel – näitaja jääb nimetatud tegevusalade lõikes alla 0,6, mistõttu võib järeldada, et 50% vastavate tegevusalade ettevõtjatest ei kasuta oluliselt suurel määral võlkapitali. Ülejäänud tegevusalade lõikes võib omakapitali võlasiduvuse näitajat pidada aktsepteeritavaks.

Võlakordaja suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan võlakordaja vahemikku 0,36 kuni 0,49, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suurenenud. Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan võlakordaja jäi vahemikku 0,35 kuni 0,55, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga suuremal osal loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel suurenenud (va lihavesisekasvatuse, mesinduse ja muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad). Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan võlakordaja 0,50 ning segatootmise tegevusala ettevõtjatel 0,42, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga mõlema tegevusala ettevõtjatel vähenenud. Tegevusalade lõikes jääb mediaan võlakordaja suhteliselt rahuldavale tasemele (jäädes alla 0,5). Vahemikku 0,5 kuni 0,7 jäävad võlakordaja alusel seakasvatuse, lamba- ja kitsekasvatuse ning linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad.

**Püsihindaja on arvamisel, et MAK 2007–2014 rakendatud võlakordaja lävendkriteerium (näitaja on väiksem kui 0,7, mida rõhutatakse ka finantsjuhtimist käsitlevas kirjanduses) on piisav ka MAK 2014–2020 raames toetuse saamise lävendkriteeriumina rakendamisel. Võlakordaja analüüsimisel selgus, et suur osa ettevõtjaid omasid väga madalat võlakordajat, mis omakorda ei vähenda taotlejate ringi. Teiseks, peavad toetuse saajad olema jätkusuutlikud ning finantsnäitajatel põhinevate lävendkriteeriumite leevendamine võib suurendada riski, et toetuse saaja pole jätkusuutlik.**

#### **2.1.5. LIKVIIDSUS**

Analüüsi kaasatud põllumajandustootjate likviidsuse analüüsimisel vaadeldi kvartiilide lõikes näitajaid nagu lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja, maksevõime ja likviidsus.

Lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja ehk maksevõimenäitaja (lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja = käibevara / lühiajalised kohustused) näitab, mitu korda käibevarad ületavad lühiajalisi kohustusi. Mida kõrgem on suhtarvu väärtus, seda paremaks saab olukorda ettevõttes hinnata. Heaks loetakse suhtarvu väärtust üle 1,6; 1,2–1,59 võib lugeda rahuldavaks; 0,9–1,19 mitterahuldavaks ja suhtarvu väärtust alla 0,9 väga nõrgaks.

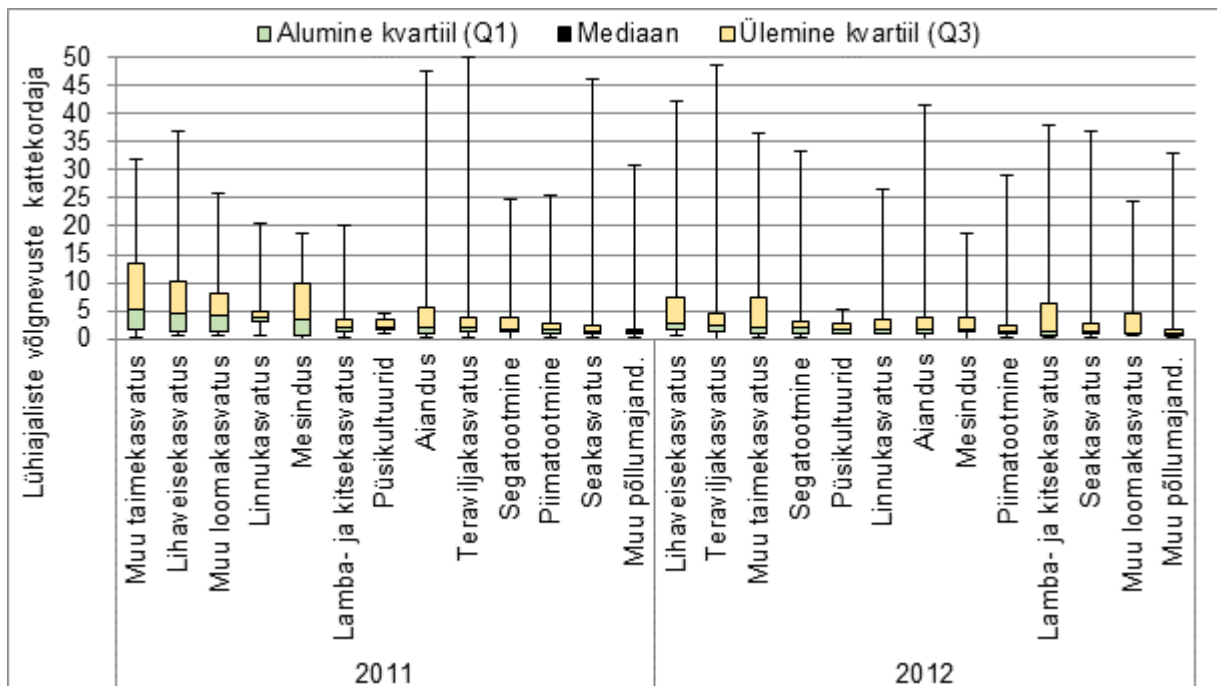
Maksevõimekordaja ehk maksevõime (maksevõimekordaja = (käibevara – varud) / lühiajalised kohustused) näitab lühiajaliste kohustuste täitmise võimet. Mida kõrgem on maksevõimekordaja, seda kindlam on, et lühiajaliste kohustuste täitmisel raskusi ei teki. Kui maksevõimekordaja on lühiajalistes kohustuste kattekordajast märkimisväärselt madalam, viitab see suurele sõltuvusele varudest, mis on aga majandussektorite lõikes erinev. Üldlevinult loetakse heaks suhtarvu väärtust üle 0,9; rahuldavaks vahemikus 0,6–0,89; nõrgaks vahemikus 0,3–0,59 ja mitterahuldavaks, kui suhtarv on väiksem kui 0,3.

Likviidsus (likviidsus = (käibevara – lühiajalised kohustused) / müügitulu) näitab, kuivõrd ettevõtete lähemal ajal tasumisele kuuluvad kohustused on kaetud suhteliselt kergemini rahaks muudetava varaga. Kui kasumi saamine on iga ettevõtte saavutatav peaesmärk, siis pideva likviidsuse hoidmine on ettevõtte ellujäämiseks vältimatu tingimus. Likviidsuse näitajana kasutatud käibekapitali suhe müügitulusse näitab ka erinevate tegevusharude käibekapitali vajadust ehk taset teatud müügitulu teenimiseks. Mida suurem on suhtarv, seda suurem on ettevõtte puhaskäibekapital ja seda konservatiivsem on ettevõtte, kartes ilmselt makseraskustesse sattumist.

Likviidsuse näitajate analüüsist jäeti välja äärmuslike näitajatega ettevõtjad. Lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja leidmisel olid puudulikud andmed võrreldavatel aastatel kokku 89 ettevõtjal, kellest suurema osa moodustasid teraviljakasvatuse (34 ettevõtjat) ja aianduse (17 ettevõtjat) tegevusala ettevõtjad. Lisaks jäeti lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suhtarvu analüüsist välja ettevõtjate äärmuslikud näitajad (suhtarv oli suurem kui 50), ning selliseid ettevõtjaid oli kokku 60, kellest 32 olid teraviljakasvatuse ning seitse aianduse tegevusala ettevõtjat. Maksevõime kordaja leidmisel olid puudulikud andmed võrreldavatel aastatel kokku 89 ettevõtjal, kellest suurema osa moodustasid teraviljakasvatuse (34 ettevõtjat) ja

aianduse tegevusala ettevõtjad (17 ettevõtjat). Lisaks jäeti maksevõime kordaja analüüsist välja ettevõtjate äärmuslikud näitajad (suhtarv oli suurem kui 50), ning selliseid ettevõtjaid oli kokku 53, kellest 30 olid teraviljakasvatuse ning viis aianduse tegevusala ettevõtjad. Likviidsuse suhtarvu analüüsist jäeti välja 33 äärmusliku näitajatega ettevõtjat ning kõige enam jäi välja lamba- ja kitsekasvatuse (10 ettevõtjat) ja teraviljakasvatuse (seitse ettevõtjat) tegevusala ettevõtjaid, mistõttu jäid analüüsi sellised ettevõtjad, kelle likviidsuse suhtarv jäi vahemikku -10 kuni 10.

Ettevõtjate lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal muu taimekasvatuse, mesinduse ja lihavede kasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal muu taimekasvatuse, lihavede kasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige vähem varieerus lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja 2011. ja 2012. aastal muu põllumajandustootmise tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 26, Lisa 10)



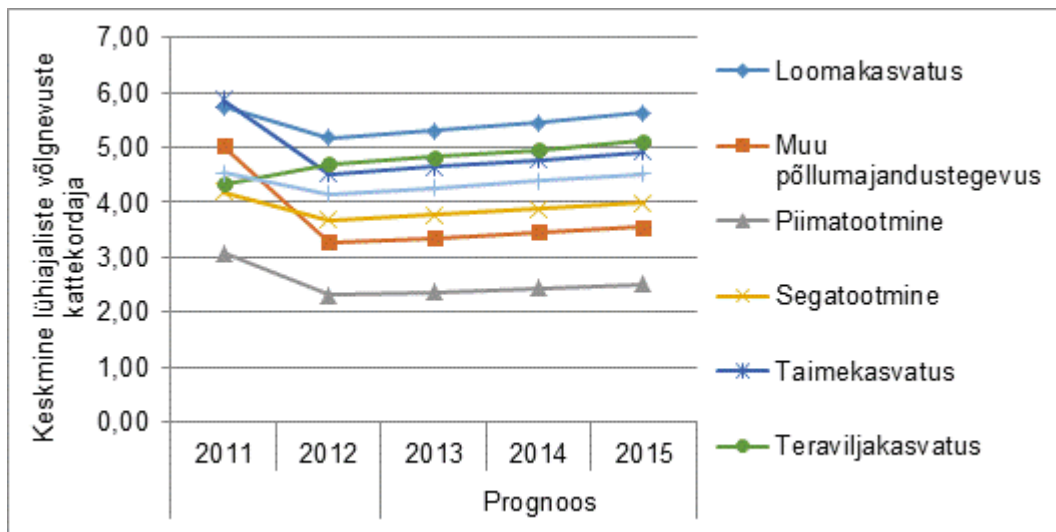
Joonis 26. Analüüsi kaasatud ettevõtjate lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal mesinduse ( $Q1=0,74$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q1=1,00$ ) ja seakasvatuse ( $Q1=1,02$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse ( $Q1=0,54$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q1=0,56$ ) ja muu taimekasvatuse ( $Q1=0,81$ ) tegevusala ettevõtjatel. Seega oli nimetatud tegevusala ettevõtjatel lühiajalisi kohustusi mõnevõrra raskem tasuda võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja madalaim ülemise kvartiili tase oli 2011. aastal muu põllumajanduse ( $Q3=1,79$ ), seakasvatuse ( $Q3=2,43$ ) ja piimatootmise ( $Q3=2,72$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lisaks muu põllumajanduse ( $Q3=1,71$ ) ja piimatootmise ( $Q3=2,38$ ) ka püsilikultuuride kasvatamise ( $Q3=2,60$ ) tegevusala ettevõtjatel – nimetatud tegevusalade ettevõtjate lühiajaliste



võlgnevuste kattekordaja oli ka võrdsem. Kõrgeim oli lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja ülemise kvartiili tase nii 2011. kui ka 2012. aastal lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjatel – vastavalt aastatel Q3=10,17 ja Q3=7,46 ning jooniselt nähtub, et vaadeldavatel aastatel oli lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjate näitajate hajuvus ja ülemine kvartiil (Q3) vähenenud, samas jäid ülemise kvartiili (Q3) gruppi võrdlemisi tugevad ettevõtjad. (Joonis 26, Lisa 10)

Mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suurim 2011. aastal muu taimekasvatuse (5,13) ning madalaim muu põllumajandustegevuse (1,25) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2012 oli mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suurim lihavesikasvatuse (2,79) ning madalaim muu põllumajandustegevuse (0,99) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga segatootmise ja teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning suhtarv suurenes kõige enam teraviljakasvatatavate tegevusala ettevõtjatel. Ülejäänud tegevusala ettevõtjatel mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suhtarv vähenes ning enim vähenes näitaja muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 26, Lisa 10)

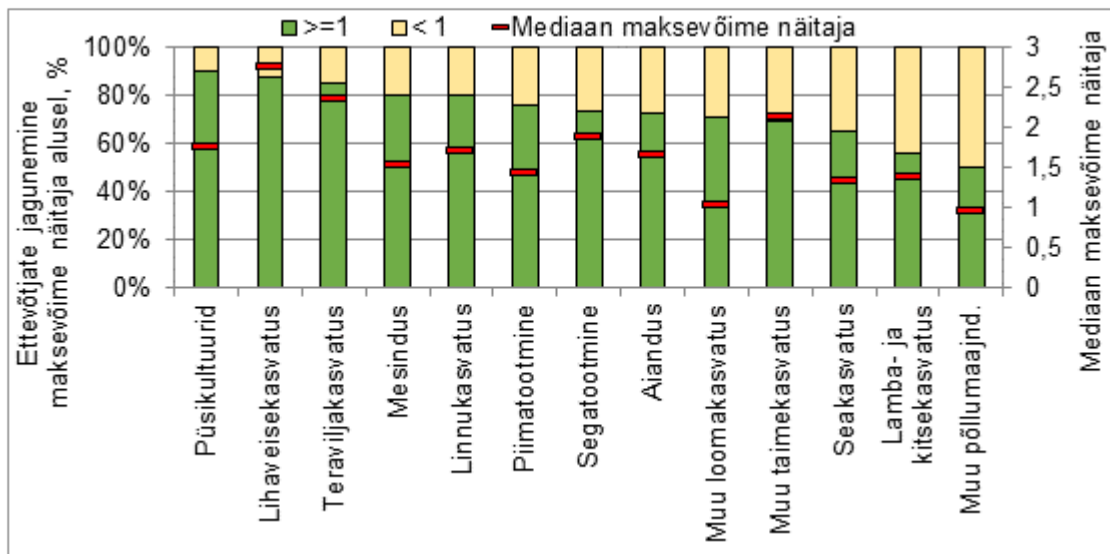


Joonis 27. Keskmise lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade käibevarade ja lühiajaliste kohustuste näitajate eksponentfunktsiooni valemiga prognoositakse keskmise tuletatud muutuse alusel keskmist käibevarade vähenemist 1,1% ja lühiajaliste kohustuste vähenemist 3,6%. Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõtete maksevõime suureneb veelgi. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, suureneb lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja enam loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel oli ka keskmise lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suurim võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjate näitajaga. Keskmise lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suureneb prognoosi kohaselt aastaks 2015 ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmise näitaja oli madalaim piimatootmise tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 27)

Võttes aluseks MAK 2007–2013 raames investeeringutoetuse saamiseks kehtestatud nõuded põllumajandusettevõtjatele maksevõime ehk lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja näitaja osas

(maksevõime näitaja pidi olema taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaastal 1 või suurem kui 1) <sup>5</sup>, siis analüüsi kaasatud põllumajandustootjatest kvalifitseeruks toetuse saajaks maksevõime näitaja osas kõige enam ettevõtjaid püsiluultuuride kasvatajate, lihavesikasvatajate ja linnukasvatajate hulgas. Mediaan maksevõime näitaja oli kõrgeim lihavesikasvatuse (2,79), teraviljakasvatuse (2,37) ja muu taimekasvatuse (2,16) tegevusala ettevõtjatel. Maksevõime näitaja miinimumnõude täitmine võib valmistada kõige enam raskusi osadele muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel, kuna nimetatud tegevusalade lõikes oli enim neid ettevõtjaid, kelle maksevõime kordaja oli väiksem kui üks ja ka mediaan maksevõime kordaja jäi alla ühe. (Joonis 28)



Joonis 28. Analüüsi kaasatud ettevõtjate jagunemine 2013. aasta lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja ehk maksevõime näitaja (prognoos) alusel tegevusalade lõikes

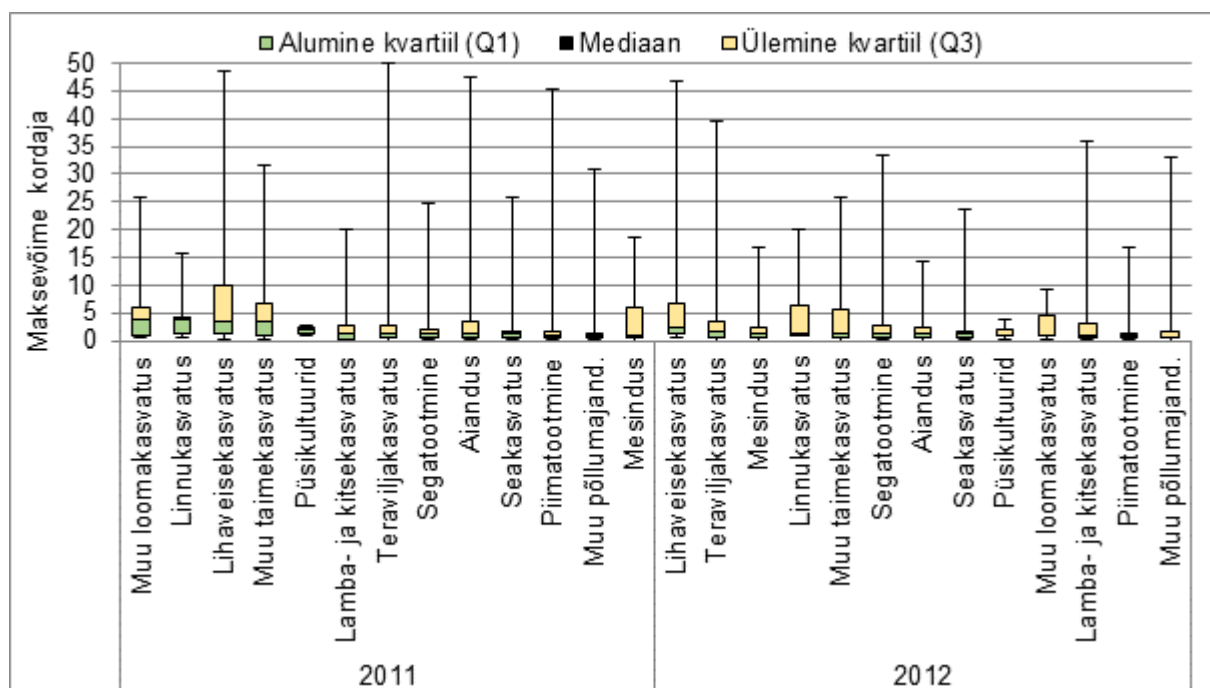
Ettevõtjate maksevõime kordaja varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal lihavesikasvatuse, muu taimekasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lihavesikasvatuse, linnukasvatuse ja muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord maksevõime kordaja alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige võrdsemad olid maksevõime kordaja osas 2011. aastal muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjad ning 2012. aastal piimatootmise tegevusala ettevõtjad. (Joonis 29)

Maksevõime kordaja alumise kvartiili tase oli madalaim 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatuse ( $Q1=0,35$ ), mesinduse ( $Q1=0,41$ ) ja muu põllumajandustegevuse ( $Q1=0,44$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse ( $Q1=0,40$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q1=0,44$ ) ja segatootmise ( $Q1=0,44$ ) tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et nimetatud tegevusalade alumise kvartiili ( $Q1$ ) ettevõtjate maksevõime jääb üldlevinud hindamiskriteeriumite alusel suhteliselt nõrgaks. Kõrgeim oli maksevõime kordaja ülemine kvartiil nii 2011. kui ka 2012. aastal lihavesikasvatuse tegevusala ettevõtjatel – vastavalt aastatel  $Q3=10,04$  ja  $Q3=6,53$ . Nimetatud tegevusala ettevõtjatel on ka küllaltki

<sup>5</sup> Määrus „Loomakasvatusehitiste investeeringutoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemine ja taotluse menetlemise täpsem kord“ § 3 lg 3.



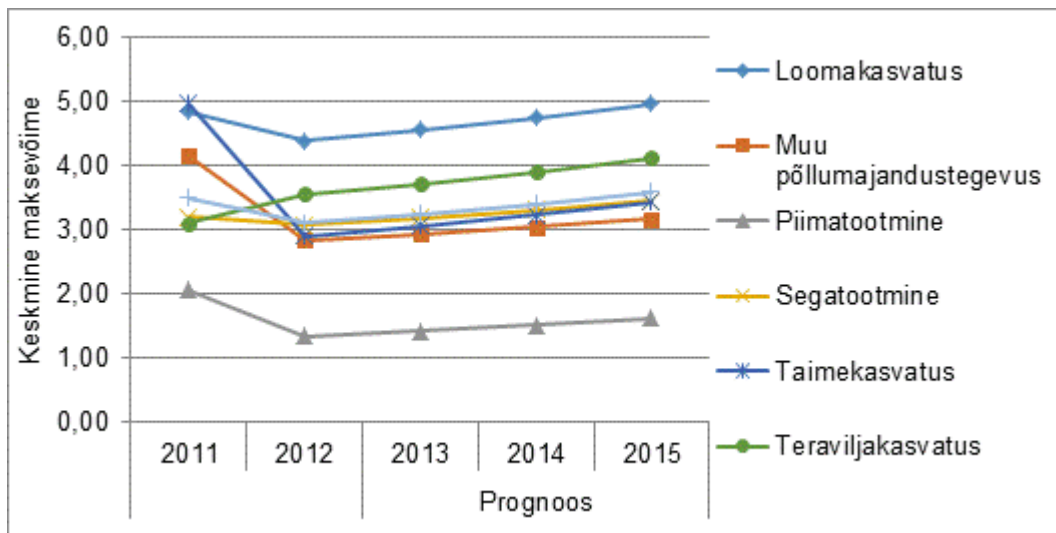
ebavõrdsed maksevõime kordajad ning ülemise kvartiili (Q3) põhjal võib öelda, et nimetatud gruppi kuuluvad väga tugevad ettevõtjad võrreldes samade tegevusalade alumise kvartiili (Q1) kuuluvate ettevõtjatega (Joonis 29)



Joonis 29. Analüüsi kaasatud ettevõtjate maksevõime kordaja 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

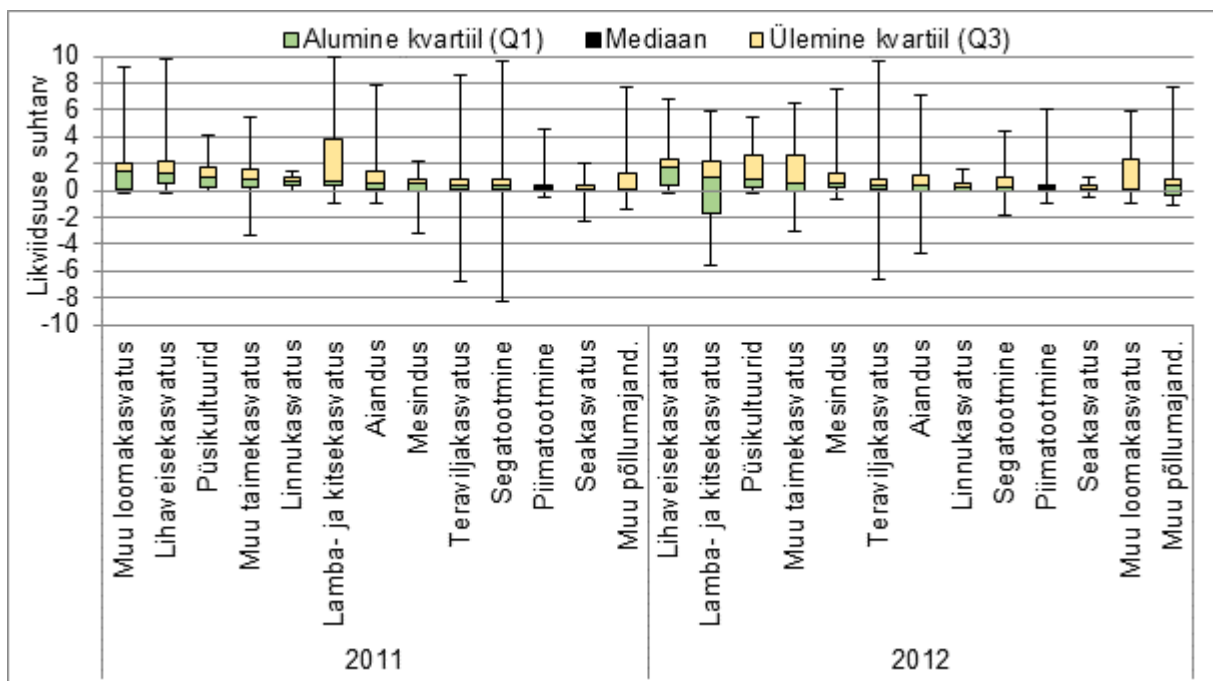
Mediaan maksevõime kordaja oli suurim 2011. aastal linnukasvatuse (3,82) ning madalaim mesinduse (0,79) tegevusalaettevõtjatel. Aastal 2012 oli mediaan maksevõime kordaja suurim lihaveisekasvatuse (2,20) ning madalaim lamba- ja kitsekasvatuse (1,01) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan maksevõime kordaja suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga mesinduse ja teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Ülejäänud tegevusala ettevõtjatel mediaan maksevõime kordaja suhtarv vähenes võrreldavatel aastatel. (Joonis 29, Lisa 11)

Taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade käibevarade, varude ja lühiajaliste kohustuste näitajate eksponentfunktsiooni valemiga prognoositakse keskmise tuletatud muutuse alusel keskmist käibevarade vähenemist 1,1%, varude vähenemist 5,7% ja lühiajaliste kohustuste vähenemist 3,6%. Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõtete võime katta lühiajaliste kohustusi suureneb. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, suureneb maksevõime enam loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel oli ka keskmine maksevõime vaadeldavatel aastatel suurim võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjate näitajaga. Keskmine maksevõime suureneb prognoosi kohaselt aastaks 2015 ka ülejäänud analüüsi kaasatud põllumajandustootjatel. Keskmine näitaja oli madalaim piimatootmise tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 30, Lisa 11)



Joonis 30. Keskmise maksevõime prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Ettevõtjate likviidsuse varieeruvus kvartiilhaarde põhjal oli kõige suurem 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatuse, lihaveisekasvatuse ja muu loomakasvatuse tegevusalaettevõtjatel ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse, muude püsikultuuride kasvatuse ja muu taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, mis tähendab, et nimetatud tegevusalade ettevõtjate olukord likviidsuse alusel oli ebavõrdsem võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjatega. Kõige vähem erines likviidsus 2011. aastal piimatootmise tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 31, Lisa 12)

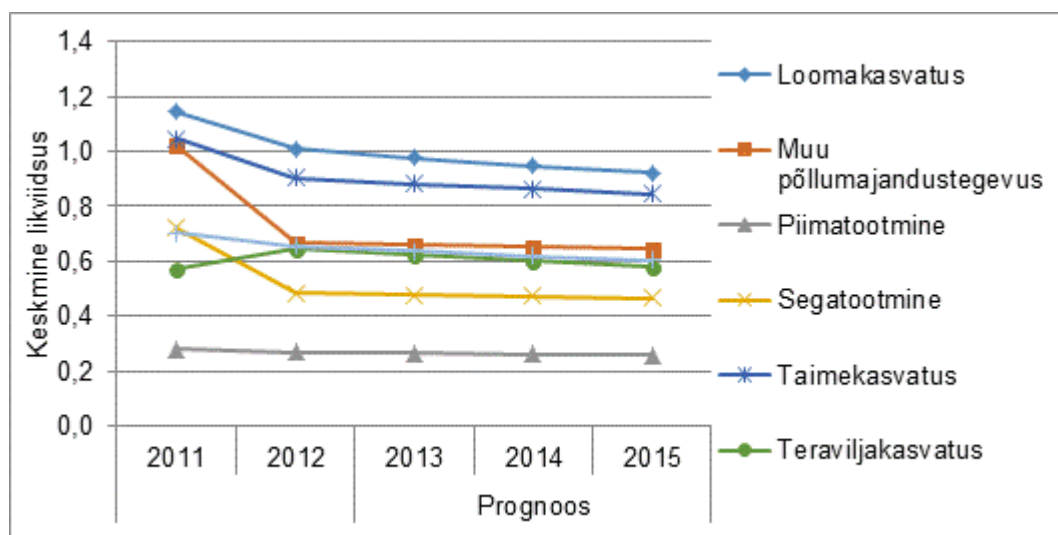


Joonis 31. Analüüsi kaasatud ettevõtjate likviidsus 2011. ja 2012. aastal tegevusalade ja kvartiilide lõikes

Likviidsuse suhtarvu alumine kvartiil oli madalaim 2011. aastal mesinduse ( $Q1 = (-0,02)$ ), seakasvatuse ( $Q1 = 0,00$ ) ja muu põllumajandustegevuse ( $Q1 = 0,01$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal lamba- ja kitsekasvatuse ( $Q1 = (-1,70)$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q1 = (-$

0,40)) ja muu taimekasvatuse ( $Q1=(-0,05)$ ) tegevusala ettevõtjatel, mis näitab, et alumise kvartiili nimetatud tegevusala ettevõtjatel on enim raskusi katta lähemal ajal tasumisele kuuluvaid kohustusi kergemini rahaks muudetava varaga. Likviidsuse suhtarvu madalaim ülemine kvartiil oli 2011. aastal seakasvatuse ( $Q3=0,36$ ), piimatootmise ( $Q3=0,37$ ) ja segatootmise ( $Q3=0,79$ ) tegevusala ettevõtjatel ning 2012. aastal seakasvatuse ( $Q3=0,28$ ), muu põllumajandustegevuse ( $Q3=0,38$ ) ja piimatootmise ( $Q3=0,38$ ) tegevusala ettevõtjatel. Kõrgeim oli likviidsuse suhtarvu ülemise kvartiili tase 2011. aastal lamba- ja kitsekasvatajatel ( $Q3=3,74$ ) ning 2012. aastal muudel taimekasvatajatel ( $Q3=2,61$ ). (Joonis 31, Lisa 12)

Mediaan likviidsus oli suurim 2011. aastal muu loomakasvatuse (1,44) ning madalaim muu põllumajandustegevuse (0,10) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2012 oli mediaan likviidsuse suhtarv suurim lihavesikasvatuse (1,73) ning madalaim muu põllumajandustegevuse (0,00) tegevusala ettevõtjatel. Mediaan likviidsuse suhtarv suurenes tegevusalade lõikes 2012. aastal võrreldes 2011. aasta näitajaga lamba- ja kitsekasvatuse, lihavesikasvatuse, piimatootmise, teraviljakasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel ning enim suurenes näitaja lamba- ja kitsekasvatatuse tegevusala ettevõtjatel. Ülejäänud tegevusala ettevõtjatel mediaan likviidsuse suhtarv vähenes võrreldavatel aastatel ning enim vähenes näitaja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 31, Lisa 12)



Joonis 32. Keskmise likviidsuse näitaja prognoos 2015. aastaks analüüsi kaasatud ettevõtjate tegevusalade lõikes, eurot

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeksi ning taime- ja loomakasvatuse, jahinduse ja neid teenindavate tegevusalade käibevarade ja lühiajaliste kohustuste näitaja eksponentfunktsiooni valemiga keskmise tuletatud muutuse alusel prognoositakse keskmist müügitulu suurenemist 4,6%, keskmist käibevarade vähenemist 1,1% ja keskmist lühiajaliste kohustuste vähenemist 3,6%. Seega võib muutuste põhjal järeldada, et ettevõtete võime katta lähemal ajal tasumisele kuuluvaid kohustusi suhteliselt kergemini rahaks muudetava varaga väheneb. Võttes arvesse tuletatud keskmise muutuse, väheneb likviidsus enam loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Samas oli loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel keskmine likviidsuse suhtarv vaadeldavatel aastatel suurim võrreldes ülejäänud tegevusala ettevõtjate näitajaga. Keskmine likviidsuse suhtarv väheneb prognoosi kohaselt aastaks 2015 ka ülejäänud analüüsi kaasatud

põllumajandustootjatel. Keskmine likviidsus väheneb prognoosi kohaselt kõige vähem piimatootmise tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 32)

Lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja vahemikku 1,69 kuni 2,38, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Loomakasvatuse ettevõtjate mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja jäi vahemikku 1,06 kuni 2,79, mis oli samuti võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja 0,99 ja segatootmise tegevusala ettevõtjate näitaja 1,92, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga mõlema tegevusala ettevõtjatel vähenenud. Tegevusalade lõikes võib mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordajat lugeda heaks, kuna mediaan suhtarvu väärtus on üle 1,6 enamuse tegevusalade ettevõtjatel. Pigem rahuldavaks võib pidada mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordajat seakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel.

Püsihindaja on arvamisel, et MAK 2007–2014 rakendatud lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja ehk maksevõime näitaja lävendkriteerium (näitaja on suurem kui 1) on piisav ka MAK 2014–2020 raames toetuse saamise lävendkriteeriumina rakendamisel. Maksevõime näitaja analüüsimisel selgus, et suur osa (78%) ettevõtjaid omasid 1 suuremat maksevõime näitajat, mis omakorda ei vähenda taotlejate hulka. Teiseks, peavad toetuse saajad olema jätkusuutlikud ning finantsnäitajatel põhinevate lävendkriteeriumite leevendamine võib suurendada riski, et toetuse saaja pole jätkusuutlik.

Maksevõimekordaja suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan maksevõimekordaja vahemikku 1,07 kuni 1,50, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan maksevõimekordaja jäi vahemikku 0,78 kuni 2,20, mis oli samuti võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan maksevõimekordaja 0,72 ja segatootmise tegevusala ettevõtjate näitaja 1,22, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga mõlema tegevusala ettevõtjatel vähenenud. Tegevusalade lõikes võib mediaan maksevõimekordajat lugeda heaks, kuna mediaan suhtarvu väärtus on üle 0,9 enamuse tegevusalade ettevõtjatel. Pigem rahuldavaks võib pidada mediaan maksevõimekordajat mesinduse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjatel.

Likviidsuse suhtarvu tegevusalade lõikes analüüsid selgus, et 2012. aastal jäi taimekasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan likviidsus vahemikku 0,39 kuni 0,87, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjate mediaan likviidsus jäi vahemikku 0,06 kuni 1,73, mis oli samuti võrreldes 2011. aasta näitajaga tegevusalade lõikes vähenenud. Muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel oli mediaan likviidsus 0,002 ja

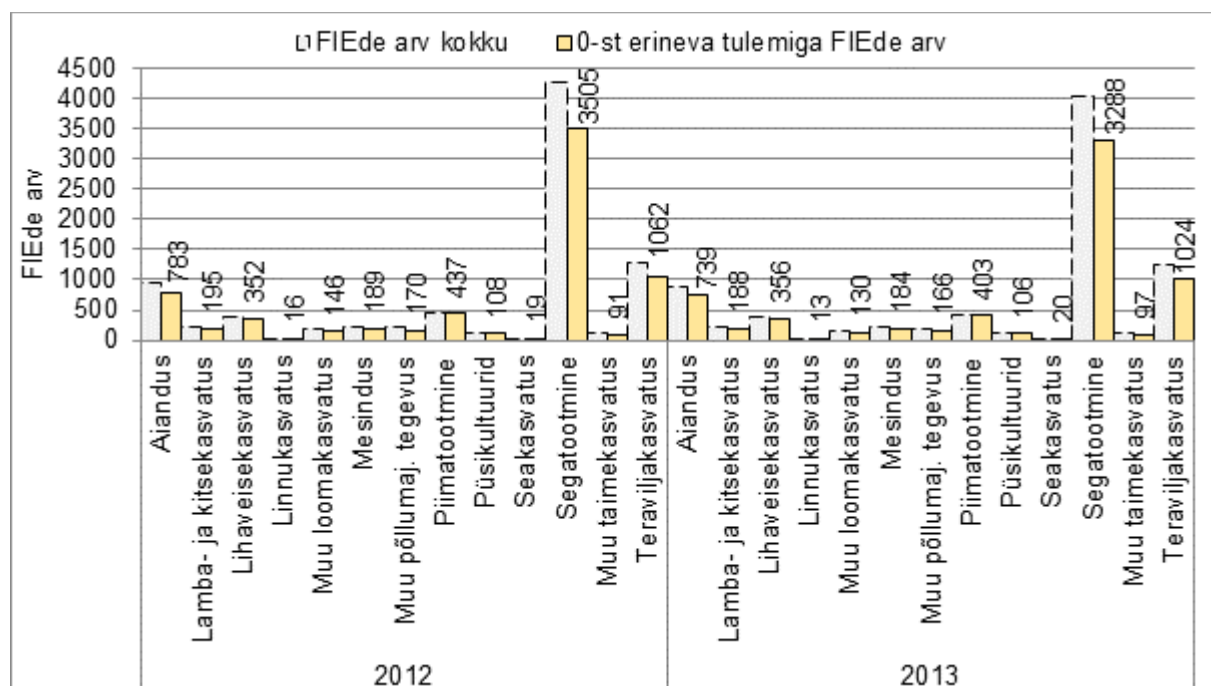
segatootmise tegevusala ettevõtjate näitaja 0,25, mis oli võrreldes 2011. aasta näitajaga mõlema tegevusala ettevõtjatel vähenenud.

## 2.2. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJATE MAJANDUSTEGEVUS

### 2.2.1. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJATE ARV JA NENDE ETTEVÕTLUSTULU

EMTA andmetel oli põllumajandustootjatest ehk taimekasvatuse, loomakasvatuse ja segapõllumajanduse gruppi kuuluvate FIEde arv 2012. aastal 8 414 (sh 0-st erineva tulemiga 7 073 FIEt) ja 2013. aastal 8 025 (sh 0-st erineva tulemiga 6 714 FIEt). Edaspidisel FIEde majandustegevuse analüüsimisel kajastati keskmisi tulemusi 0-st erineva tulemiga FIEde põhjal.

Kõige enam oli FIEde seas vaadeldavatel aastatel segatootmise tegevusala ettevõtjaid, moodustades kogu FIEde arvust vaadeldavatel aastatel ca 49%. Samuti moodustasid küllaltki suure osa teraviljakasvatuse (vaadeldavatel aastatel moodustasid FIEde arvust ca 15%) ja aianduse tegevusala ettevõtjad (vaadeldavatel aastatel moodustasid FIEde arvust ca 11%). Kõige vähem oli FIEde hulgas linnukasvatuse, seakasvatuse ja muu taimekasvatuse tegevusala ettevõtjaid, moodustades kogu FIEde arvust vaadeldavatel aastatel alla 1,5%. (Joonis 33)



Joonis 33. FIEde arv aastatel 2012 ja 2013 tegevusalade lõikes

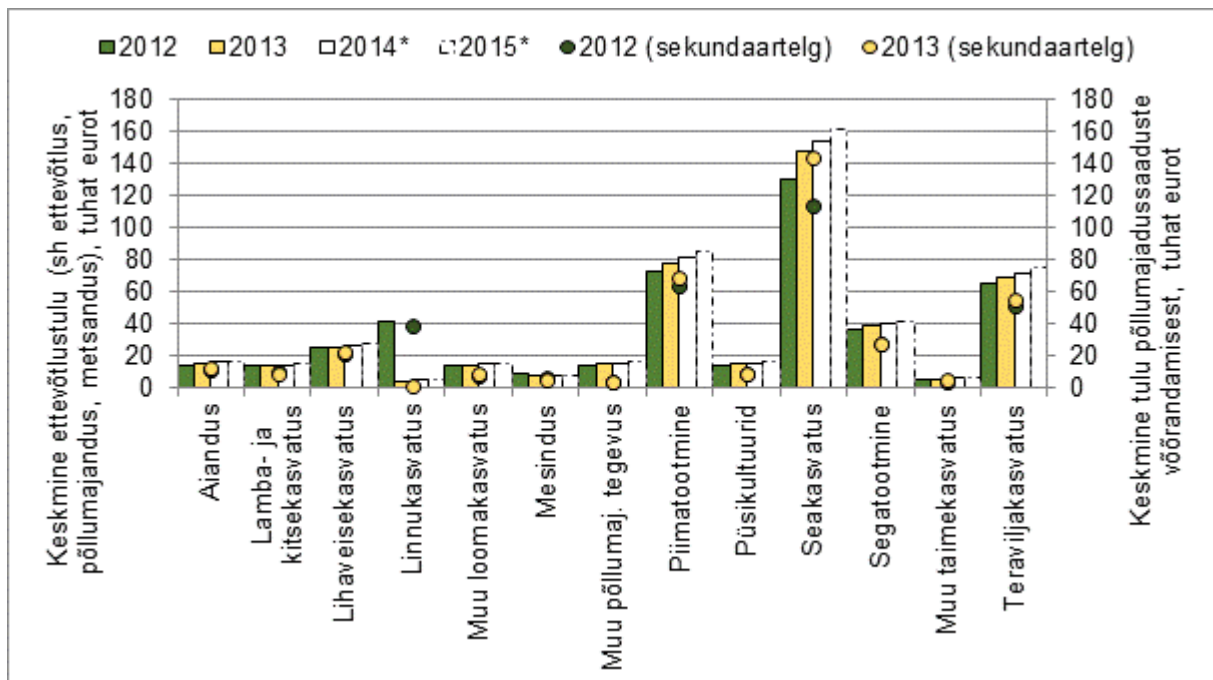
Allikas: EMTA, 2014

2012. aastal deklareerisid põllumajandustootjatest FIED kogu Eestis ettevõtlustulu kokku 264,2 mln eurot ja 2013. aastal 262,6 mln eurot, seega oli vaadeldavatel aastatel ettevõtlustulu vähenenud ca 1% võrra. Kõige enam vähenes võrreldavatel aastatel ettevõtlustulu tegevusalade lõikes linnukasvatuse (vähenes 91%), mesinduse (vähenes 15%) ja muu

loomakasvatuse (vähenes 10%) tegevusala ettevõtjatel. Kõige enam suurenes ettevõtlustulu võrreldavatel aastatel tegevusalade lõikes muu taimekasvatuse (suurenas 22%) ja seakasvatuse (suurenas 20%) tegevusala ettevõtjatel. Vaadeldes kogu ettevõtlustulu mahtu tegevusalade lõikes, deklareerisid 2012. ja 2013. aastal tulusid kõige enam segatootmise tegevusala ettevõtjad, moodustades kogu ettevõtlustulust vastavalt aastatele 49% ja 48% ning kõige vähem linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad (moodustades kogu ettevõtlustulust vastavalt aastatele vähem kui 1%).

Keskmise ettevõtlustulu osas FIE kohta eristusid vaadeldavatel aastatel kõrgeima näitaja poolest seakasvatuse (2012. aastal 129,7 tuhat eurot ja 2013. aastal 147,6 tuhat eurot), piimatootmise (2012. aastal 73,2 tuhat eurot ja 2013. aastal 77,8 tuhat eurot) ja teraviljakasvatuse (2012. aastal 64,9 tuhat eurot ja 2013. aastal 68,7 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. Kõige madalama keskmise ettevõtlustuluga olid 2012. aastal muu taimekasvatuse (5,3 tuhat eurot) ja 2013. aastal linnukasvatuse (4,8 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. (Joonis 34)

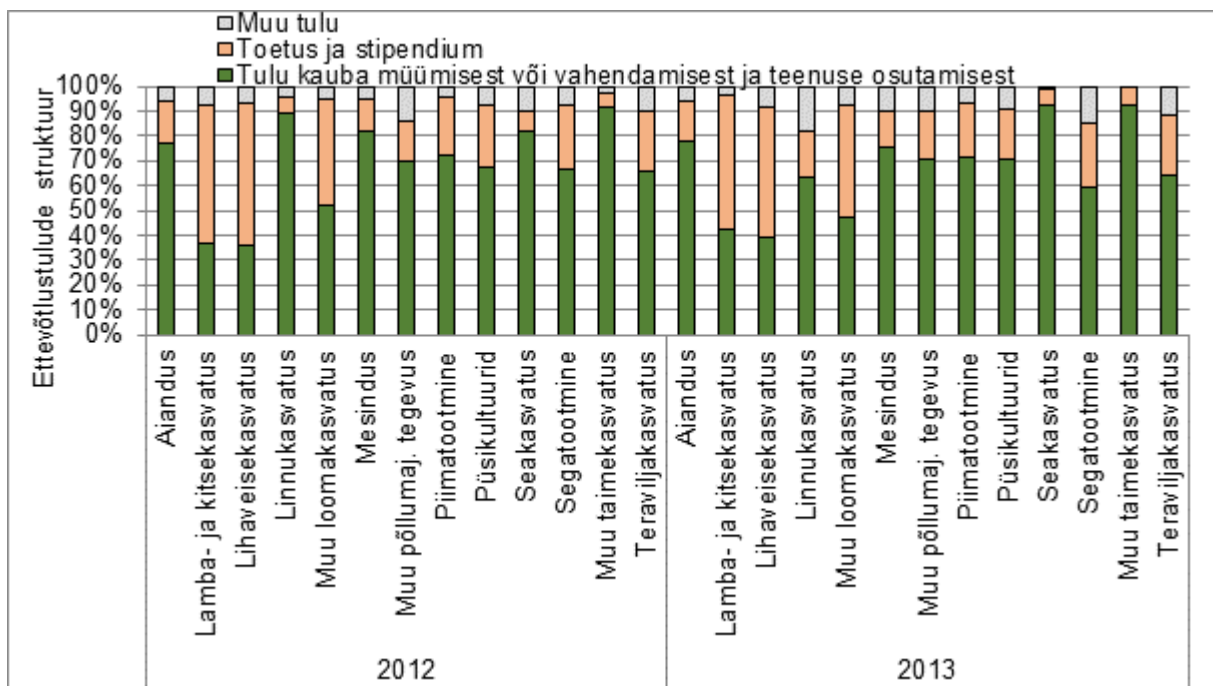
Põllumajandussaaduste võõrandamisest saadud ettevõtlustulu oli 2013. aastaks võrreldes 2012. aasta seisuga suurenenud enamus tegevusalade lõikes ning kõige enam suurenes piimatootmise tegevusala ettevõtjatel (keskmiselt 5,8 tuhat eurot). Samas ettevõtlustulu vähenes vaadeldavatel aastatel mesinduse, linnukasvatuse ja lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning vähenes enim aastate lõikes linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel (keskmiselt vähenes 37,4 tuhat eurot).



Joonis 34. FIEde keskmine ettevõtlustulu (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) ning keskmine tulu põllumajandussaaduste võõrandamisest (sekundaartelg) tegevusalade lõikes perioodil 2012–2015

Kuigi mõningate tegevusalade ettevõtjate ettevõtlustulu oli 2013. aastal vähenenud võrreldes 2012. aastaga, võis 2015. aastaks prognoosi kohaselt täheldada ettevõtlustulu suurenemise trendi. (Joonis 34)

FIEde kogu ettevõtlustulude (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) struktuur erines tegevusalade lõikes kõige enam 2012. aastal muudel taimekasvatuse (tulu kauba müümisest või vahendamisest ja teenuse osutamisest moodustas ettevõtlustulust üle 90%) ja lihaveisekasvatuse (ettevõtlustuludest moodustas üle 50% toetus ja stipendium) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2013 erines FIEde kogu ettevõtlustulude struktuur tegevusalade lõikes muu taimekasvatuse (tulu kauba müümisest või vahendamisest ja teenuse osutamisest moodustas ettevõtlustulust üle 90%) ja lihaveisekasvatuse (ettevõtlustuludest moodustas üle 50% toetus ja stipendium) tegevusala ettevõtjatel. Jooniselt nähtub, et põhiliselt majandavad toetuste ja stipendiumite toel lamba- ja kitsekasvatuse, lihaveisekasvatuse ning muu loomakasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 35)



Joonis 35. FIEde kogu ettevõtlustulude (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) struktuur tegevusalade lõikes perioodil 2012–2013, %

## 2.2.2. FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJATE ETTEVÕTLUSKULUD JA TULEM

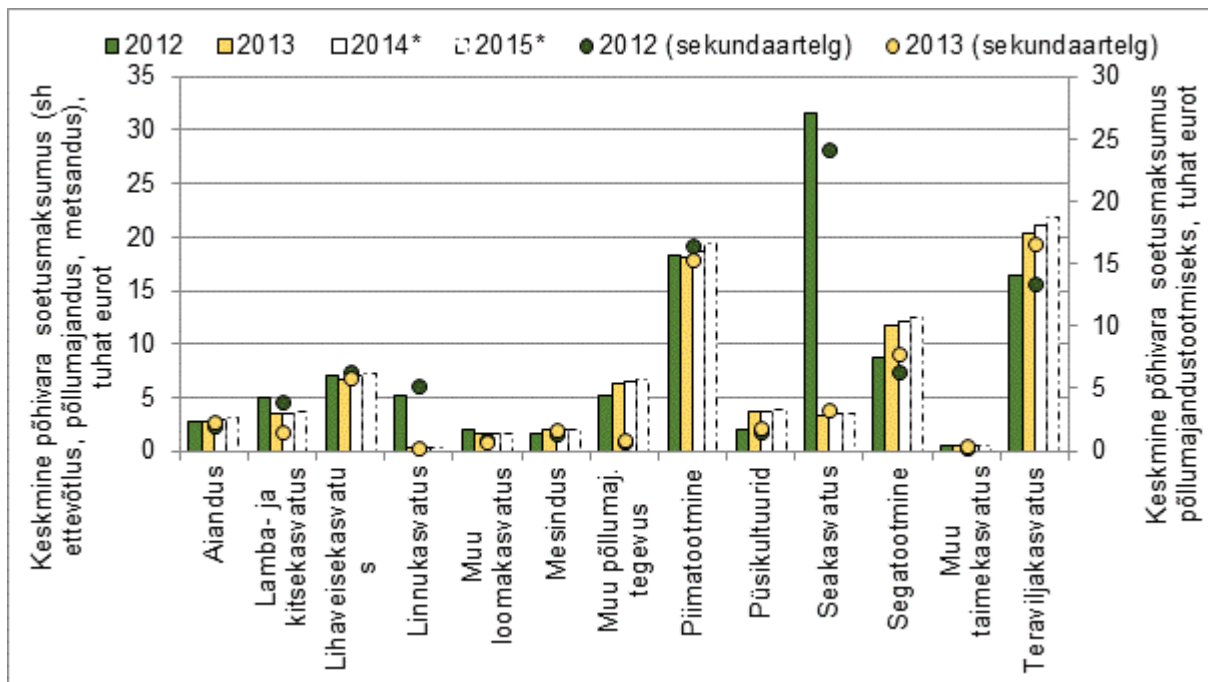
Aastatel 2012 ja 2013 deklareerisid põllumajandustootjatest FIED üle Eesti vastavalt aastatele 244,3 mln eurot ja 251,5 mln eurot. Vaadeldavatel aastatel moodustas põllumajandussaaduste võõrandamisega seotud ettevõtluskulud ca 80% (ülejäänud osa oli seotud ettevõtlusega ja metsamaterjalide võõrandamisega). Tegevusalade lõikes olid ettevõtluskulud kõige suuremad nii 2012. kui ka 2013. aastal segatootmise tegevusala ettevõtjatel – vastavalt aastatele 120,8 mln eurot ja 122,4 mln eurot. Kõige madalamad olid ettevõtluskulud tegevusalade lõikes



2012. aastal muu taimekasvatuse (315,2 tuhat eurot) ja 2013. aastal linnukasvatuse (50,9 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjatel.

Keskmise põhivara soetusmaksumuse osas FIE kohta eristusid vaadeldavatel aastatel kõrgeima näitaja poolest seakasvatuse (2012. aastal 31,5 tuhat eurot ja 2013. aastal 3,3 tuhat eurot), piimatootmise (2012. aastal 18,3 tuhat eurot ja 2013. aastal 18,1 tuhat eurot), teraviljakasvatuse (2012. aastal 16,4 tuhat eurot ja 2013. aastal 20,3 tuhat eurot) ja segatootmise (2012. aastal 8,7 tuhat eurot ja 2013. aastal 11,7 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. Kõige madalama keskmise põhivara soetusmaksumusega olid 2012. aastal muu taimekasvatuse (404 eurot) ja 2013. aastal linnukasvatuse (244 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. (Joonis 36)

Keskmine põllumajandussaaduste võõrandamiseks soetatud põhivaramaksumus oli 2013. aastaks võrreldes 2012. aastaga suurenenud teraviljakasvatuse, segatootmise, püsilikultuuride kasvatuse, mesinduse, aianduse, muu põllumajandustegevuse ning muu taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Suurenenud soetatud põhivaramaksumuse näitajaga eristusid vaadeldavatel aastatel enim teraviljakasvatuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjad. Keskmine põllumajandussaaduste võõrandamiseks soetatud põhivaramaksumus vähenes vaadeldavatel aastatel seakasvatuse, linnukasvatuse, lamba- ja kitsekasvatuse, piimatootjate, lihavesikasvatuse ja muudel loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel ning vähenenud soetatud põhivaramaksumuse näitaja osas eristusid enim seakasvatuse ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 36)



Joonis 36. FIEde keskmine põhivara soetusmaksumus (sh ettevõtluseks, põllumajandussaaduste ja metsamaterjalide võõrandamiseks) ning keskmine põhivara soetusmaksumus põllumajandussaaduste võõrandamiseks (sekundaartelg) tegevusala lõikes perioodil 2012–2015

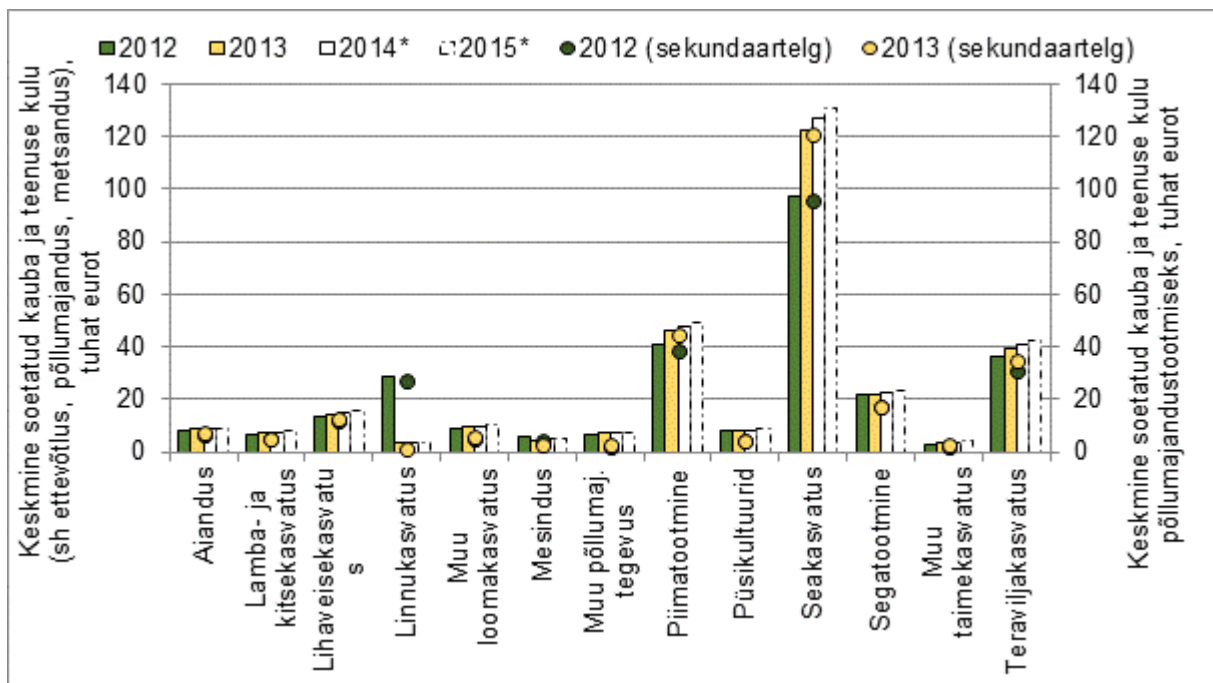


Kuigi osade tegevusalade ettevõtjate soetatud põhivaramaksumus oli 2013. aastal vähenenud võrreldes 2012. aastaga, võis 2015. aastaks prognoosi kohaselt täheldada tegevusalade lõikes suurenemise trendi. (Joonis 36)

Keskmise soetatud kauba ja teenuse kulu osas FIE kohta eristusid vaadeldavatel aastatel kõrgeima näitaja poolest seakasvatuse (2012. aastal 97,3 tuhat eurot ja 2013. aastal 122,4 tuhat eurot), piimatootmise (2012. aastal 18,3 tuhat eurot ja 2013. aastal 18,1 tuhat eurot) ja teraviljakasvatuse (2012. aastal 36,3 tuhat eurot ja 2013. aastal 39,7 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. Kõige madalama keskmise soetatud kauba ja teenuse kulu näitajaga olid 2012. aastal muud taimekasvatuse (2,6 tuhat eurot) ja 2013. aastal linnukasvatuse (3,4 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. (Joonis 37)

Keskmine põllumajandussaaduste võõrandamiseks soetatud kauba ja teenuse kulu oli 2013. aastaks võrreldes 2012. aastaga suurenenud seakasvatuse, piimatootmise, teraviljakasvatuse, lihaveisekasvatuse, muu taimekasvatuse, muu põllumajandustegevuse, muu loomakasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjatel. Suurenenud soetatud kauba ja teenuse näitajaga eristusid vaadeldavatel aastatel enim seakasvatuse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjad. Vähenenud keskmise põllumajandussaaduste võõrandamiseks soetatud kaupade ja teenuste näitaja osas eristusid enim linnukasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 37)

Kuigi osade tegevusalade ettevõtjate soetatud kauba ja teenuse kulu oli 2013. aastal vähenenud võrreldes 2012. aastaga, võis 2015. aastaks prognoosi kohaselt täheldada tegevusalade lõikes suurenemise trendi. (Joonis 37)



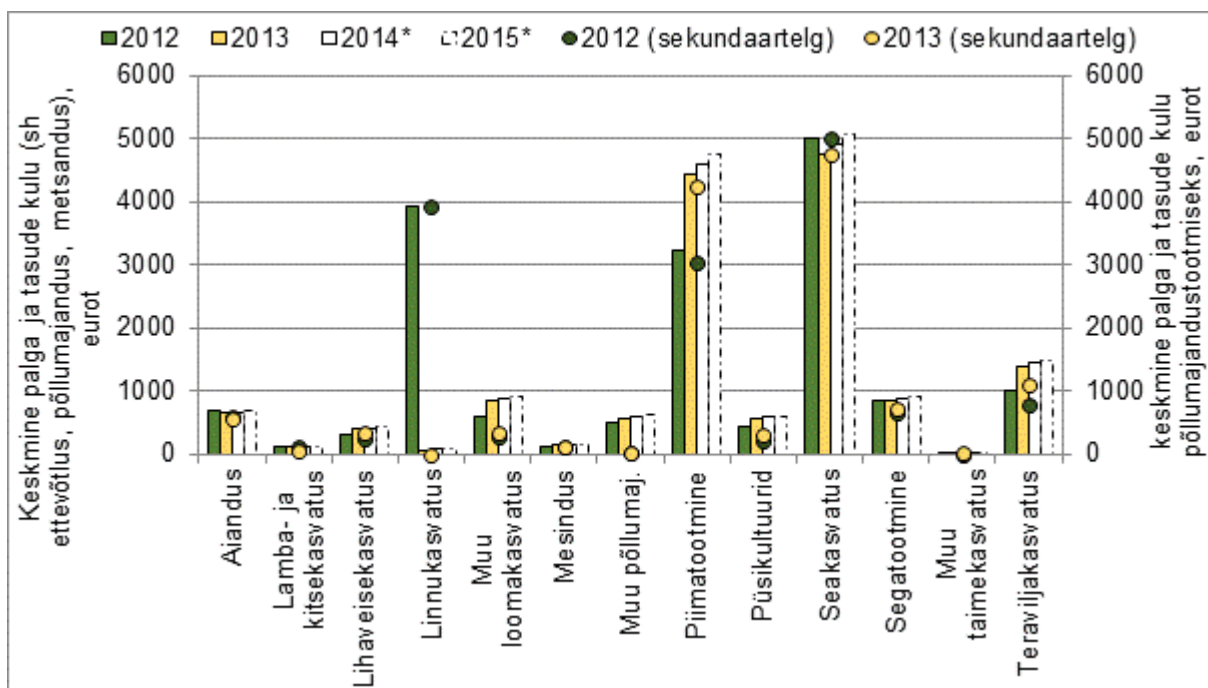
Joonis 37. FIEde keskmine soetatud kauba ja teenuse kulu (sh ettevõtluseks, põllumajandussaaduste ja metsamaterjalide võõrandamiseks) ning keskmine soetatud kauba ja teenuse kulu põllumajandussaaduste võõrandamiseks (sekundaartelg) tegevusalade lõikes perioodil 2012–2015

Keskmise palga ja tasude kulude osas FIE kohta eristusid vaadeldavatel aastatel märkimisväärselt kõrgeima näitaja poolest seakasvatuse (2012. aastal 5,0 tuhat eurot ja 2013.

aastal 4,7 tuhat eurot), piimatootmise (2012. aastal 3,2 tuhat eurot ja 2013. aastal 4,4 tuhat eurot) ja 2012. aasta näitaja osas linnukasvatuse (3,9 tuhat eurot) tegevusala ettevõtjad. Kõige madalama keskmise palga ja tasudega soetud kulu näitajaga olid vaadeldavatel aastatel muu taimekasvatuse (küllaltki olematu kulu ehk alla 2 euro), lamba- ja kitsekasvatuse (alla 200 euro) ja mesinduse (alla 200 euro) tegevusala ettevõtjad. (Joonis 38)

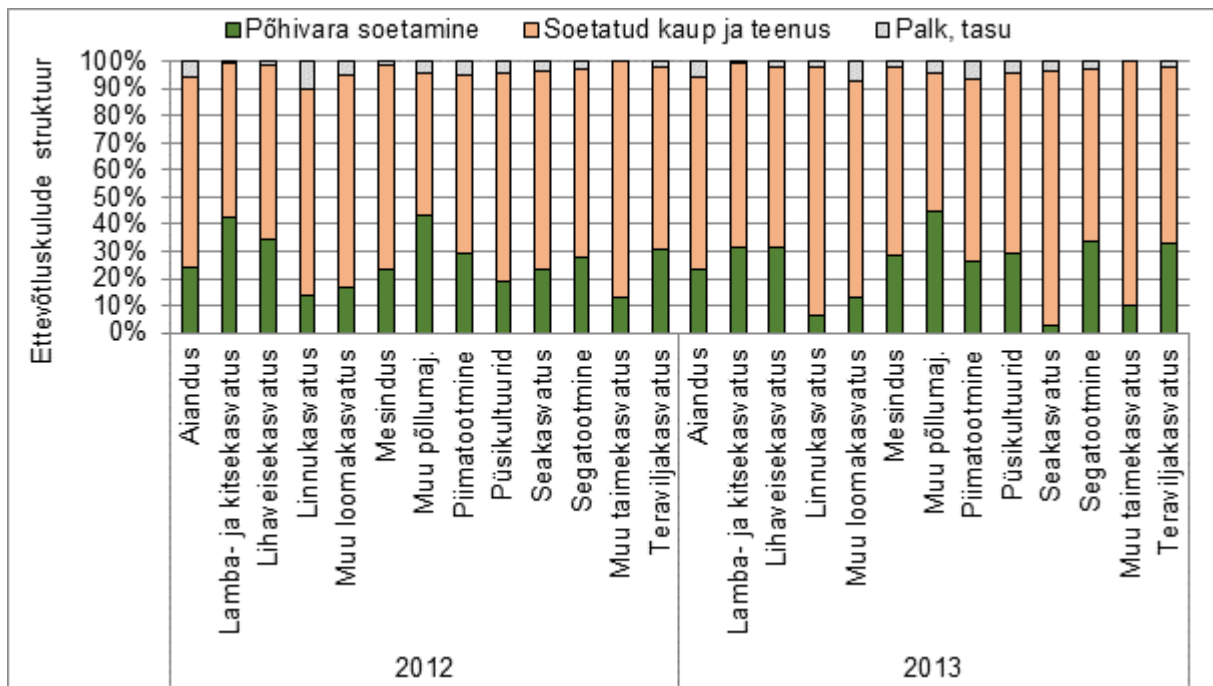
Keskmine põllumajandussaaduste võõrandamiseks makstava palga ja tasude kulu oli 2013. aastaks võrreldes 2012. aasta seisuga suurenenud piimatootmise, teraviljakasvatuse, lihavesikasvatuse, püsilikultuuride kasvatuse, muu loomakasvatuse, segatootmise ning mesinduse tegevusala ettevõtjatel. Suurenenud palga ja tasude kulu näitajaga eristusid vaadeldavatel aastatel enim piimatootmise tegevusala ettevõtjad. Vähenenud keskmise põllumajandussaaduste võõrandamiseks soetatud kaupade ja teenuste näitaja osas eristusid enim linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 38)

Kuigi osade tegevusalade ettevõtjate palga ja tasude kulu oli 2013. aastal vähenenud võrreldes 2012. aastaga, võis 2015. aastaks prognoosi kohaselt täheldada tegevusalade lõikes suurenemise trendi. (Joonis 38)



Joonis 38. FIEde keskmine palga ja tasudega seotud kulu (sh ettevõtluseks, põllumajandussaaduste ja metsamaterjalide võõrandamiseks) ning keskmine palga ja tasudega seotud kulu põllumajandussaaduste võõrandamiseks (sekundaartelg) tegevusalade lõikes perioodil 2012–2015

FIEde ettevõtluskulude struktuur oli aastate (2012 ja 2013) lõikes sarnane, kogu kaupade ja teenustega seotud kulud moodustas vaadeldavatel aastatel ca 70% ning põhivara soetamisega seotud kulud ca 25% ning palkade ja tasude osa moodustasid ca 5%. Keskmiselt suurenes kaupade ja teenusega seotud kulud 2013. aastaks võrreldes 2012. aastaga kaks protsendipunkti (70%-lt 72%-ni). Põhivara soetamisega seotud kulud vähenesid keskmiselt kaks protsendipunkti (26%-lt 24%-ni). Vähenemine toimus ka palkade ja tasude osas (4%-lt 3%-ni). (Joonis 39)

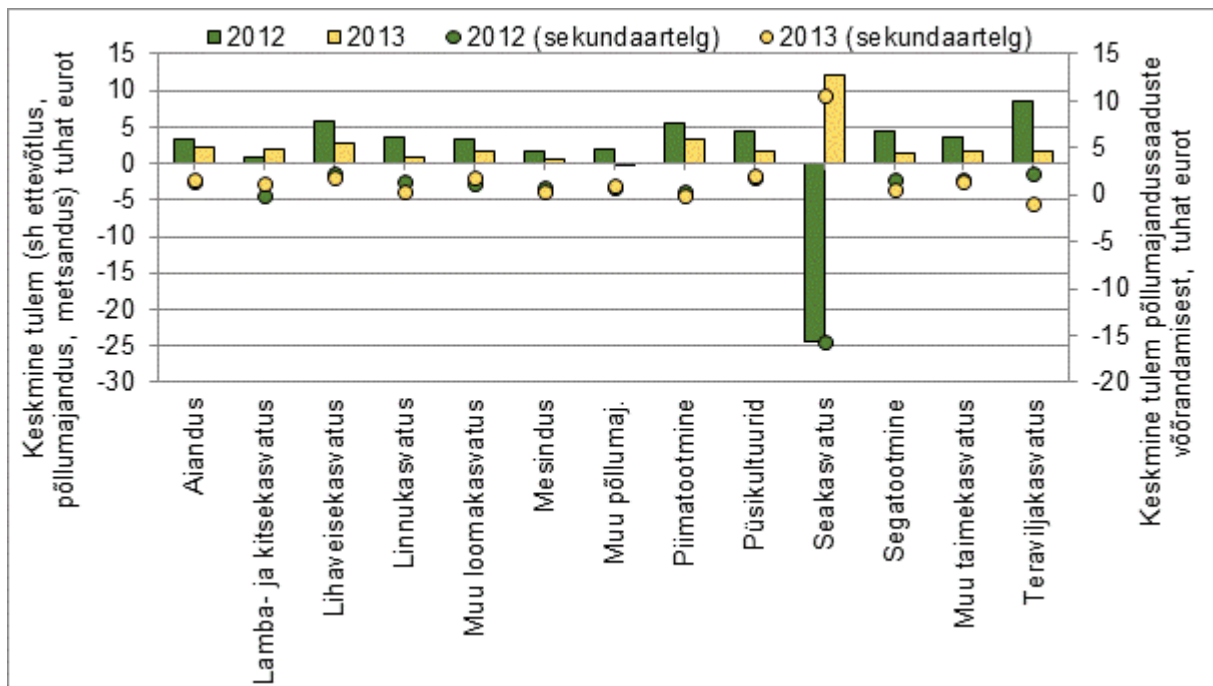


Joonis 39. FIEde kogu ettevõtluskulude (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) struktuur tegevusalade lõikes perioodil 2012–2013, %

FIEde kogu ettevõtluskulude (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) struktuur erines tegevusalade lõikes keskmisest näitajast kõige enam 2012. aastal muu taimekasvatuse (ettevõtluskuludest moodustas üle 80% kaupade ja teenustega seotud kulud), muu põllumajandustegevuse ning lamba- ja kitsekasvatuse (ettevõtluskuludest moodustas üle 40% põhivaraga soetamisega seotud kulud) tegevusala ettevõtjatel. Aastal 2013 eristusid FIEde kogu ettevõtluskulude struktuuri osas keskmiste näitajatega võrreldes seakasvatuse, linnukasvatuse ja muu taimekasvatuse tegevusala ettevõtjad (ettevõtluskuludest moodustas üle 90% kaupade ja teenustega seotud kulud). Samuti eristusid keskmisest kõrgema põhivara soetamisega seotud kuludega muu põllumajandustegevuse, teraviljakasvatuse ning segatootmise tegevusala ettevõtjad (ettevõtluskuludest moodustas üle 30% põhivaraga soetamisega seotud kulud). (Joonis 39)

FIEde keskmine ettevõtlustulem oli võrreldavatel aastatel vähenenud enamus tegevusalade lõikes. Suurenenud ettevõtlustulemi osas tegevusalade lõikes eristusid seakasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad. (Joonis 40)

Vaadeldes FIEde põllumajandussaaduste võõrandamisest saadud ettevõtlustulemi muutust aastatel 2012 ja 2013, oli muutus tegevusalade lõikes mõnevõrra positiivsem. Sel juhul suurenes ettevõtlustulem lisaks seakasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatele ka aianduse, muu loomakasvatuse, muu põllumajandustegevuse ja püsilikultuuride kasvatuse tegevusala ettevõtjatel. (Joonis 40)



Joonis 40. FIEde keskmine ettevõtlustulem (sh ettevõtlusest, põllumajandussaaduste võõrandamisest ja metsamaterjalide võõrandamisest saadud tulu) ja keskmine ettevõtlustulem põllumajandussaaduste võõrandamisest (sekundaartelg) aastatel 2012 ja 2013, tuhat eurot

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et põllumajandussaaduste tootmisega tegelevate FIEde arv on perioodil 2012–2013 vähenenud. FIEdest suurema osa moodustasid segatootmise, teraviljakasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjad. Kõige vähem oli FIEde hulgas linnukasvatuse ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjaid. Kuigi FIEde arv oli vähenenud, oli keskmine ettevõtlustulu enamuste tegevusalade lõikes suurenenud. Kõige enam oli ettevõtlustulu suurenenud piimatootmise ning kõige enam vähenenud linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Samas ettevõtluskulud piimatootmise tegevusala ettevõtjatel (peamiselt soetatud kaupade ja teenuste kulude tõttu) suurenesid, mistõttu ka ettevõtlustulem vaadeldavatel aastatel vähenes.

Vaadeldes FIEde majandustulemuste muutusi tegevusvaldkondade lõikes laiemalt (taimekasvatus, loomakasvatus ja segatootmine), suurenes keskmine ettevõtlustulu ja –kulu taimekasvatuse (sh aiandus, püsilikultuurid, teraviljakasvatus, muu taimekasvatus) ja segatootmise tegevusala ettevõtjatel, samas keskmine ettevõtlustulem nimetatud tegevusalade lõikes vähenes. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel (sh lamba- ja kitsekasvatus, lihaveisekasvatus, linnukasvatus, muu loomakasvatus, mesindus, piimatootmine, seakasvatus) seevastu keskmine ettevõtlustulu ja –kulu vähenes ning keskmine ettevõtlustulem suurenes, mis tulenes peamiselt seakasvatuse tegevusala ettevõtjate ettevõtlustulemi märkimisväärselt suurenemisest.

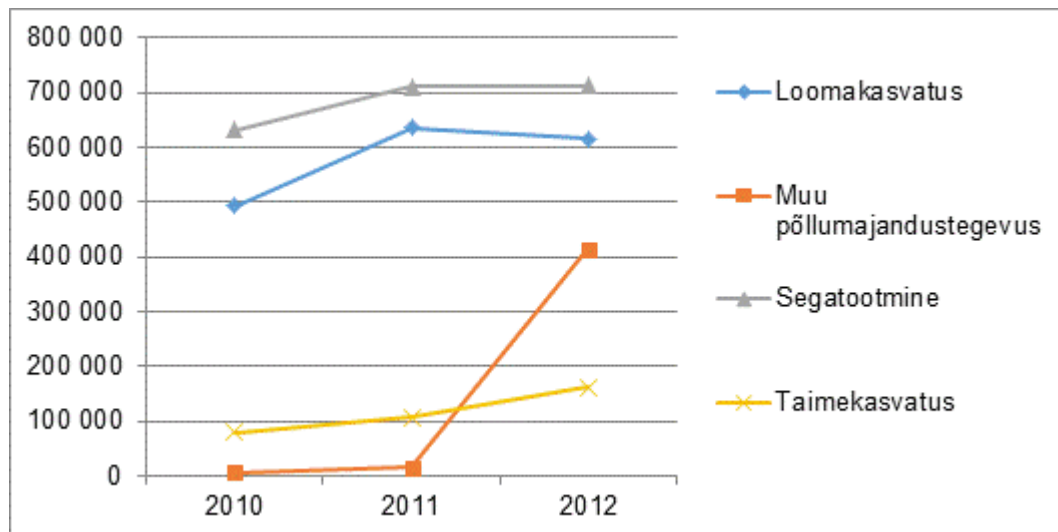
### 2.3. TOETUSEST LOOBUNUD PÕLLUMAJANDUSTOOTJATE MAJANDUSNÄITAJAD

Meetmete 1.4.1 ja 1.4.2 toetuse saajaid oli kokku 2 022 (sh võib meetmete vahel ettevõtjate osas olla dubleerimist) seisuga 30.06.2014, nendest 92 ettevõtjat olid oma projekti

katkestanud. Järgnevalt analüüsitakse katkestajate majandusnäitajaid nende tegevusalade<sup>6</sup> lõikes. Samuti vaadeldakse majandusnäitajaid katkestatud tegevuse lõikes. Tegevused jagunesid järgnevalt: hooned ja rajatised (sh loomakasvatusehitise ehitamine, sõnniku-, silo- või söödahoidla paikse tehnoloogilise seadme paigaldamine), masinad ja seadmed (sh loomakasvatusehitise paikse tehnoloogilise seadme paigaldamine, masina või seadme ostmine ja paigaldamine, v.a traktori ostmine, masina või seadme ostmine ja paigaldamine, traktori ostmine) ja muud tegevused (sh projekteerimistööde maksumus, ehitusgeoloogilise töö maksumus, istikud)

Majandusnäitajate analüüsi kaasati 26 ettevõtja näitajad, kellel olid vaadeldavatel aastatel olemas analüüsiks vajaminevad andmed ning majandusnäitajatest analüüsiti müügitulu, rentaablu suhtarve (omakapitali rentaahtlus, müügirentaahtlus) ja likviidsust. Tegevusalade lõikes jagunesid ettevõtjate arv järgmiselt: 16 loomakasvatajat, kuus taimekasvatajat, kolm segatootjat, üks muu põllumajandustegevusega tegelev ettevõtja. Analüüsi kaasatakse perioodi 2010–2012 majandusnäitajad.

Toetusest loobunud ettevõtjate (edaspidi katkestajate) mediaan müügitulu oli vaadeldaval perioodil suurenenud kõikide tegevusalade lõikes ning kõige enam suurenes muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjal (siinkohal tuleb märkida, et tegemist oli ainult ühe ettevõtja majandusnäitajaga) ning suurenemine oli üle 100%. Kõige vähem suurenes mediaan müügitulu vaadeldaval perioodil segatootmise tegevusala ettevõtjatel (suurenemine 6,1%). (Joonis 42)

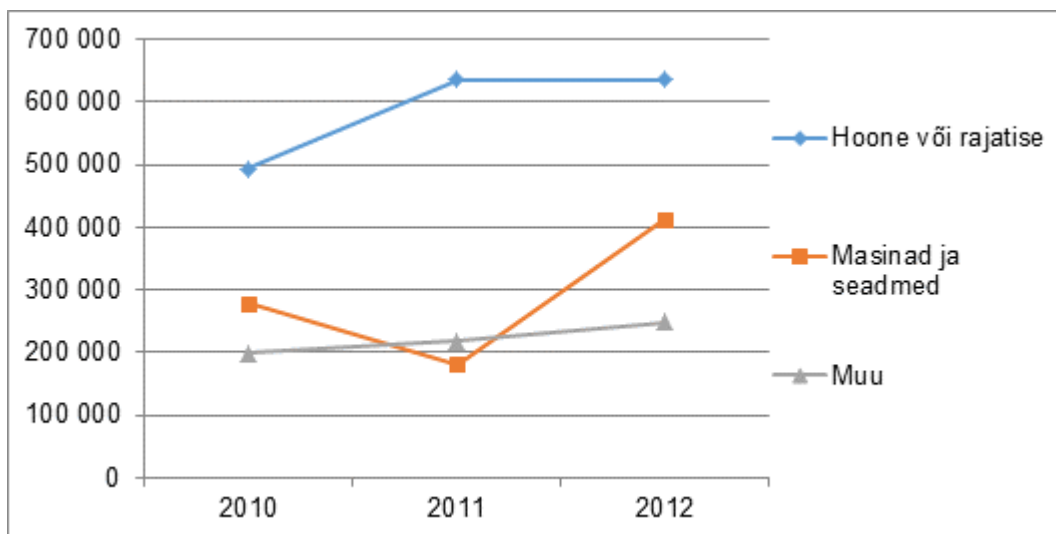


Joonis 41. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan müügitulu perioodil 2010–2012 tegevusalade lõikes, eurot

Vaadeldes katkestajate mediaan müügitulu tegevuste lõikes, planeerisid kõrgema mediaan müügituluga katkestajad viie ellu investeeringuid, mis olid seotud hoonete või rajatiste ehitamisega. Nende tegevustega seotud katkestajate mediaan müügitulu oli vaadeldaval

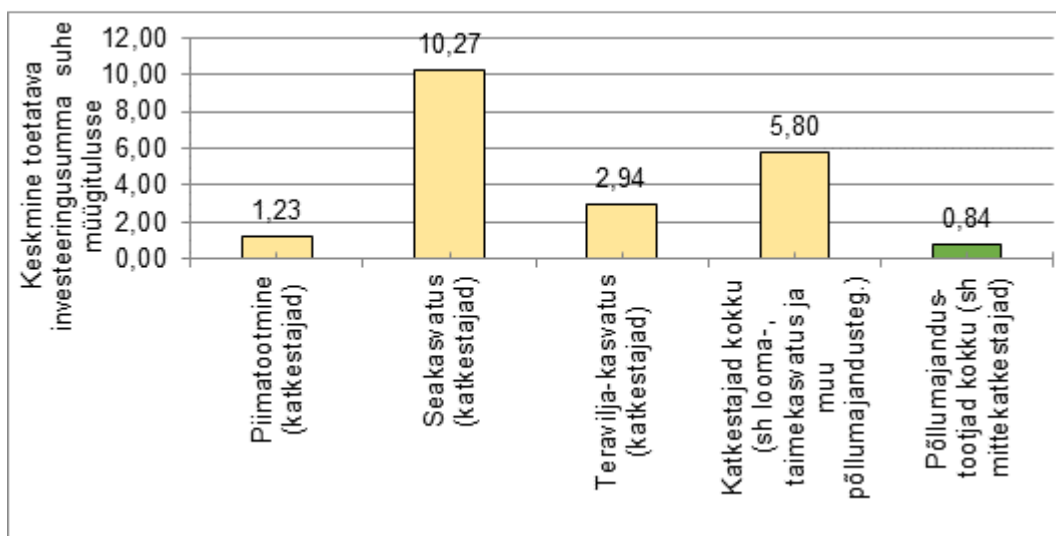
<sup>6</sup> Tegevusalade jaotuse on järgmine: taimekasvatus (sh detailse jaotuse alusel muu taimekasvatus, teraviljakasvatus, püskikultuurid, aiandus), loomakasvatus (sh detailse jaotuse alusel muu loomakasvatus, piimatootmine, lihavesikaskasvatus, linnukasvatus, lamba- ja kitsekasvatus, mesindus), muu põllumajandustegevus, segatootmine.

perioodil suurenenud 13,5%. Samas enim oli suurenenud mediaan müügitulu nendel katkestajatel, kes planeerisid investeerida masinatesse ja seadetes. (Joonis 42)



Joonis 42. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan müügitulu perioodil 2010–2012 tegevuste lõikes, eurot

Analüüsides katkestajate keskmist toetatava investeeringusumma suhet müügitulusse, selgus, et toetatav investeeringusumma ületas müügitulu keskmiselt 580% ehk ca kuus korda. Kõige enam ületas toetatav investeeringusumma müügitulu seakasvatuse tegevusala ettevõtjatel (1030% ehk 10,3 korda) ning üsnagi normaalseks võib pidada keskmist toetatava investeeringusumma suhet müügitulusse piimatootmise tegevusala ettevõtjatel (suhtarv 1,23). Kogu põllumajandustootjatel (sh alameetmete 1.4.1 ja 1.4.2) toetatava investeeringu summa nende müügitulu 84%<sup>7</sup> võrra. (Joonis 43) Kogu põllumajandustootjaid analüüsides selgus, et alameetme 1.4.1 toetuse taotlejate vaadeldav suhtarv oli tunduvalt suurem võrreldes 1.4.2 toetuse taotlejate suhtarvuga.

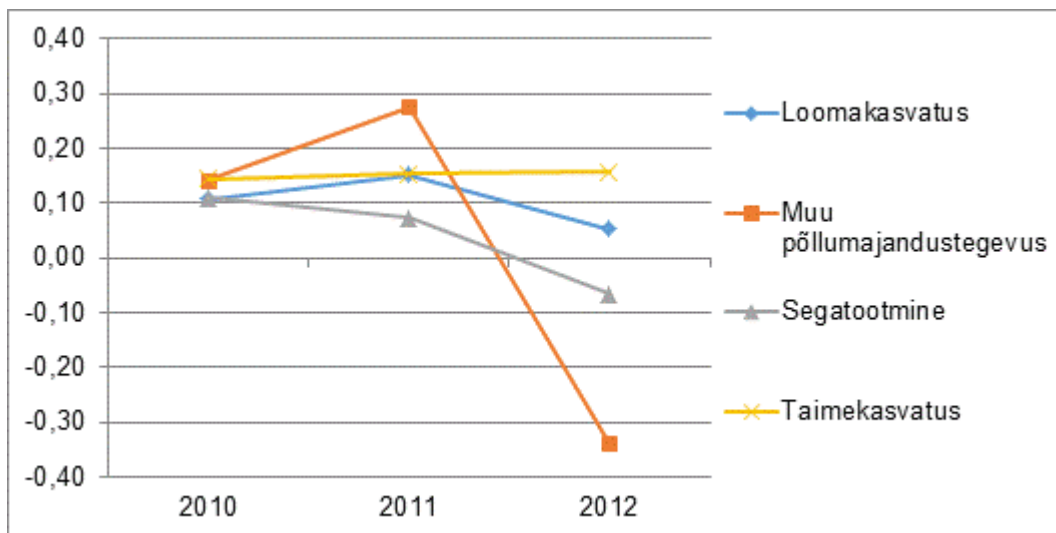


Joonis 43. Investeeringuprojekti katkestajate ja kogu põllumajandustootjate (katkestajad ja mittekatkestajad) keskmine toetatava investeeringusumma suhe müügitulusse 2012. aastal

<sup>7</sup>Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4. telje püsihindamise aruanne 2013. aasta, EMÜ majandus ja sotsiaalinstituut, 2014.

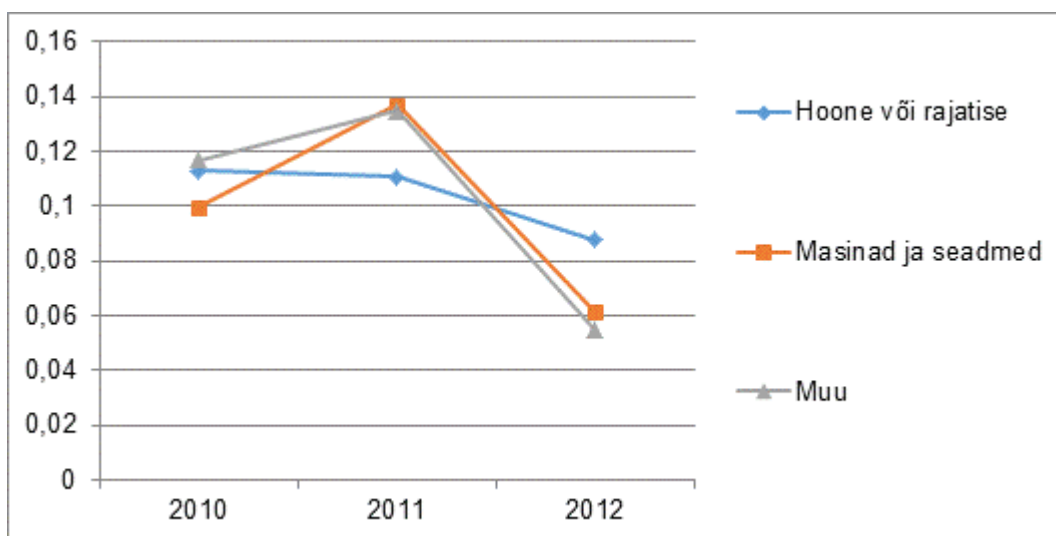


Kui mediaan müügitulu muutus oli üsna positiivne katkestajate osas, siis mediaan omakapitali rentabluse muutus vaadeldaval perioodil nii positiivne ei olnud. Kõige stabiilsemad olid vaadeldaval perioodil taimekasvatuse tegevusala ettevõtjad (omakapitali rentablus suurenes 4,3%). Ülejäänud tegevusalade lõikes oli muutus negatiivne. Negatiivne mediaan omakapitali rentablus 2012. aastal segatootmise ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel tulenes aruandeaasta kahjumist. (Joonis 44)



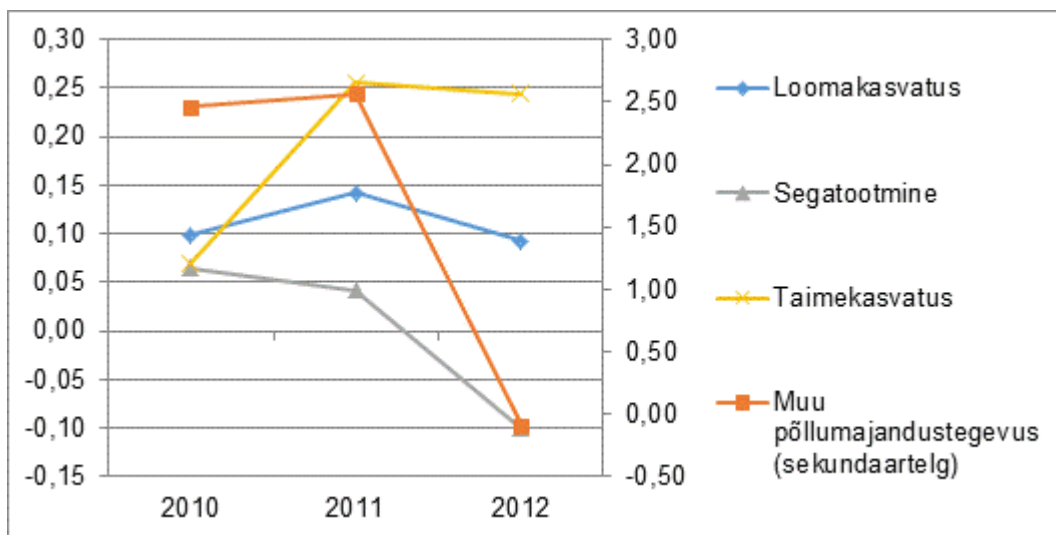
Joonis 44. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan omakapitali rentablus perioodil 2010–2012 tegevusalade lõikes

Samuti oli vähenenud mediaan omakapitali rentablus tegevuste lõikes. Kõige enam vähenes muid tegevusi planeerinud katkestajate mediaan omakapitali rentablus (vähenemine oli vaadeldaval perioodil 31,6%). Mõnevõrra stabiilsema mediaan omakapitali rentabluse muutusega olid need katkestajad, kes planeerisid investeerida hoonetesse või rajatistesse – vaadeldaval perioodil vähenes näitaja 11,9%, samas 2012. aastal oli antud tegevust planeerinud katkestajatel kõrgeim mediaan omakapitali rentablus. (Joonis 45)



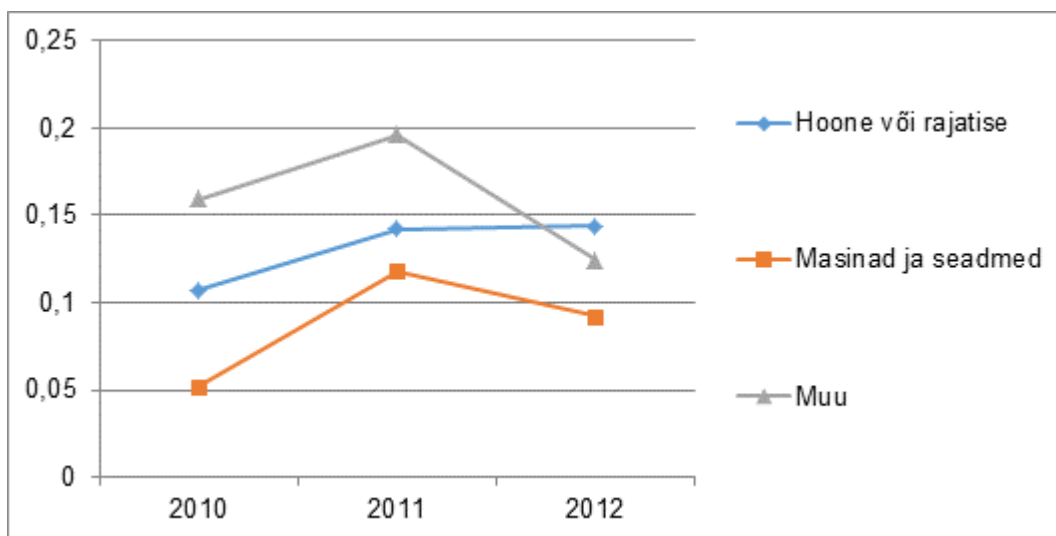
Joonis 45. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan omakapitali rentablus perioodil 2010–2012 tegevuste lõikes

Mediaan müügirentaablus oli samuti vähenenud kõigi tegevusalade lõikes vaadeldaval perioodil (va taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, suurenemine 87,1%). Kõige enam vähenes mediaan müügirentaablus muu põllumajandustegevuse ja segatootmise tegevusala ettevõtjal. Nimetatud tegevusala katkestajatel tulenes negatiivne mediaan müügirentaablus 2012. aastal aruandeaasta kahjumist. (Joonis 46)



Joonis 46. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan müügirentaablus perioodil 2010–2012 tegevusalade lõikes

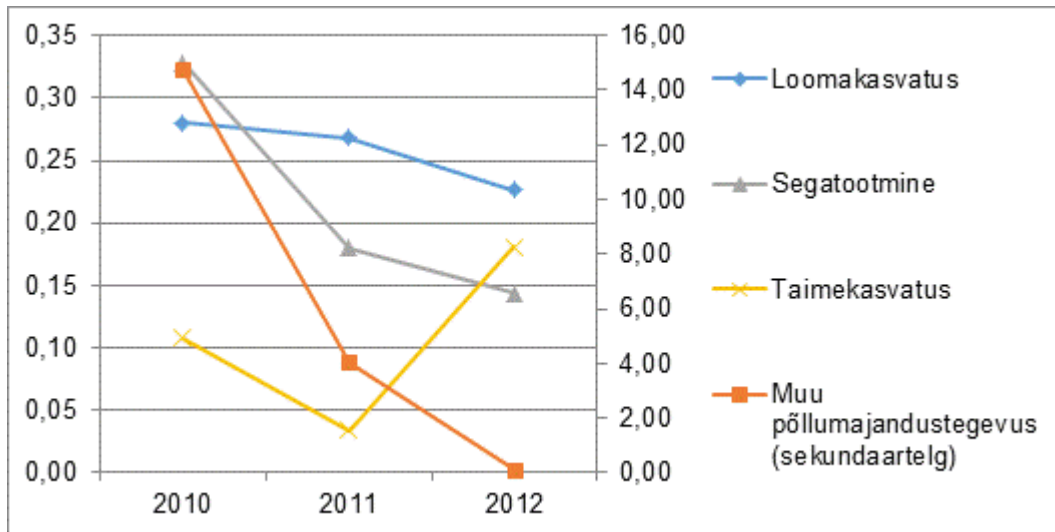
Mõnevõrra positiivsem muutus mediaan müügirentaabluse osas perioodil 2010–2012 oli katkestajate planeeritavate tegevuste lõikes. Hooneid või rajatise ehitada planeerinud katkestajate mediaan müügirentaablus suurenes vaadeldaval perioodil stabiilselt (suurenus 15,9%). Samuti oli mediaan müügirentaablus suurenenud masinatesse ja seadmetesse investeerimist planeerinud katkestajatel (suurenus 32,8%), kuid nende mediaan näitaja oli vaadeldaval perioodil olnud mõnevõrra ebastabiilsem. (Joonis 47)



Joonis 47. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan müügirentaablus perioodil 2010–2012 tegevuste lõikes

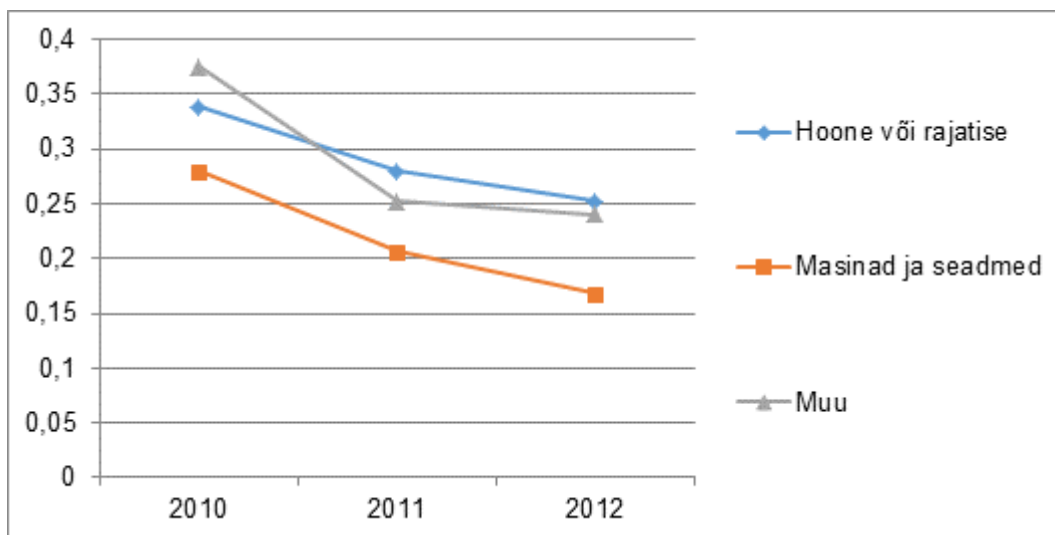


Mediaan likviidsuse näitaja vähenes vaadeldaval perioodil kõikide tegevusalade lõikes (va taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel, suurenes 29,6%). Kõige enam vähenes mediaan likviidsuse näitaja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjal – vähenemine oli 90,2%. (Joonis 48)



Joonis 48. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan likviidsus perioodil 2010–2012 tegevusalade lõikes

Katkestajate mediaan likviidsus planeeritavate tegevuste lõikes vähenes kõige enam masinate ja seadmete soetamise osas. Mediaan likviidsus vähenes vaadeldaval perioodil ka ülejäänud planeeritavate tegevuste lõikes. (Joonis 49) Likviidsuse vähenemise põhjuseks oli käibevarade vähenemine ja lühiajaliste kohustuste suurenemine.



Joonis 49. Analüüsi kaasatud projekti katkestajate mediaan likviidsus perioodil 2010–2012 tegevuste lõikes

**Kokkuvõtvalt võib öelda, et meetme 1.4.1 ja 1.4.2 raames investeeringud katkestanud ettevõtjate (eristamata nende tegevusala) majandusnäitajad olid mõnevõrra madalamad võrreldes keskmistega (vt eespool kõigi põllumajandustootjate majandusnäitajate analüüsi tulemusi). Võrreldes katkestajate majandusnäitajaid (müügitulu, omakapitali**

ja müügirentaablus ning likviidsus) kogu põllumajandustootjate näitajatega, olid katkestajatel vaatluse all olevatest majandusnäitajatest kõrgem ainult mediaan müügitulu. Ülejäänud majandusnäitajad olid katkestajatel kehvemad (kohati koguni poole võrra kehvemad) võrreldes kogu põllumajandustootjate majandusnäitajatega, mida peegeldab ka Tabel 4.

Tabel 4. Analüüsi kaasatud põllumajandustootjate ja investeeringu katkestajate majandusnäitajad piimatootmise, sea- ja teraviljakasvatuse tegevusalade lõikes 2012. aastal

Näitaja	Piimatootmine		Seakasvatus		Teraviljakasvatus	
	põllumajandus- tootjad kokku	katkest- ajad	põllumajandus- tootjad kokku	katkest- ajad	põllumajandus- tootjad kokku	katkest- ajad
Müügitulu	631 913	700 032	650 905	765 843	123 412	183 994
Likviidsus	0,19	0,26	0,11	-0,18	0,42	0,27
Müügi- rentaablus	0,15	0,10	0,03	0,02	0,39	0,24
Omakapitali rentaablus	0,11	0,08	0,04	-0,02	0,29	0,16

Seega võisid nõrgemad majandusnäitajad olla üheks aspektiks, miks ettevõtjad oma projekti katkestasid. Mõnevõrra stabiilsemate ja paremate majandusnäitajatega olid katkestajate seas taimekasvatuse tegevusala ettevõtjad.

Projekti katkestamise põhjused võivad tuleneda ka näiteks hetkelisest rahavoogude muudatusest, mis majandusaasta aruannetest pole leitav.

## KOKKUVÕTE

Põllumajandusettevõtjate, sh investeeringutoetuse taotlejate finantsolukorra uuringu keskseks teemaks oli Eesti põllumajandustootjate finantsnäitajate muutuste analüüsimine, mille tulemused oleksid rakendatavad Eesti maaelu arengukava 2014–2020 investeeringumeetme taotluste hindamiskriteeriumite loomisel.

Uuringus kasutati sekundaarandmeid Äriregistri andmebaasist, MAK 2007–2013 püsihindamise andmebaasist ning Eesti Maksu- ja Tolliameti andmeid. Andmete analüüsimisel kasutati kvantitatiivset meetodit (suhtarvude asendikeskmised) ning tulemused on esitatud põllumajandustootjate tegevusvaldkondade lõikes (aiandus, lamba- ja kitsekasvatus, lihasekasvatus, linnukasvatus, mesindus, muu loomakasvatus, muu põllumajandustegevus, muu taimekasvatus, piimatootmine, püsiluad, seakasvatus, segatootmine, teraviljakasvatus).

Analüüsi põhiosaks valitud majandusnäitajad olid: üldised majandusnäitajad (müügitulu, ärikasum, põhivara), lisandväärtus, varade rentaahtlus (ROA), omakapitalirentaahtlus (ROE), müügi-rentaahtlus, võlasiduvus, võlakordaja, maksevõime, likviidsus, lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja. Äriühingute majandusnäitajaid vaadeldi eraldi tegevusvaldkondade lõikes perioodil 2011–2012 ning FIEde andmeid perioodil 2012–2013. Majandusnäitajate prognoos koostati aastaks 2015.

Müügitulu analüüsimisel selgus, et mediaan müügitulu oli vaadeldavatel aastatel aianduse, lihasekasvatuse, muu taimekasvatuse, mesinduse, muu loomakasvatuse, püsiluadade kasvatuse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel kordi väiksem võrreldes linnukasvatuse, seakasvatuse, piimatootmise ja teravilja kasvatuse tegevusala ettevõtjate näitajaga. Seega ei suuda 50% vastavate tegevusalade ettevõtjatest teenida piisavalt suurt müügitulu jätkusuutlikkuse tagamiseks. Ka MAK 2014–2020 põllumajandusettevõtjatele seatud müügitulu miinimumnõude analüüsimisel selgus, et müügitulu alusel kvalifitseeruks toetuse saajatena kõige enam linnukasvatuse, piimatootmise ja teraviljakasvatuse tegevusala ettevõtjaid. Selleks, et muuhulgas ka aianduse, mesinduse ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusalade ettevõtjate mediaan müügitulu suureneks, tuleks nende tegevusalade ettevõtjatel leida võimalusi arendada tootmist ja toodangu müüki. Majanduslikust aspektist lähtuvalt võib alumise kvartiili müügitulu näitaja põhjal järeldada, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga väikest müügitulu ja ülemise kvartiili müügitulu näitaja alusel, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga kõrget müügitulu, mistõttu tuleks kaasa aidata alumisse kvartiili kuuluvate tegevusalade ettevõtjate majandustegevusele. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad müügituluga kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.

Ärikasumi analüüsimisel selgus, et mediaan ärikasum oli vaadeldavatel aastatel kordi väiksem teraviljakasvatuse, aianduse, lihasekasvatuse, muu taimekasvatuse, mesinduse, muu loomakasvatuse, püsiluadade kasvatuse, segatootmise ning lamba- ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjatel võrreldes piimatootmise, linnukasvatuse ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjate näitajaga. Majanduslikust aspektist lähtuvalt võib alumise kvartiili ärikasumi

näitaja põhjal järeldada, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga väikest ärikasumit ja ülemise kvartiili ärikasumi näitaja alusel, et ¼ tegevusala ettevõtjatest omab väga kõrget ärikasumit, mistõttu tuleks kaasa aidata alumisse kvartiili kuuluvate tegevusalade ettevõtjate majandustegevusele. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad müügituluga kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.

Põhivara suuruse analüüsimisel selgus, et suurema müügituluga (üle 200,0 tuhande eurot) ettevõtjad olid enam põhivaraga varustatud võrreldes alla 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjatega. Kõige paremini oli põhivaraga varustatud loomakasvatuse tegevusala (sh piimatootmine, linnukasvatus, seakasvatus, lihaveisekasvatus, mesindus, muu loomakasvatus). Väiksema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate hulgas olid põhivaraga paremini varustatud mediaan näitaja alusel lamba ja kitsekasvatuse tegevusala ettevõtjad, piimatootmise, seakasvatuse ja lihaveisekasvatuse tegevusala ettevõtjad. Suurema kui 200,0 tuhande euro suuruse müügituluga ettevõtjate hulgas olid põhivaraga paremini varustatud piimatootmise tegevusala ettevõtjad.

Lisandväärtuse loomise osas domineerisid seakasvatuse, piimatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad. Piimatootmise ja linnukasvatuse tegevusala ettevõtjate poolt loodav lisandväärtus ületas mitmeid kordi ülejäänud tegevusalade ettevõtjate mediaan lisandväärtuse näitajat. Ka tulevikus loovad mõnevõrra rohkem lisandväärtust piimatootmise tegevusala ettevõtjad võrreldes ülejäänud tegevusalade ettevõtjatega.

Tasuvuse ja kasumlikkuse (omakapitali rentaablus, varade rentaablus, müügirentaablus) näitajate analüüsimisel selgus, et üldjoontes olid paremad näitajad taimekasvatuse tegevusala ettevõtjatel (sh aiandusega, püsiluhtuuride kasvatus, muu taimekasvatusega ja teravilja kasvatus tegevusala ettevõtjatel) võrreldes teiste tegevusalade ettevõtjatega. Toetuste efektiivse rakendamise seisukohalt oleks vajalik suunata tähelepanu ettevõtjatele, kes asuvad tasuvuse ja kasumlikkuse näitajatega kvartiilhaardes ehk Q3 ja Q1 vahel.

Kapitali struktuuri ja finantsvõimenduse suhtarvude (omakapitali võlasiduvus ja võlakordaja) analüüsimisel selgus, et tegevusalade lõikes jäi mediaan omakapitali võlasiduvus väga madalaks aianduse, teraviljakasvatuse, lihaveisekasvatuse ja mesinduse tegevusala ettevõtjatel – näitaja jääb nimetatud tegevusalade lõikes alla 0,6, mistõttu võib järeldada, et 50% vastavate tegevusalade ettevõtjatest ei kasuta oluliselt suurel määral võõrkapitali. Ülejäänud tegevusalade lõikes võis omakapitali võlasiduvuse näitajat pidada aktsepteeritavaks. Mediaan võlakordaja jäi tegevusalade lõikes suhteliselt madalale tasemele (jäädes alla 0,5). Vahemikku 0,5 kuni 0,7 jäid võlakordaja alusel seakasvatuse, lamba- ja kitsekasvatuse ning linnukasvatuse tegevusala ettevõtjad. MAK 2007–2013 raames investeringutoetuse saamiseks kehtestatud nõuded põllumajandusettevõtjatele võlakordaja analüüsimisel selgus, et enamus põllumajandustootjaid omasid üsna heal tasemel võlakordajat.

Likviidsuse suhtarvude (lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja, maksevõimekordaja, likviidsus) analüüsimisel selgus, et tegevusalade lõikes jäi mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja heale tasemel, kuna mediaan suhtarvu väärtus oli üle 1,6 enamus tegevusalade ettevõtjatel. Pigem rahuldavaks võis pidada mediaan lühiajaliste võlgnevuste kattekordajat

seakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjatel. Mediaan maksevõimekordajat võis lugeda heaks, kuna mediaan suhtarvu väärtus on üle 0,9 enamuse tegevusalade ettevõtjatel. Pigem rahuldavaks võis pidada mediaan maksevõimekordajat mesinduse ja piimatootmise tegevusala ettevõtjatel.

FIEde ettevõtluskulude ja -tulude analüüsimisel selgus, et põllumajandussaaduste tootmisega tegelevate FIEde arv oli perioodil 2012–2013 vähenenud. FIEdest suurema osa moodustasid segatootmise, teraviljakasvatuse ja aianduse tegevusala ettevõtjad. Kõige vähem oli FIEde hulgas linnukasvatuse ja seakasvatuse tegevusala ettevõtjaid. Kuigi FIEde arv oli vähenenud, oli keskmine ettevõtlustulu enamuse tegevusalade lõikes suurenenud. Kõige enam oli ettevõtlustulu suurenenud piimatootmise ning kõige enam vähenenud linnukasvatuse tegevusala ettevõtjatel. Samas ettevõtluskulud piimatootmise tegevusala ettevõtjatel (peamiselt soetatud kaupade ja teenuste kulude tõttu) suurenesid, mistõttu ka ettevõtlustulem vaadeldavatel aastatel vähenes. FIEde majandustulemuste muutusi tegevusvaldkondade lõikes laiemalt (taimekasvatus, loomakasvatus ja segatootmine) analüüsid selgus, et keskmine ettevõtlustulu ja -kulu suurenes taimekasvatuse (sh aiandus, püsilikultuurid, teraviljakasvatus, muu taimekasvatus) ja segatootmise tegevusala ettevõtjatel, samas keskmine ettevõtlustulem nimetatud tegevusalade lõikes vähenes. Loomakasvatuse tegevusala ettevõtjatel (sh lamba- ja kitsekasvatus, lihasekasvatus, linnukasvatus, muu loomakasvatus, mesindus, piimatootmine, seakasvatus) seevastu keskmine ettevõtlustulu ja -kulu vähenes ning keskmine ettevõtlustulem suurenes, mis tulenes peamiselt seakasvatuse tegevusala ettevõtjate ettevõtlustulemi märkimisväärselt suurenemisest.

Toetusest loobunud põllumajandustootjate majandusnäitajate analüüsimisel selgus, et meetme 1.4.1 ja 1.4.2 raames investeeringud katkestanud ettevõtjate (eristamata nende tegevusala) majandusnäitajad olid mõnevõrra madalamad võrreldes kõigi põllumajandustootjate majandusnäitajate analüüsi tulemustega. Võrreldes katkestajate majandusnäitajaid (müügitulu, omakapitali ja müügirentaablus ning likviidsus) kogu põllumajandustootjate näitajatega, olid katkestajatel vaatluse all olevatest majandusnäitajatest kõrgem ainult mediaan müügitulu. Ülejäänud majandusnäitajad olid katkestajatel kehvemad (kohati koguni poole võrra kehvemad) võrreldes kogu põllumajandustootjate majandusnäitajatega. Seega võisid kehvad majandusnäitajad olla üheks aspektiks, miks ettevõtjad oma projekti katkestasid. Mõnevõrra stabiilsemad ja paremate majandusnäitajatega olid katkestajate seas taimekasvatuse tegevusala ettevõtjad.

## KASUTATUD ALLIKAD

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 1., 3. ja 4 . telje püsihindamise aruanne 2013. aasta, EMÜ majandus ja sotsiaalinstituut, 2014

Ettevõtete lisandväärtus, tootlikkus jt suhtarvud. EM024: Ettevõtete asendikeskmised suhtarvud (kvartiilid, mediaan) tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Mõisted ja metoodika. Ettevõtete majandusnäitajad. Majandus, 2014

Ettevõtete vara, kohustused ja omakapital, materiaalse põhivara liikumine. EM009: Ettevõtete vara, kohustused ja omakapital tegevusala (EMTAK 2008) ja tööga hõivatud isikute arvu järgi. Ettevõtete majandusnäitajad. Majandus, 2014.

Määrus „Loomakasvatusehitiste investeringutoetuse saamise nõuded, toetuse taotlemine ja taotluse menetlemise täpsem kord“

Põllumajandusministeerium (2014) Eesti maaelu arengukava 2014–2020

Põllumajandussaaduste ostuhinnaindeks. IA149: Põllumajandussaaduste tootmise vahendite ostuhinnaindeks, 2005 = 100 (kvartalid). Hinnad. Majandus, 2014.

Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeks. IA147: Põllumajandussaaduste tootjahinnaindeks, 2005 = 100 (kvartalid). Hinnad. Majandus, 2014.

Tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika alused, E.-M. Tiit, 2003.

## LISAD

Lisa 1. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate müügitulu jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Aasta	Tegevusala	Miinum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	2 462	25 776	9 154	64 892	512 570
	Lamba- ja kitsekasvatus	2 561	12 622	5 434	19 209	193 179
	Lihaveisekasvatus	2 515	30 095	7 073	63 490	298 586
	Linnukasvatus	354 778	912 393	361 542	1 788 289	3 706 468
	Mesindus	2 730	18 030	5 627	45 013	235 159
	Muu loomakasvatus	2 602	18 650	10 044	24 902	39 605
	Muu põllumajandustegevus	2 550	45 084	20 228	164 043	4 233 762
	Muu taimakasvatus	2 541	21 725	15 542	69 100	547 423
	Piimatootmine	20 006	608 564	179 490	1 459 451	4 483 891
	Püsilikultuurid	2 318	18 365	3 535	43 260	158 607
	Seakasvatus	2 520	617 132	184 819	1 593 183	4 944 068
	Segatootmine	1 667	45 261	5 565	106 207	1 923 579
	Teraviljakasvatus	2 429	73 268	39 147	183 941	1 965 365
2012	Aiandus	1 550	32 881	9 647	82 277	428 522
	Lamba- ja kitsekasvatus	2 539	7 381	4 517	17 509	78 991
	Lihaveisekasvatus	1 758	25 361	12 623	65 193	205 792
	Linnukasvatus	332 729	1 235 959	587 919	2 110 903	3 769 389
	Mesindus	2 600	15 926	6 009	53 345	224 738
	Muu loomakasvatus	2 631	15 250	7 298	29 481	44 631
	Muu põllumajandustegevus	2 504	61 771	43 513	239 259	703 103
	Muu taimakasvatus	2 574	16 915	6 086	69 630	713 595
	Piimatootmine	12 660	631 913	204 387	1 514 217	4 637 075
	Püsilikultuurid	2 500	14 110	6 382	61 913	175 683
	Seakasvatus	5 075	650 905	263 665	1 600 785	4 488 632
	Segatootmine	1 111	54 426	25 335	201 133	4 933 584
	Teraviljakasvatus	1 941	123 412	52 810	286 520	2 682 901

Lisa 2. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate ärikasumi jagunemine kvartiilide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Aasta	Tegevusala	Miinum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-36 296	9 607	1 467	20 570	254 403
	Lamba- ja kitsekasvatus	-1 515	18 884	12 519	45 336	75 460
	Lihaveisekasvatus	45	30 757	8 040	59 184	139 572
	Linnukasvatus	-3 974	76 143	51 499	146 113	399 714
	Mesindus	-18 870	4 033	521	27 429	44 193
	Muu loomakasvatus	-25 796	3 943	1 680	7 106	153 569
	Muu põllumajandustegevus	-7 222	26 796	6 592	62 806	359 258
	Muu taimakasvatus	-13 304	14 969	4 746	28 183	666 615
	Piimatootmine	-102 540	141 346	54 115	274 803	1 868 972
	Püsiluultuurid	-1 628	3 998	2 425	9 204	40 140
	Seakasvatus	-286 117	40 120	5 585	153 095	607 735
	Segatootmine	-54 917	18 061	3 251	45 149	532 836
	Teraviljakasvatus	-97 677	30 662	13 546	63 118	559 050
2012	Aiandus	-237 799	6 390	39	20 380	671 482
	Lamba- ja kitsekasvatus	-1 318	12 853	5 494	18 459	110 114
	Lihaveisekasvatus	-29 002	26 849	8 100	55 057	192 137
	Linnukasvatus	57 917	424 238	329 401	484 629	643 618
	Mesindus	-7 918	6 029	1 266	12 939	78 742
	Muu loomakasvatus	928	3 988	3 334	12 308	33 021
	Muu põllumajandustegevus	-35 933	19 337	5 119	56 314	379 752
	Muu taimakasvatus	-32 722	9 133	1 820	24 864	255 091
	Piimatootmine	-337 990	92 811	36 716	205 848	1 421 325
	Püsiluultuurid	-78 273	3 858	1 244	36 633	295 728
	Seakasvatus	-198 551	19 495	-6 289	87 442	680 153
	Segatootmine	-237 814	35 127	10 774	75 352	772 212
	Teraviljakasvatus	-25 519	49 819	20 647	109 911	1 131 510



Lisa 3. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate põhivara suurus müügitulu suurusgruppide lõikes perioodil 2011–2012, eurot

Aasta	Tegevusala	Minimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum	Minimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
		< 200,0 tuhat eurot müügitulu					> 200,0 tuhat eurot müügitulu				
2011	Aiandus	0	29 078	315	127 728	704 574	143 231	518 409	350 803	844 959	1 529 359
	Lamba- ja kitsekasvatus	18 270	176 320	47 453	320 591	628 169	-	-	-	-	-
	Lihaveisekasvatus	0	94 103	44 833	224 813	1 320 116	443 923	460 508	452 215	468 800	477 092
	Linnukasvatus	-	-	-	-	-	47 183	1 328 624	1 013 164	1 988 108	4 674 691
	Loomakasvatus	0	25 174	7 497	142 796	401 933	-	-	-	-	-
	Mesindus	0	16 675	2 500	37 974	166 957	281 548	281 548	281 548	281 548	281 548
	Muu põllumajandustegevus	0	91 839	33 099	247 616	795 524	25 321	329 315	255 778	358 461	8 722 236
	Piimatootmine	0	89 343	55 234	176 468	759 790	138 095	1 876 073	1 002 108	2 988 223	11 538 106
	Püsiloomad	0	8 722	154	82 430	874 197	-	-	-	-	-
	Seakasvatus	1 042	113 603	60 791	270 159	1 174 034	36 626	1 230 887	723 344	1 639 112	4 683 046
	Segatootmine	0	44 332	0	139 844	377 966	241 428	591 939	384 218	773 046	3 610 109
	Taimekasvatus	0	37 578	7 706	99 487	644 537	232 737	999 067	615 902	1 382 232	1 765 397
	Teraviljakasvatus	0	72 900	17 274	168 335	930 542	137 970	534 140	334 613	962 246	5 207 402
2012	Aiandus	0	50 648	15 339	122 859	738 753	117 527	341 983	167 184	981 146	1 288 810
	Lamba- ja kitsekasvatus	64 872	125 802	96 245	326 359	670 639	-	-	-	-	-
	Lihaveisekasvatus	4 322	126 023	75 829	260 108	1 382 182	795 356	795 356	795 356	795 356	795 356
	Linnukasvatus	-	-	-	-	-	802 280	1 493 750	1 289 713	2 180 775	4 904 943
	Loomakasvatus	22 965	88 414	60 743	220 195	335 559	-	-	-	-	-
	Mesindus	0	30 971	18 686	76 582	283 656	278 118	278 118	278 118	278 118	278 118
	Muu põllumajandustegevus	0	122 392	40 292	532 803	906 905	47 950	331 869	285 070	611 383	752 538
	Piimatootmine	13 437	162 973	117 360	231 276	850 593	107 459	2 086 540	1 001 267	3 192 185	13 641 502
	Püsiloomad	0	56 561	4 899	221 678	930 532	-	-	-	-	-
	Seakasvatus	55 267	122 314	68 083	267 266	404 577	95 527	1 032 406	522 466	1 679 090	4 997 650
	Segatootmine	7 843	112 355	49 809	248 589	1 569 761	242 031	1 365 671	520 557	2 217 897	10 867 675
	Taimekasvatus	0	41 114	13 560	61 944	960 435	327 059	522 153	429 557	867 920	1 729 932
	Teraviljakasvatus	0	110 167	49 259	198 184	1 172 508	0	472 712	330 013	946 383	5 288 811

Lisa 4. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate lisandväärtus perioodil 2011–2012, eurot

Aasta	Tegevusala	Miinum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-22 660	25 917	6 355	63 751	323 116
	Lamba- ja kitsekasvatus	7 481	48 385	26 246	58 972	324 089
	Lihaveisekasvatus	-3 920	46 522	19 079	124 031	341 196
	Linnukasvatus	108 346	380 047	360 640	1 036 547	2 741 101
	Loomakasvatus	-24 646	19 434	3 485	27 779	319 014
	Mesindus	-1 956	18 132	6 114	41 656	97 268
	Muu põllumajandustegevus	2 355	84 836	58 350	200 844	2 565 794
	Piimatootmine	13 016	658 782	181 510	1 323 425	4 222 807
	Püsiloomid	400	6 377	2 635	52 104	158 153
	Seakasvatus	-1 149 262	380 950	77 055	610 266	2 856 731
	Segatootmine	-27 211	42 050	8 770	159 071	1 942 998
	Taimakasvatus	1 579	32 963	8 176	112 445	384 441
	Teraviljakasvatus	-186 551	73 020	31 272	170 325	1 668 095
2012	Aiandus	-8 511	27 724	6 985	86 481	775 856
	Lamba- ja kitsekasvatus	7 927	29 868	15 756	57 776	232 114
	Lihaveisekasvatus	4 272	51 566	29 463	141 906	409 299
	Linnukasvatus	390 963	739 755	606 786	1 275 347	2 667 815
	Loomakasvatus	1 455	23 309	5 941	84 777	224 970
	Mesindus	-3 825	12 232	3 947	26 262	168 710
	Muu põllumajandustegevus	2 504	121 981	90 540	167 796	670 932
	Piimatootmine	-15 082	651 023	172 530	1 335 448	5 007 415
	Püsiloomid	300	12 539	2 967	89 257	379 954
	Seakasvatus	-100 947	412 132	158 004	672 760	2 797 567
	Segatootmine	-9 344	98 468	38 432	221 721	3 099 916
	Taimakasvatus	-1 544	24 280	12 092	45 832	357 825
	Teraviljakasvatus	-16 942	124 135	45 652	233 803	2 673 287

Lisa 5. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate omakapitali rentaablus perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-0,844	0,227	0,074	0,466	1,000
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,010	0,239	0,092	0,473	0,953
	Lihaveisekasvatus	0,006	0,213	0,104	0,423	1,000
	Linnukasvatus	-0,098	0,027	0,018	0,028	0,083
	Loomakasvatus	-0,366	0,168	0,014	0,358	0,922
	Mesindus	-0,118	0,162	0,041	0,485	0,943
	Muu põllumajandustegevus	-0,961	0,276	0,026	0,441	0,847
	Piimatootmine	-0,490	0,154	0,079	0,249	0,969
	Püsiloomad	-0,402	0,255	0,081	0,422	0,608
	Seakasvatus	-0,442	0,117	0,035	0,202	0,990
	Segatootmine	-0,824	0,182	0,105	0,379	0,920
	Taimakasvatus	-0,081	0,251	0,102	0,502	1,000
	Teraviljakasvatus	-0,854	0,241	0,099	0,455	1,000
2012	Aiandus	-0,962	0,120	0,005	0,338	1,000
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,034	0,142	0,031	0,214	0,659
	Lihaveisekasvatus	-0,099	0,177	0,084	0,321	0,885
	Linnukasvatus	0,013	0,151	0,089	0,421	0,895
	Loomakasvatus	0,003	0,101	0,056	0,258	0,401
	Mesindus	-0,222	0,206	0,042	0,472	0,840
	Muu põllumajandustegevus	-0,339	0,173	0,011	0,250	0,710
	Piimatootmine	-0,844	0,114	0,040	0,244	1,000
	Püsiloomad	-0,323	0,271	0,103	0,600	0,962
	Seakasvatus	-0,625	0,039	-0,048	0,179	0,546
	Segatootmine	-0,626	0,247	0,142	0,442	1,001
	Taimakasvatus	-0,044	0,154	0,037	0,325	0,930
	Teraviljakasvatus	-0,974	0,286	0,129	0,438	1,000

Lisa 6. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate varade rentaablus perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-0,209	0,134	0,032	0,321	1,000
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,004	0,094	0,042	0,191	0,735
	Lihaveisekasvatus	0,005	0,129	0,052	0,225	0,812
	Linnukasvatus	-0,015	0,009	0,009	0,014	0,081
	Mesindus	-0,101	0,086	0,006	0,333	0,927
	Muu loomakasvatus	-0,206	0,143	0,009	0,279	0,573
	Muu põllumajandustegevus	-0,930	0,161	0,016	0,233	0,790
	Muu taimekasvatus	-0,050	0,114	0,054	0,223	0,912
	Piimatootmine	-0,165	0,080	0,050	0,147	0,717
	Püsiluhtuurid	-0,050	0,183	0,025	0,241	0,478
	Seakasvatus	-0,243	0,045	0,002	0,094	0,250
	Segatootmine	-0,383	0,098	0,039	0,235	0,631
	Teraviljakasvatus	-0,854	0,139	0,053	0,265	0,963
2012	Aiandus	-0,705	0,070	0,002	0,174	0,939
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,014	0,046	0,016	0,098	0,167
	Lihaveisekasvatus	-0,088	0,099	0,042	0,197	0,831
	Linnukasvatus	0,005	0,147	0,068	0,179	0,520
	Mesindus	-0,169	0,086	0,027	0,194	0,840
	Muu loomakasvatus	0,003	0,067	0,018	0,124	0,237
	Muu põllumajandustegevus	-0,214	0,095	0,006	0,156	0,396
	Muu taimekasvatus	-0,432	0,056	0,026	0,186	0,930
	Piimatootmine	-0,245	0,057	0,025	0,120	0,676
	Püsiluhtuurid	-0,053	0,103	0,059	0,226	0,623
	Seakasvatus	-0,196	0,018	-0,019	0,071	0,194
	Segatootmine	-0,060	0,136	0,082	0,211	0,997
	Teraviljakasvatus	-0,411	0,169	0,069	0,275	1,000

Lisa 7. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate müügiendaarid perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-4,051	0,339	0,060	0,891	3,496
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,221	2,121	0,520	3,657	4,441
	Lihaveisekasvatus	0,008	0,602	0,379	1,312	3,149
	Linnukasvatus	-0,015	0,025	0,012	0,045	0,216
	Mesindus	-0,189	0,094	0,000	0,435	1,212
	Muu loomakasvatus	-1,211	0,146	0,000	0,714	1,551
	Muu põllumajandustegevus	-2,971	0,199	0,102	0,458	2,568
	Muu taimakasvatus	-1,198	0,224	0,103	0,639	2,594
	Piimatootmine	-0,533	0,186	0,092	0,308	3,223
	Püsiluultuurid	-0,127	0,259	0,005	0,591	1,000
	Seakasvatus	-0,433	0,071	0,012	0,139	0,422
	Segatootmine	-2,453	0,286	0,004	0,538	3,880
	Teraviljakasvatus	-4,991	0,313	0,103	0,561	3,476
2012	Aiandus	-4,208	0,175	0,002	0,451	3,539
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,242	1,178	0,452	2,149	4,689
	Lihaveisekasvatus	-0,211	0,716	0,383	1,261	4,704
	Linnukasvatus	0,023	0,243	0,134	0,391	0,817
	Mesindus	-3,045	0,253	0,108	0,546	2,111
	Muu loomakasvatus	0,030	0,676	0,194	1,174	2,764
	Muu põllumajandustegevus	-0,087	0,093	0,024	0,607	1,696
	Muu taimakasvatus	-0,533	0,202	0,029	0,629	3,907
	Piimatootmine	-0,673	0,147	0,056	0,304	3,219
	Püsiluultuurid	-1,206	0,328	0,096	0,935	3,354
	Seakasvatus	-0,422	0,034	-0,026	0,175	2,153
	Segatootmine	-3,682	0,434	0,173	0,790	2,087
	Teraviljakasvatus	-1,095	0,393	0,181	0,622	4,613

Lisa 8. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate omakapitali võlasiduvus perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	0,000	0,562	0,104	1,790	11,624
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,297	1,252	0,665	1,984	10,916
	Lihaveisekasvatus	0,003	0,586	0,188	1,198	7,976
	Linnukasvatus	0,030	1,917	0,340	2,110	5,727
	Mesindus	0,000	0,525	0,047	1,267	6,791
	Muu loomakasvatus	0,023	0,411	0,080	0,776	2,248
	Muu põllumajandustegevus	0,000	0,827	0,388	1,694	4,418
	Muu taimekasvatus	0,009	0,790	0,210	1,797	10,217
	Piimatootmine	0,000	0,765	0,308	1,332	9,320
	Püsiluultuurid	0,000	0,379	0,000	1,747	7,055
	Seakasvatus	-5,074	1,204	0,403	1,721	11,208
	Segatootmine	0,000	0,744	0,217	1,541	7,551
	Teraviljakasvatus	-9,019	0,575	0,206	1,167	11,750
2012	Aiandus	-5,302	0,657	0,118	1,459	11,810
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,316	1,163	0,656	1,670	8,403
	Lihaveisekasvatus	0,015	0,543	0,248	0,927	2,290
	Linnukasvatus	0,024	0,721	0,311	1,353	1,920
	Mesindus	0,000	0,575	0,290	1,460	6,662
	Muu loomakasvatus	0,026	0,690	0,479	1,070	2,681
	Muu põllumajandustegevus	0,012	0,993	0,646	1,661	3,719
	Muu taimekasvatus	0,000	0,905	0,168	1,834	2,575
	Piimatootmine	0,003	0,767	0,398	1,390	8,226
	Püsiluultuurid	0,000	0,699	0,064	3,773	7,798
	Seakasvatus	0,105	1,168	0,548	2,816	9,304
	Segatootmine	0,003	0,712	0,306	1,556	10,813
	Teraviljakasvatus	-8,663	0,566	0,200	1,189	8,560

Lisa 9. Taim-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate võlakordaja perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	0,000	0,361	0,097	0,653	0,957
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,229	0,556	0,396	0,663	0,916
	Lihaveisekasvatus	0,003	0,356	0,157	0,540	0,889
	Linnukasvatus	0,029	0,657	0,254	0,678	0,851
	Mesindus	0,000	0,344	0,045	0,558	0,872
	Muu loomakasvatus	0,023	0,291	0,074	0,437	0,692
	Muu põllumajandustegevus	0,000	0,453	0,280	0,622	0,815
	Muu taimekasvatus	0,009	0,441	0,173	0,642	0,911
	Piimatootmine	0,000	0,437	0,235	0,576	0,933
	Püsiluhtuurid	0,000	0,272	0,000	0,635	0,876
	Seakasvatus	0,018	0,569	0,366	0,722	1,245
	Segatootmine	0,000	0,434	0,188	0,628	0,991
	Teraviljakasvatus	0,000	0,373	0,180	0,551	1,125
2012	Aiandus	0,000	0,413	0,150	0,635	1,543
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,240	0,537	0,396	0,625	0,894
	Lihaveisekasvatus	0,015	0,352	0,201	0,494	0,961
	Linnukasvatus	0,023	0,419	0,237	0,575	0,658
	Mesindus	0,000	0,361	0,225	0,594	0,869
	Muu loomakasvatus	0,026	0,408	0,324	0,516	0,728
	Muu põllumajandustegevus	0,012	0,498	0,392	0,623	0,788
	Muu taimekasvatus	0,000	0,488	0,144	0,647	0,964
	Piimatootmine	0,003	0,435	0,286	0,587	0,966
	Püsiluhtuurid	0,000	0,405	0,051	0,754	0,886
	Seakasvatus	0,095	0,549	0,358	0,753	0,956
	Segatootmine	0,003	0,419	0,245	0,629	0,977
	Teraviljakasvatus	0,000	0,365	0,172	0,550	1,131

Lisa 10. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	0,418	2,014	1,134	5,583	47,613
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,130	2,182	1,191	3,583	20,150
	Lihaveisekasvatus	0,542	4,369	1,495	10,168	36,779
	Linnukasvatus	0,741	3,818	3,200	4,759	20,379
	Mesindus	0,000	3,571	0,739	9,959	18,720
	Muu loomakasvatus	0,728	4,335	1,287	8,153	25,837
	Muu põllumajandustegevus	0,317	1,249	0,998	1,787	30,978
	Muu taimekasvatus	0,135	5,135	1,594	13,576	31,705
	Piimatootmine	0,288	1,572	1,058	2,718	25,434
	Püsilikultuurid	1,030	2,161	1,550	3,499	4,441
	Seakasvatus	0,225	1,374	1,019	2,430	46,009
	Segatootmine	0,032	1,860	1,401	3,743	24,773
	Teraviljakasvatus	0,110	1,937	1,223	3,878	49,985
2012	Aiandus	0,000	1,690	0,901	3,871	41,530
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,156	1,420	0,540	6,138	37,978
	Lihaveisekasvatus	0,505	2,790	1,663	7,455	42,016
	Linnukasvatus	0,944	1,739	1,006	3,424	26,398
	Mesindus	0,000	1,547	1,235	3,819	18,870
	Muu loomakasvatus	0,569	1,063	0,836	4,437	24,353
	Muu põllumajandustegevus	0,356	0,986	0,558	1,708	33,073
	Muu taimekasvatus	0,360	2,161	0,813	7,372	36,342
	Piimatootmine	0,252	1,462	1,005	2,375	29,040
	Püsilikultuurid	0,890	1,784	1,096	2,605	5,179
	Seakasvatus	0,210	1,353	0,886	2,674	36,754
	Segatootmine	0,124	1,920	0,956	2,994	33,420
	Teraviljakasvatus	0,001	2,376	1,225	4,579	48,397



Lisa 11. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate maksevõime perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	0,099	1,216	0,723	3,435	47,613
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,057	1,268	0,351	2,813	20,150
	Lihaveisekasvatus	0,286	3,470	1,208	10,036	48,383
	Linnukasvatus	0,580	3,818	1,237	3,953	15,883
	Mesindus	0,000	0,794	0,411	5,989	18,424
	Muu loomakasvatus	0,630	3,820	1,009	6,008	25,837
	Muu põllumajandustegevus	0,029	0,807	0,443	1,321	30,978
	Muu taimekasvatus	0,104	3,279	0,943	6,643	31,705
	Piimatootmine	0,173	0,858	0,567	1,594	45,425
	Püsilikultuurid	1,030	1,845	1,229	2,359	2,799
	Seakasvatus	0,222	1,207	0,695	1,714	25,695
	Segatootmine	0,032	1,236	0,574	2,094	24,773
	Teraviljakasvatus	0,016	1,252	0,644	2,824	49,985
2012	Aiandus	0,000	1,163	0,496	2,460	14,292
	Lamba- ja kitsekasvatus	0,097	1,012	0,403	3,050	35,932
	Lihaveisekasvatus	0,397	2,203	1,162	6,529	46,817
	Linnukasvatus	0,780	1,338	0,933	6,288	20,079
	Mesindus	0,000	1,464	0,643	2,439	16,948
	Muu loomakasvatus	0,163	1,020	0,755	4,437	9,055
	Muu põllumajandustegevus	0,016	0,717	0,444	1,583	33,073
	Muu taimekasvatus	0,020	1,330	0,535	5,567	25,871
	Piimatootmine	0,073	0,780	0,452	1,336	16,670
	Püsilikultuurid	0,297	1,072	0,935	2,102	3,692
	Seakasvatus	0,210	1,148	0,700	1,805	23,662
	Segatootmine	0,102	1,224	0,444	2,610	33,420
	Teraviljakasvatus	0,001	1,501	0,645	3,563	39,590

Lisa 12. Taime-, loomakasvatuse ja muu põllumajandustegevuse tegevusala ettevõtjate likviidsus perioodil 2011–2012

Aasta	Tegevusala	Miinimum	Mediaan	Alumine kvartiil (Q1)	Ülemine kvartiil (Q3)	Maksimum
2011	Aiandus	-1,037	0,520	0,108	1,367	7,793
	Lamba- ja kitsekasvatus	-0,894	0,662	0,444	3,737	9,956
	Lihaveisekasvatus	-0,274	1,215	0,533	2,145	9,747
	Linnukasvatus	-0,074	0,723	0,418	0,962	1,488
	Mesindus	-3,153	0,482	-0,017	0,812	2,135
	Muu loomakasvatus	-0,220	1,438	0,091	1,963	9,137
	Muu põllumajandustegevus	-1,423	0,103	0,007	1,322	7,726
	Muu taimekasvatus	-3,364	0,780	0,223	1,591	5,421
	Piimatootmine	-0,526	0,174	0,026	0,367	4,563
	Püsiluhtuurid	0,000	1,035	0,196	1,665	4,075
	Seakasvatus	-2,315	0,132	0,001	0,355	2,052
	Segatootmine	-8,255	0,342	0,070	0,789	9,680
	Teraviljakasvatus	-6,838	0,389	0,093	0,802	8,653
2012	Aiandus	-4,692	0,394	0,002	1,195	7,115
	Lamba- ja kitsekasvatus	-5,549	0,970	-1,699	2,237	5,862
	Lihaveisekasvatus	-0,288	1,728	0,438	2,270	6,802
	Linnukasvatus	-0,019	0,283	0,001	0,476	1,555
	Mesindus	-0,602	0,493	0,221	1,260	7,589
	Muu loomakasvatus	-0,894	0,058	-0,015	2,239	5,942
	Muu põllumajandustegevus	-1,121	0,002	-0,398	0,393	7,221
	Muu taimekasvatus	-3,028	0,525	-0,051	2,610	6,437
	Piimatootmine	-0,978	0,190	0,006	0,395	6,011
	Püsiluhtuurid	-0,193	0,866	0,226	2,572	5,421
	Seakasvatus	-0,582	0,114	-0,029	0,280	1,001
	Segatootmine	-1,836	0,250	-0,003	0,979	4,374
	Teraviljakasvatus	-6,656	0,416	0,129	0,815	9,580